

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

**Ústav informačních studií
a knihovnictví**

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Bc. Helena Mrázová

Analýza rozvojových programů

MK ČR

na podporu knihoven

Diplomová práce

Praha 2006

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Milena Černá

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 15. prosince 2006

.....

.....

podpis

Identifikační záznam

MRÁZOVÁ, Helena. *Analýza rozvojových programů MK ČR na podporu knihoven*. [Analysis development programs of Department of Culture for support activities in public libraries]. Praha, 2006. 129 s., Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2006. Vedoucí diplomové práce PhDr. Milena Černá.

Abstrakt

Tématem práce je analýza a popis rozvojových programů Ministerstva kultury ČR, které představují jednu z možností financování knihoven v České republice. Práce je rozdělena do dvou základních kapitol. První část se věnuje dotační politice MK ČR, legislativnímu vymezení, organizační struktuře a hodnotí grantový proces na základě SWOT analýzy. Stěžejní část práce se věnuje analýze jednotlivých programů: Česká knihovna, Knihovna 21. století, Program na podporu zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven, VISK, Projekt internetizace knihoven a programům v oblasti výzkumu a vývoje knihoven. Analýza programů vychází z hodnocení statistických dat, které podávají ucelený přehled o průběhu a výsledcích programů. Základními ukazateli jsou: financování, počet zastoupených subjektů a výsledky, které daný program přinesl. Práce hodnotí programy od doby vzniku až po současnost. V případě, že byly modifikovány ze starších projektů, je odkázáno i na jejich historii.

Klíčová slova

Česko. Ministerstvo kultury, dotace, financování, grantové programy, veřejné knihovny, VISK (Veřejné informační služby knihoven)

OBSAH

<u>Předmluva.....</u>	<u>9</u>
<u>1. Úvod.....</u>	<u>12</u>
<u>2. Dotační politika Ministerstva kultury České republiky.....</u>	<u>17</u>
<u>2.1 Podstata dotační politiky, právní rámec.....</u>	<u>17</u>
2.1.1 Vymezení pojmů.....	18
<u>2.2 Výběrové dotační řízení .....</u>	<u>19</u>
<u>2.3 Organizace a přehled programů.....</u>	<u>22</u>
<u>2.4 Hodnocení dotační politiky – SWOT analýza .....</u>	<u>24</u>
2.4.1 Silné stránky.....	26
2.4.2 Slabé stránky.....	26
2.4.3 Příležitosti.....	27
2.4.4 Ohrožení.....	28
2.4.5 Hlavní závěry na základě analýzy.....	28
<u>3. Analýza jednotlivých programů MK ČR na podporu knihoven.....</u>	<u>30</u>
<u>3.1 Česká knihovna.....</u>	<u>30</u>
3.1.1 Popis programu	30
3.1.2 Analýza programu.....	31
3.1.3 Závěrečné hodnocení programu	38
<u>3.2 Knihovna 21. století.....</u>	<u>39</u>
3.2.1 Popis programu.....	40
3.2.2 Analýza programu.....	42
3.2.3 Závěrečné hodnocení programu	49
<u>3.3 Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí veřejných knihoven.....</u>	<u>50</u>
3.3.1 Popis programu.....	50
3.3.2 Analýza programu.....	54
3.3.2.1 Analýza stavu regionálních funkcí řízených státní správou ČR. (2002-2004)	55
3.3.2.2 Analýza stavu regionálních funkcí pod krajskou samosprávou (od r. 2005)	61
3.3.3 Plošné pokrytí regionálních funkcí	69
3.3.4 Závěrečné hodnocení programu.....	70
<u>3.4 Veřejné informační služby knihoven.....</u>	<u>72</u>
3.4.1 Popis programu	73
3.4.2 Analýza programu	76
3.4.3 Závěrečné hodnocení programu	91
<u>3.5 VISK 3, Projekt internetizace knihoven .....</u>	<u>92</u>
3.5.1 Organizační zajištění připojování knihoven v ČR k internetu	93
3.5.2 VISK 3 – Informační centra veřejných knihoven	94
3.5.2.1 Popis programu	94
3.5.2.2 Analýza programu.....	94

<u>3.5.3 Projekt internetizace knihoven .....</u>	<u>98</u>
<u>3.5.3.1 Popis programu.....</u>	<u>99</u>
<u>3.5.3.2 Analýza programu.....</u>	<u>100</u>
<u>3.5.4 Závěrečné hodnocení programů s ohledem na stav provozování internetu v knihovnách .....</u>	<u>104</u>
<u>3.6 Program vědy a výzkumu v oblasti knihovnictví.....</u>	<u>108</u>
<u>3.6.1 Popis programu .....</u>	<u>108</u>
<u>3.6.1.1 Výzkumné programy MK na podporu knihoven .....</u>	<u>109</u>
<u>3.6.2 Analýza programů.....</u>	<u>110</u>
<u>3.6.2.1 Program Zpřístupňování a ochrana knihovních fondů formou digitalizace s využitím mezinárodní sítě internet v souvislosti s vytvářením informační společnosti.....</u>	<u>110</u>
<u>3.6.2.2 Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů .....</u>	<u>115</u>
<u>3.6.3 Závěrečné hodnocení programu .....</u>	<u>117</u>
<u>4. Závěr.....</u>	<u>118</u>
<u>Seznam použité literatury.....</u>	<u>122</u>
<u>5. Evidence výpůjček.....</u>	<u>136</u>

Předmluva

Knihovny stráží po staletí výsledky lidského poznání. Už od starověku byly centrem vzdělanosti a poznání. Vznikaly, protože si lidé uvědomovali, jak důležité jsou pro rozvoj společnosti. V každé době platí zásada: kdo má informace, má moc. A proto význam knihoven přetrval až do dnešní doby. Existují jako idea a symbol i jako fyzická realita.

V dnešním pojetí je mimo jiné označujeme jako informační instituce, které na základě rovnosti přístupu k informacím zprostředkovávají informace všem občanům bez rozdílu formou knihovnických a informačních služeb. Díky rozvoji nových informačních a komunikačních technologií se úloha knihoven neustále proměňuje. Je třeba rozšiřovat a zkvalitňovat služby, měnit tradiční postupy tak, aby mohly uskutečňovat své poslání a dále naplňovat očekávání svých uživatelů.

O tom, zda bude stanovených cílů skutečně dosaženo, rozhoduje v první řadě objem financování knihoven. Významné finanční prostředky na rozvoj jsou vynakládány také formou speciálních dotačních programů. Vzhledem k výlučnosti a významu se jimi bude zabývat tato práce.

Cílem bude popsat a vyhodnotit programy Ministerstva kultury ČR, které představují jednu z nejvýznamnějších dotačních příležitostí pro knihovny. Práce se nejprve obecně zaměří na grantový proces MK ČR, organizační strukturu a legislativní vymezení. Hodnocení dotační politiky a její hlavní závěry budou definovány na základě SWOT analýzy.

Hlavní důraz bude kladen na detailní analýzu šesti programů MK. Pořadí programů je strukturováno podle Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010. Každý program je zpracován v samostatné kapitole. Výjimku představuje začlenění podprogramu VISK 3 k Projektu internetizace knihoven z důvodu jejich návaznosti. Kapitola celistvě popisuje situaci kolem připojování knihoven k internetu.

Programy jsou zpracovány jednak na základě popisu, který zajišťuje prvotní informace o projektech, seznamuje čtenáře s historií, organizací a systémem programů, jednak na základě analýzy třech základních ukazatelů: financování, počtu podpořených projektů, popř. počtu zúčastněných subjektů

a konkrétních výsledků a využití, které daný program přinesl. Princip byl použit z důvodů jednotného pohledu na jinak rozdílně koncipované programy.

Financování projektů je zobrazeno jednak tak, jak skutečně v jednotlivých letech probíhalo, jednak zachycuje plánované výdaje a oba údaje mezi sebou porovnává. Kromě výše dotace je také hodnocen průběh přidělování finančních prostředků, důraz je kladen na rychlost přidělení peněz během roku. Účast subjektů na programech prezentuje jeho rozšířenost mezi knihovnami, v porovnání s počtem přidělených dotací ukazuje kolik knihoven bylo z procesu nakonec vyloučeno, nebo zdali byla knihovna úspěšná v několika projektech najednou. Výsledky a využití programů vycházejí ze specifických cílů jednotlivých projektů, z pravidla jsou realizovány s širším dopadem na knihovnickou veřejnost.

Zajímavé jsou i ohlasy na programy z odborného prostředí, většinou od lidí, kteří se přímo nebo nepřímo podílejí na jejich organizaci a zajištění.

Práce se vzhledem k vymezenému prostoru nezabývá konkrétním přínosem pro jednotlivé knihovny. Cílem práce bylo popsat programy tak, aby podávaly ucelený přehled především o sobě samých a vlastních výsledcích. Jsou také zobrazeny pozitiva, stejně tak problémy se kterými je jednotlivé programy potýkají.

Analýza vychází z podkladů Ministerstva kultury ČR, především z výročních zpráv, dále z materiálů NK ČR a z velkého množství článků z odborných periodik. Některé údaje byly volně přístupné na webu, v mnoha případech bylo ale nutné spolupracovat se zodpovědnými zaměstnanci MK ČR a s garanty programů v NK ČR. Kromě interních zdrojů mi zpřístupnili také aktuální data o vývoji v programu za rok 2006. Sběr těchto údajů se ukázal jako obtížný. Vzhledem k aktuálnosti bylo třeba sledovat vývoj během roku a získávat informace průběžně. U některých programů nejsou výsledky za toto období kompletní, protože budou vyhodnoceny popř. zveřejněny až na začátku roku 2007.

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomohli s vytvářením této práce. Zvláště PhDr. Mileně Černé za vedení práce, dále paní Mgr. Blance Skučkové, a panu Bohumilu Fišerovi z MK ČR, panu PhDr. Vítu Richterovi, Mgr. Adolfu Knollovi, paní Mgr. Zlatě Houškové, PhDr. Haně Nové, a Mgr. Ladislavě Zemánkové z NK ČR za jejich cenné připomínky a poskytnutí nepostradatelných materiálů

1. Úvod

Knihovny v České republice jako veřejné s instituce podléhají právnímu pořádku našeho státu, spadají mj. do oblasti státní informační politiky. Podle oborové klasifikace jsou začleněny pod oblast kultury a umění. Jejich právní rámec, financování a organizaci vymezuje Ministerstvo kultury České republiky.

Státní správa zřizuje knihovny jako státní příspěvkové organizace státu a jako organizační složky státu.¹ Územně samosprávné celky (obce, města, kraje a hl. m. Praha) zřizují knihovny jako příspěvkové organizace územně samosprávných celků, organizační složky územně samosprávných celků, součásti jiných organizací a jako součásti obecních úřadů.

Právo zřizovat je dáno zákony č. 128/ 2000 Sb. o obcích, č. 129/2000 Sb. o krajích, č. 131/ 2000 Sb. o hl. městě Praze a konkretizováno zákonem č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Všechny tyto typy organizací hospodaří s veřejnými prostředky, a to podle platných zákonů.

Čerpání financí z veřejných zdrojů je dáno díky veřejně prospěšnému charakteru knihoven. Veřejná podpora může být realizována dvěma základními způsoby jako přímá nebo nepřímá.

Přímou podporou se rozumí:

- financování knihoven z veřejných rozpočtů
- poskytování dotací a grantů
- programové financování v rámci veřejných výdajových programů.

Podporou z veřejných rozpočtů je myšlena subvence poskytovaná na dvou úrovních veřejných rozpočtů:

- Na úrovni centra: státní rozpočet a dva mimorozpočtové fondy

---

¹ Česko. Zákon č. 218 ze dne 27. června 2000 o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). In *Sb.zákonů*. 2000, částka 35, s. 1637 - 1642.

- dvě úrovně decentralizovaných, územních rozpočtů: rozpočty krajů (VÚSC) a rozpočty měst a obcí (ZÚSC) ²

Podstatou financování formou dotací a grantů stejně tak programového financování je vytvoření a realizace projektu, jehož prostřednictvím dochází k čerpání prostředků na konkrétní záměr. Knihovny v ČR mají možnost využívat programy na dvou základních úrovních:

- národní – ministerstva jednotlivých resortů
- zahraniční- strukturální fondy EU ³

Nepřímá podpora v sobě zahrnuje daňová zvýhodnění knihoven nebo jejich příspěvatelů.

Obecně lze konstatovat, že financování pomocí různých forem veřejných rozpočtů je pro knihovny nejpodstatnější. Přímé financování knihoven ze státního rozpočtu je výjimkou, týká se pouze velkých ústředních knihoven. Většina veřejných knihoven získává finanční zdroje z místních rozpočtů obcí, z regionálních rozpočtů a dále poměrně **významně využívá příspěvků ze státního rozpočtu na financování projektů a programů**. Doplňkový charakter má potom pro knihovny vlastní podnikání, poplatky za služby, sponzoring, fundraising, podpora nadací, dárcovství a apod.

V dnešní době existuje celá řada programů, do kterých se mohou knihovny zapojit. Určitou překážku přitom může představovat nedostatečná informovanost a přehled o dotačních možnostech. Jedna z eventualit, která poskytuje orientaci a přehled v této oblasti je reprezentována speciálními informační systémy. Jedná se především o databáze evropských dotačních a grantových programů.

Portál **Grant-GUIDE.com** poskytuje od roku 2004 on-line informace o evropských, národních i regionálních podpůrných programech určených organizacím soukromého nebo veřejného sektoru, publikovány jsou i aktuality z dané oblasti a tipy jak žádat o dotaci. Pro vyhledávání lze použít jakýkoliv oficiální jazyk EU, tedy i češtinu. K přístupu je nutné zakoupit licenci.⁴ Informace a přehled o evropských strukturálních fondech lze nalézt

² DUFKOVÁ, E. Financování neziskové kultury v ČR se zaměřením na veřejné knihovny. In *Knihovny současnosti 2003*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2003, s. 110

³ Maximální výše dotace z prostředků EU tvoří 75% z celkových způsobilých výdajů na projekt.

⁴ Grantový informační zdroj pro Evropu. [elektronický zdroj] EU: Grant-GUIDE. [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.grant-guide.com/cz/Default.aspx>>

také na adrese: **www. strukturalni-fondy.cz**. Aplikace společnosti **Euromanagers** kromě aktuálního přehledu vypisovaných projektů EU nabízí také možnost zpracování projektové žádosti, popřípadě školení v oblasti dotační politiky EU.⁵ Firma **DIREKTA GROUP** s.r.o od roku 2001 distribuuje CD-rom s programem DOTACE, od roku 2005 funguje také bezplatně v on-line verzi. Poskytuje přehledné a kompletní informace o dotacích a grantech vyhlašovaných institucemi České republiky a Evropské unie. Program umožňuje snadné vyhledávání podle oblastí podpory, žadatele a poskytovatele, klíčových slov a podle termínu uzávěrky.⁶ V oblasti výzkumu a vývoje zajišťuje tuto službu **Grantová agentura ČR**, která organizuje celý dotační proces z programu Výzkum a vývoj v ČR. Na svých webových stránkách zpřístupňuje aktuálně vyhlášené veřejné soutěže, statistiky o grantových přihláškách za poslední roky, seznamy projektů, kterým byly uděleny granty a seznamy ukončených projektů i se stručnou charakteristikou jejich výsledků a hodnocení.⁷

Kompletní souborné informace o poskytnutých účelových dotacích ze státního rozpočtu poskytuje potom MF ČR v rámci informačního systému centrální evidence dotací ze státního rozpočtu **IS CEDR**.

Přehled možností v grantovém procesu přímo pro oblast knihovnictví a informační vědu generuje na svých stránkách **NK ČR**, která eviduje tyto informace jako službu pro knihovny.

Současný stav v knihovnické sféře s ohledem na budoucí vývoj a k tomu potřebný rozpočet finančních nákladů na rozvoj knihoven v dalších letech, nabízí:

- **Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 – 2010,**⁸

Za základní nástroj realizace strategie označuje speciální dotační programy a konkrétně je vymezuje:

---

⁵Euromanagers - zkratka k evropským fondům. [elektronický zdroj] Praha: Euromanagers s.r.o [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW: < <http://www.euromanagers.cz/www/main.php>>

⁶Dotace. [elektronický zdroj] Praha: Direkta group s.r.o. [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW: < <http://dotace.direkta.cz/>>

⁷Grantová agentura ČR. [elektronický zdroj] Praha: GA ČR. [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.gacr.cz>>

⁸ Strategický rozvojový dokument navazuje na materiál „Strategie knihoven 1999-2003

A. Ministerstvo kultury:

- Česká knihovna
- Knihovna 21. století
- Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven
- Veřejné informační služby knihoven
- Projekt internetizace knihoven
- Program výzkumu a vývoje knihoven

B. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy :

- Program LI – Informační zdroje pro výzkum a vývoj
- Program informační infrastruktury výzkumu – N1
- Fond rozvoje vysokých škol

C. Ministerstvo zdravotnictví

- Dotace pro veřejné dotační služby ve zdravotnictví

Koncepce předpokládá zajištění kontinuity těchto programů i v následujících letech, zároveň počítá s vytvářením projektů nových pro podporu oblastí, které jsou uvedeny v knihovním zákoně a nejsou podporovány stávajícími programy. (Zejména výstavba nebo rekonstrukce knihoven, bezbariérové zpřístupnění knihoven).

Z národních fondů vynakládají prostřednictvím svých dotačních titulů finanční prostředky na rozvoj knihoven i další resorty: **(Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo informatiky, Ministerstvo pro místní rozvoj, Akademie věd ČR).**⁹

Koncepce rozvoje knihoven zmiňuje dále také **zahraniční** programy jako zdroje dotací pro knihovny. Jsou reprezentovány projekty Evropské unie:

- CALIMERA

---

⁹ Podpora knihoven je součástí širších dotačních celků (např. Program Informační infrastruktura výzkumu a vývoje, Program obnovy venkova apod.).

- Culture 2000
  - DigiCULT
  - eContent, eContent+
  - Equal
  - EUREKA
  - Intereg
  - Leader a Leader+
  - NAPLE
  - Open Society Fund Praha
    - Projekt Evropské komise PULMAN
  - Soros Foundations Network
    - SROP
- TEL-ME-MOR

Strategii v oblasti evropských fondů a zhodnocení dosavadních výsledků nejnověji popisuje dokument EU funding in brief 2007 – 2013 z června 2006. Na jeho základě byl vytvořen Národní strategický rozvojový plán ČR 2007 – 2010, který připravuje ČR na čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti Evropské unie v letech 2007- 2013.¹⁰

---

¹⁰ MARVANOVÁ, E. Strukturální fondy Evropské unie. [elektronický zdroj] Praha, Národní knihovna ČR, Informace pro knihovny [cit. 2006-11-08]. Dostupný z WWW: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=07_Pro/StrukFondy06.htm

2. Dotační politika Ministerstva kultury České republiky

„Program je soubor věcných, časových a finančních podmínek pro pořízení nebo technické zhodnocení hmotného a nehmotného majetku, jeho údržbu a opravy, případně i pro jiné činnosti potřebné k dosažení stanovených cílů.“¹¹

2.1 Podstata dotační politiky, právní rámec

Knihovní zákon č. 257/ 2001 Sb. formuluje kromě zásad organizace knihoven, způsobu evidence, správy a ochrany knihovních fondů také pravidla dotační politiky. V paragrafu § 15 uvádí, že provozovateli knihovny mohou být z peněžitých prostředků státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo národního fondu poskytnuty podle zákona č. 218/ 2000 Sb. účelově určené dotace na:

- projekty vědy a výzkumu
- zavádění nových technologií v oblasti zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb
- podporu propojení knihoven v síti
- zpracování informačních pramenů do elektronické podoby a jejich zpřístupnění
- doplnění knihovního fondu
- ochranu knihovního fondu před nepříznivými vlivy prostředí
- zpřístupnění knihovních fondů pro občany se zdravotním postižením

---

¹¹ Česko. Zákon č. 218/ 2000 Sb. ze dne 27. června 2000 o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). In: *Sb.zákonů*. 2000, částka 35, s. 1639

- projekty v oblasti kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti
- zajištění výkonu regionálních funkcí
- zabezpečení dalšího odborného vzdělávání pracovníků knihoven
- výstavbu nebo rekonstrukci objektu knihovny
- vybavení objektu knihovny zabezpečovacími a protipožárními systémy.¹²

Ke stanovení prioritních oblastí poskytování dotací provozovatelům knihoven a k náplni programů MK ČR určených k rozvoji knihovnictví se vyjadřuje **Ústřední knihovnická rada**, kterou jmenuje ministerstvo.

Dotací řízení vypisuje Ministerstvo kultury ČR v souladu se **zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)**, dále ve shodě s **Hlavními oblastmi státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím**, které vydává Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. Dotace jsou vyhlašovány podle **nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterými se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven**. Předložené projekty jsou posuzovány grantovými komisemi v souladu s **Příkazem ministra kultury č. 14/1999 o jednacích řádech grantových komisí a subkomisí**. K poskytnutí dotace dochází na základě **Zásad vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy**, které vláda schválila **usnesením č. 114 ze dne 7. 2. 2001** a jsou přílohou tohoto usnesení, a na základě interního předpisu MK, tj. **Příkazu ministra kultury č. 4/200**. Finanční kontrola, řízení o odnětí dotace a ukládání sankcí za porušení rozpočtové kázně se realizuje v souladu s příslušnými ustanoveními **zákona č. 218/2000 Sb.**, v platném znění a dle **zákona č. 320/2001 Sb. o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů**.

2.1.1 Vymezení pojmů

¹² Česko. Zákon č. 257/ 2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: *Sb.zákonů*. 2001, částka 98, s. 5683 - 5688

Ministerstvo kultury České republiky poskytuje knihovnám podporu finančních prostředků formou programového financování. Podstatou programového financování je to, že na základě definovaných priorit rozvoje jsou vytvářeny a realizovány programy, jejichž prostřednictvím dochází k poskytování prostředků jednotlivým subjektům na základě předem stanovených kritérií a které podporují iniciativu jednotlivých subjektů, jež se chtějí programu účastnit.¹³

Jedná se o grantové programy a dotace, přičemž pravidla státní dotační politiky tyto pojmy jednoznačně nerozlišují. Podobně jsou zaměňovány i za výraz příspěvek. Dotace je formou poskytnutí určitého množství finančních prostředků, nejčastěji ze státního rozpočtu. Může ale nemusí být stanovena na konkrétní účel. U grantu je přesněji definována účelovost a specifikace.

Po ukončení projektu se podává detailní vyúčtování a zbylé peníze se obvykle vracejí zpět. Žadatel o grant musí většinou poskytnout spoluúčast na financování do určité procedurální výše. Hodnota poskytovaných dotací se pohybuje v rozmezí od 30% do 80% finančních nákladů na projekt, u programů Ministerstva kultury je to zpravidla částka 50 %.¹⁴

Nejčastěji je využívána reaktivní forma grantů, kdy Ministerstvo kultury ČR vyhlásí program a očekává, že se do něj knihovny samy přihlásí. Jiným využívaným způsobem vypisování grantů je tzv. proaktivní přístup, kdy ministerstvo vytvoří program a samo vyhledává potenciální zájemce grantu.¹⁵

2.2 Výběrové dotační řízení

Proces je řízen odborně, má vlastní pravidla a je pro zúčastněné strany poměrně náročný.

Oddělení literatury a knihoven vyhlásí do 31. října kalendářního roku, jenž předchází rozpočtovému roku, v němž má být dotace poskytnuta,

¹³ KRBOVÁ, J. Financování komunitních projektů. *Čtenář*. 2005, roč. 57, č.12, s. 383

¹⁴ VEJSADOVÁ, J. Grantové projekty veřejných knihoven. *Knihovnický zpravodaj vysočina*. 2005, roč. 5, č.1, s. 21 [cit. 2006-06-08]. Dostupný také z WWW:

<http://www.knihzdar.cz/kzv/2005-01/jonesova_grantove_projekty_ver_knih.htm

¹⁵ HURYTOVÁ, I. Grantování : proces přidělování nadačních příspěvků. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2001. s. 24

prostřednictvím tisku a v informačním systému s dálkovým přístupem, výběrové dotační řízení pro následující rozpočtový rok pro jednotlivé oblasti vybrané v rozsahu podle § 7 až 15 nařízení vlády č. 288/2002 Sb. Dotaci lze poskytnout provozovateli knihovny zapsané do evidence knihoven¹⁶, který nemá ke dni podání žádosti splatné závazky ve vztahu ke státnímu rozpočtu, ke státním fondům nebo k rozpočtu územního samosprávného celku.¹⁷

V reakci na to začne knihovna na základě zájmu o konkrétní program zpracovávat **žádost o poskytnutí dotace**. Tato činnost je klíčovým momentem celého řízení, je organizačně a časově náročná a vyžaduje uplatnění nápaditosti, kreativity, komunikačních dovedností, ale i zodpovědnosti a přesnosti zpracovatele. Základní podmínkou pro úspěšné vyplnění přihlášky je její dokonalá formální úprava, důsledné dodržování požadavků dárce, tj. povolené a zakázané úpravy, maximální povolený počet znaků a stránek, způsob doručení, počet kopií, povinných příloh, datum doručení nebo odeslání, pokyny k označení obálky a adresy apod.

Každá instituce, která vypisuje dotační řízení, má obvykle své formuláře a svou metodiku pro jejich vyplňování. Žádost Ministerstva kultury České republiky obsahuje následující položky:¹⁸

- název nebo obchodní firmu provozovatele knihovny, identifikační číslo, sídlo a právní formu, jde-li o právnickou osobu
- jméno, popřípadě jména a příjmení provozovatele knihovny, místo trvalého pobytu a identifikační číslo, pokud bylo přiděleno, jde-li o fyzickou osobu
- jméno, popřípadě jména a příjmení osob, které jsou statutárním orgánem nebo členy statutárního orgánu, je-li provozovatel knihovny právnickou osobou
- bankovní spojení
- daňové identifikační číslo provozovatele knihovny

¹⁶ § 5 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických služeb (knihovní zákon).

¹⁷ Česko. Nařízení vlády č. 288/ 2002 ze dne 29. května, kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven. In: *Věstník vlády*. 2002, částka 3, s. 182 –190. Dostupný také z WWW: < <http://www.mkcr.cz/article.php?id=1006>>

¹⁸ tamtéž

- telefonní a faxové číslo, popřípadě elektronickou adresu
- popis činnosti nebo projektu, na které je dotace žádána, včetně termínu a místa jeho realizace a popis dosavadního zabezpečení činnosti, na kterou je dotace požadována
- požadovanou výši dotace

Příloha k žádosti o poskytnutí dotace obsahuje:¹⁹

- podrobný rozpočet projektu
- prohlášení o výši finanční spoluúčasti provozovatele knihovny na realizaci projektu
  - prohlášení provozovatele knihovny o splnění podmínek

Žádost se podává ministerstvu písemně do 10. ledna kalendářního roku, v němž má být dotace poskytnuta.

Projekty předložené do dotačních řízení hodnotí **výběrové komise**, jako poradní a konzultační orgány ředitele odboru umění a knihoven Ministerstva kultury ČR. Rozhodují zpravidla do konce měsíce února roku, v němž se dotace ze státního rozpočtu uděluje.

Členy komise jmenuje a odvolává ředitel odboru. Členství v komisi je čestnou funkcí. Funkční období členů je stanoveno na tři roky a jeho počet je vždy lichý. Zasedání komise probíhají neveřejně, místem schůze je zpravidla sídlo Ministerstva kultury ČR. Jednání komise lze zahájit, je-li přítomna nadpoloviční většina všech jejích členů. O každé žádosti o poskytnutí dotace se koná samostatná rozprava. Hlasuje se individuálně, tajně (pokud komise nerozhodne jinak), hlas nelze delegovat. Pro přijetí rozhodnutí je třeba hlasů nadpoloviční většiny přítomných členů.

Výbor u žádosti hodnotí kvalitu projektu, jeho společenskou potřebnost a předpokládaný přínos, přiměřenost rozpočtovaných nákladů na jednotlivé činnosti, odbornou úroveň a vybavenost knihovny, výsledky realizace projektů provozovatele knihovny pokud na ně byla poskytnuta

¹⁹ Česko. Nařízení vlády č. 288/ 2002 ze dne 29. května, kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven. In *Věstník vlády*. 2002, částka 3, s. 182 –190. Dostupný také z WWW: < <http://www.mkcr.cz/article.php?id=1006>>

dotace v předchozích letech apod. Grantová komise není schopna z časových a finančních důvodů pročítat stejně pečlivě všechny žádosti. Nejdříve vyřazuje ty s formálními chybami, ve druhé fázi hledá pozitiva, proč žádosti vyhovět. Příhlašku, jež se rozhodne komise doporučit, vybaví návrhem o výši dotace. Návrhy jsou poté předloženy ministru kultury ke schválení, následně se stávají veřejnými a dostupnými.²⁰

Pokud předkladatel projektu nepředloží žádost kompletní, je o tom písemně vyrozuměn.

Výsledky grantového řízení vyhlásí Ministerstvo kultury do 30. dubna kalendářního roku, v němž má být dotace poskytnuta.²¹

Další postup vypadá následovně: Dotace je udělována na základě **Rozhodnutí o poskytnutí dotace ze státního rozpočtu**, ve kterém se písemně stanoví závazný účel a podmínky použití. Ověřování správnosti použití poskytnuté dotace, zejména jejího hospodárneho a účelného využívání, podléhá průběžné kontrole odboru umění a knihoven Ministerstva kultury. Ten je povinen požadovat na jejím příjemci písemné zprávy o čerpání dotace, a to u celoročních projektů nejméně 2x za rok (pololetně). Tyto písemné zprávy odbor vyhodnocuje a provádí kontrolu dodržení účelu poskytnutého příspěvku. Při nedodržení některých podmínek může dojít k ukládání sankcí za porušení rozpočtové kázně nebo k řízení o odnětí dotace. **Vyúčtování dotace** za rozpočtový rok předkládají knihovny odboru umění a knihoven Ministerstva kultury.²²

2.3 Organizace a přehled programů

Odbor umění a knihoven plní funkci ústředního článku státní správy pro oblast divadla, hudby, výtvarného umění, literatury, knižní kultury, neperiodického tisku a knihovnictví.²³

---

²⁰ k dispozici na <http://www.mkcr.cz/article.php?id=1006>.

²¹ Česko. Příloha k usnesení vlády č. 114 ze dne 7. února 2001 Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy, Dostupný z WWW: < <http://www.mkcr.cz/article.php?id=1006> >

²³ Ministerstvo kultury ČR . *Umění a knihovny* [online]. Praha: MKČR, [cit. 2006-05-22]. Dostupný z WWW: < <http://www.mkcr.cz/categories.php?id=8> >

Reprezentují ho 2 úseky: **oddělení umění** a **oddělení literatury a knihoven**.

Odbor vypisuje grantové programy pro **šest oblastí** v rámci svého vymezení. Veřejných knihoven se týká **oblast knihoven** a **oblast literatury**.²⁴ V současnosti vypisované programy spadající pod oblast knihoven jsou tyto:

- **Knihovna 21. století**
- **Veřejné informační služby knihoven**

Oblast literatury vymezuje 5 programů:

- **Česká knihovna**
- Vydání neperiodik
- Literární periodika a další literární akce
- Podpora vytvoření a vydání díla
- Podpora vydávání české literatury v zahraničí.

Veřejné knihovny využívají bezprostředně subvence z projektu Česká knihovna, který jim zajišťuje bezplatné získávání nekomerčních knižních titulů. Ostatní programy mají na rozvoji knihoven nepřímý podíl z hlediska vytváření kvalitních budoucích literárních fondů.

- **Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven**

byl součástí grantové politiky MK ČR do konce roku 2004. Další plnění a koordinace programu spadá od r. 2005 na základě novely zákona o rozpočtovém určení daní do kompetence samosprávy krajů. Financován je z peněžních prostředků rozpočtu kraje.²⁵

- **Projekt internetizace knihoven**

byl realizován od roku 2003 ve spolupráci s Ministerstvem informatiky ČR v propojení s programem VISK 3. V roce 2005 přešla jeho organizace a

---

²⁴ tamtéž

²⁵ Výroční zpráva MK za rok 2004 [online] Praha, MKČR [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>

vedení na samotné MI ČR. Od roku 2007 se stane opět součástí MK ČR, protože MI ČR bude k 1. 1. 2007 zrušeno.

- **Program výzkumu a vývoje knihoven**

představuje výjimku v organizačním vedení. Spadá do vlivu samostatného oddělení MK ČR - Koordinačního centra pro výzkum a vývoj, které zajišťuje plnění úkolů ministerstva při financování výzkumu a vývoje v resortu kultury ²⁶

Programy jsou navrženy tak, aby napomáhaly knihovnám v různých sférách jejich činnosti. V některých oblastech se doplňují a navazují na sebe, což je příklad programů z oblasti výzkumu a vývoje knihoven a projektu VISK. V dalších případech se programově shodují v některých dílčích záměrech. Příkladem lze deklarovat z oblasti vzdělávání pracovníků knihoven. Tento cíl sleduje VISK 2 v oblasti vzdělávání ICT a zároveň je to jeden ze standardů v plnění regionálních funkcí krajských a pověřených knihoven.

2.4 Hodnocení dotační politiky – SWOT analýza

Účelové příspěvky od státu představují jeden z hlavních způsobů vedlejších příjmů knihoven. Zároveň je třeba dodat, že Ministerstvo kultury je v této oblasti největším zdrojem dotací veřejných knihoven. Přední místo v objemu přidělených grantů zaujímá Národní knihovna ČR jako koordinátor a garant mnoha národních projektů.²⁷

Pro veřejné knihovny představuje tento způsob financování potencionální příležitosti, které pomáhají zlepšit jejich dosavadní postavení. Díky navýšení finančního rozpočtu knihovny dosáhnou zkvalitnění svých stávajících služeb, docílí rozvoje nových, nakoupí moderní technologii,

²⁶ Ministerstvo kultury ČR. *Výzkum a vývoj* [online]. Praha: MKČR, [cit. 2006-06-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=403>>

²⁷ JONEŠOVÁ, P. Grantové projekty veřejných knihoven. *Knihovnický zpravodaj Vysočina*. 2005, roč. 5, č.1, s.92

zrekonstruují prostředí. Na první pohled příjemná záležitost dokáže knihovny v ledasčem potrápít.

Pro přehledné zhodnocení významu financování knihoven pomocí dotačních programů jsem vypracovala SWOT analýzu. SWOT je zkratka pro vnitřní silné (strenghts) a slabé (weaknesses) stránky grantového financování veřejných knihoven, dále zahrnuje příležitosti (oportunities) a ohrožení (threats), které tento proces doprovází. Analýzou vzájemné interakce jednotlivých faktorů silných a slabých stránek na jedné straně, vůči příležitostem a nebezpečím na straně druhé, lze získat kromě hodnocení významu i nové kvalitativní informace.²⁸

Silné stránky:

- navýšení finančního rozpočtu veřejné knihovny
- garant: Ministerstvo kultury ČR
- legislativní rámec
- NK ČR jako koordinátor procesu
- účinná propagace

Slabé stránky:

- omezený rozpočet MK ČR
- komplikovanost grantového řízení
- vysoké náklady při zpracování projektů
- nedostatek dlouhodobého a zálohového kapitálu knihoven
- krátkodobá platnost grantu

Příležitosti:

- modernizace knihoven- vybavení, prostředí, služby
- vzdělávání knihovníků
- lepší podmínky pro zaměstnance
- zkušenost s grantovým procesem
- komunikace, spolupráce a soutěživost mezi knihovnami

Ohrožení:

- nekvalifikované zpracování přihlášky
- spolufinancování projektu
- opožděné přerozdělování dotací
- sankce při nedodržení podmínek

²⁸ VYTLAČIL, D. Manažerské informační systémy, projektové řízení projektů. 1. vyd. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2001. s. 56

2.4.1 Silné stránky

Největší přínos dotační politiky tkví v možnosti získat kapitál na zamýšlený záměr. Jde o peníze nabyté mimo rozpočet. Ten tak může knihovna svým aktivním přístupem navýšit, i když už při jeho schvalování je dopředu počítáno s tím, že se budou knihovny snažit získat další finanční prostředky právě z grantů vypsaných ať už státní organizací, v tomto případě Ministerstvem kultury, eventuálně polosoukromou nebo soukromou organizací. Finance knihovna využije ke zlepšení, rozšíření stávajících služeb, popř. rekonstrukci prostředí. (Viz příležitosti)

Další pozitivní okolnost plyne z předem stanoveného legislativního rámce, čímž je zachován korektní průběh celého řízení. Garance Ministerstva kultury ČR je pro veřejné knihovny dostatečnou zárukou. Je to spolehlivý partner, který dokáže programům zajistit silnou propagaci a dá se tak počítat s velkým ohlasem knihoven. Velkým přínosem v procesu je také postavení Národní knihovny ČR, která v některých případech figuruje jako koordinátor. Knihovny se na ni mohou obracet se žádostí o radu, využívat její informační systém apod.

2.4.2 Slabé stránky

Slabou stránkou v dotačním procesu se nezdá stává finanční rozpočet projektu. Jeho výše určuje kolik a jaké návrhy mohou být podpořeny. Nikdy nelze uspokojit veškerou poptávku ze strany knihoven, a to má za následek selekci žádostí. Znamená to, že subvenci mohou získat nakonec jen ty knihovny, které uspějí při výběru. V důsledku dochází k časovým prodlevám při vyřizování. Vysoký počet žádostí je také důvodem k náročnějšímu výběrovému procesu a zpřísnění požadavků ze strany poskytovatele. Pro knihovny to představuje mnohdy velmi náročnou práci a téměř vždy i vysoké náklady na zpracování projektů.

Další slabá stránka související s financemi vychází z toho, že knihovny nedisponují zálohovým a dlouhodobým provozním kapitálem, a tudíž při případném spolufinancování mají problém pokrýt veškeré náklady s dotací. (Viz ohrožení)

Při rozhovorech s pracovníky Národní knihovny, garanty jednotlivých programů VISK, jsem vyslechla ještě jednu cennou připomínku: Velký nedostatek spatřují v tom, že prakticky všechny rozvojové programy Ministerstva kultury ČR jsou určeny pro krátké časové období (často na jediný rok) a příležitost získat grantové peníze se nemusí v dalším období opakovat. Navíc dochází ke zvýšené administrativě, každoročně je nutno vypracovat novou grantovou přihlášku, sepsat hodnotící zprávy apod.

2.4.3 Příležitosti

Grantové financování přináší knihovnám celou řadu příležitostí. Získávají je primárně díky finančním prostředkům, další z nich potom vyplývají. Dotkla jsem se jich již v rozboru silných stránek, neboť spolu úzce souvisejí. Knihovny mají možnost rozvíjet nové projekty, zkvalitňovat služby, zavádět nové komunikační a informační technologie, doplňovat a vytvářet ochranu knihovního fondu, zpřístupňovat knihovní fondy občanům se zdravotním postižením, národnostním menšinám, vzdělávat pracovníky apod. Následně se objevují další možnosti: Roste kvalifikace zaměstnanců, kteří získávají osobní uspokojení z nabytých vědomostí a zkušeností, dochází ke zlepšení jejich pracovních podmínek a zvýšení efektivnosti práce. Čtenáři mohou využívat kvalitnější knihovnické služby, mají lepší přístup k informacím (on-line služby), příjemné prostředí apod. Souhrnně lze konstatovat, že knihovny, které u nás vždy patřily k tradičním sloupům kultury a vzdělávání, využívají příležitost zformovat se v moderní informační instituce.

Velkým pozitivem grantového financování je také to, že přispívá k rozvíjení spolupráce a komunikace mezi knihovnami a podněcuje je k soutěživosti, čímž zvyšuje efektivnost jejich činnosti.

V neposlední řadě díky obdobným poměrům při rozdělování grantů získávají knihovny zkušenosti, které jim usnadňují působení v dalších projektech.

2.4.4 Ohrožení

Granty představují pro knihovny čekaná i nečekaná ohrožení. První, v tomto případě předvídatelné riziko, se objevuje už při vyplňování grantové přihlášky. Vytvoření kvalitní žádosti o poskytnutí dotace je totiž pro některé, zpravidla neprofesionální knihovny, obtížnou záležitostí. Knihovnickům chybí potřebné znalosti pro kvalifikované zpracování projektu a mnohdy po prvním neúspěchu ztrácejí chuť a zájem pokračovat v další takovéto činnosti.

Další nebezpečí číhá na knihovny při spolufinancování projektů. Knihovny se snaží v projektech maximalizovat své potřeby tak, aby byly např. u knihovních systémů a výpočetní techniky zabezpečeny na řadu let dopředu. Výsledkem jsou poměrně velké, získané a realizované jednorázové investice, pro něž však knihovny obvykle nemají zajištěny prostředky na údržbu v následujících letech. Během několika málo let tak knihovna musí vydat ze svého rozpočtu na údržbu více peněz, než kolik získala z grantu a zaplatila za celý systém.

Rizika vyplývají pro knihovny také při nedodržení podmínek. Nepředloží-li knihovna ve stanoveném termínu vyúčtování poskytnuté dotace a neodvede-li nevyčerpané prostředky z dotace do státního rozpočtu, vztahují se na ni sankce podle příslušných platných právních předpisů a může dojít až k řízení o odnětí dotace.

Konstantním problémem se ukazuje také rychlost přidělování prostředků při přerozdělování dotací ze státního rozpočtu. Finance se nedaří doručovat na účty žadatelů včas a dochází ke zpoždění stanovených cílů.

2.4.5 Hlavní závěry na základě analýzy

„SO – VYUŽITÍ“ (využití silné stránky ve prospěch příležitosti)

Účelová dotace ze strany Ministerstva kultury ČR je zdrojem finanční podpory veřejných knihoven v České republice. Tento jednoduchý závěr je hlavní podstatou celého procesu. Nejedná se však pouze o přesun finančních prostředků. Je důležité zdůraznit, že grantová podpora je založena na realizaci jednotlivých cílů, na základě jasných a jednoznačných kritérií.

„WO – HLEDÁNÍ“ (překonání slabé stránky využitím příležitosti)

Složitost grantového řízení, nedostatečnou orientaci v něm a odstraňování chyb knihoven, lze překonávat získáváním zkušeností, protože pokud knihovna v dotačním procesu peníze napoprvé nezíská, nabyté znalosti využije při dalších pokusech. Nabízí se jí také možnost přizvat ke spolupráci externího konzultanta, který grantovou přihlášku zpracuje a podá. Honorář si přitom účtuje zpravidla poté, když je grant úspěšně získán. V případě neúspěchu spolupráce knihovnu tedy nic nestojí.²⁹

„ST – KONFRONTACE“ (využití silné stránky k odvrácení ohrožení)

Účinná propagace projektů, tj. zveřejňování přesných podmínek grantového řízení v odborném tisku, na webu, dále instruktáž pro správné vyplnění přihlášky, popřípadě konání speciálních seminářů pro knihovníky je další správnou cestou k eliminaci chyb. Těch se knihovníci dopouštějí při zpracovávání přihlášek a v důsledku toho jsou knihovny z řízení vyloučeny.

„WT strategie VYHÝBÁNÍ“ (minimalizací slabé stránky- vyhnutí se ohrožení)

Zásadním problémem v grantovém procesu se ukazuje také spolufinancování projektů. Náklady na provoz, údržbu a obměnu nového systému představují zhruba 15 - 20 % z pořizovací ceny ročně a knihovny musí s tímto výdajem dopředu počítat. Pokud by došlo k navýšení kapitálu

---

²⁹ DOMBROVSKÁ, M. OČKO, P. Grantové příležitosti nejen pro veřejné knihovny. *Knihovnický zpravodaj Vysočina*. 2005, roč. 5, č.1, s.83

knihoven, mohly by efektivněji disponovat penězi ve prospěch programů, vytvářet rezervní zdroje a lépe hospodařit na poli grantové politiky.

3. Analýza jednotlivých programů MK ČR na podporu knihoven

3.1 Česká knihovna

Podle dílčích cílů Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 - 2010 má tento program ovlivňovat kvalitu a obsah VKIS v oblasti

Tvorby a zpracování knihovnických fondů a informačních zdrojů.³⁰

Projekt patří do skupiny grantů vypisovaných pro oblast literatury. Je tudíž primárně projektován jako podpora české produkce, zejména nové literární tvorby.

3.1.1 Popis programu

U zrodu projektu stály v roce 1999 Jitka Uhdeová z brněnského nakladatelství Atlantis, nakladatel Ivo Železný a Eva Kantůrková, vedoucí odboru literatury a knihoven MK ČR.³¹ Úmysl realizovat projekt byl představen již v prosinci 1997 na zasedání sekce veřejných knihoven SKIP.³² Záměr programu vycházel na jedné straně ze situace na českém trhu v oblasti knižní produkce, která se ve velké většině skládala z nabídky komerčních titulů. Na druhé straně reagoval na stav v knihovnách, kdy výdaje na nákup knih klesly na 9 % z celkových výdajů a v důsledku toho neměly možnost zajistit pestrou nabídku nových knih. Cílem programu bylo tudíž podpořit nakladatelství produkující českou tvorbu a zároveň pomoci knihovnám rozšiřovat svoje fondy o nekomerční tituly.

Realizací projektu byla pověřena Moravská zemská knihovna v Brně – Technické ústředí knihoven. (TÚK)

³⁰ Česko. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepti rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. In *Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*. 2004, roč. 2, částka 4, s. 212. Přepis usnesení včetně Předkládací zprávy Dostupný také z WWW: <<http://www.mkcr.cz/article.php?id=1150>>

³¹ PERSTICKÁ, D. Projekt Česká knihovna. *Čtenář*. 2002, roč. 54, č.10, s. 293

³² POSPÍŠILOVÁ, J. Třetí kolo projektu Česká knihovna. *Naše knihovna*. 2001,č.2, s.10-11

Projekt prochází klasickým dotačním výběrovým řízením pro knihovny, současně se koná i řízení pro nakladatele. Ti nabídnou Ministerstvu kultury seznam přihlášené knižní produkce pro aktuální rok (nekomerční tituly uměleckých děl české literatury, eventuálně tituly ilustrované tvorby pro děti a mládež a tituly děl literární vědy a kritiky). U každého titulu uvádějí cenu s velkoobchodním rabatem. Jde o publikace, které by měly vyjít v roce, na který je konkurz vyhlášen, popřípadě už vyšly předchozí rok.

Literární rada, složená ze zástupců Svazu českých knihkupců a nakladatelů, Obce spisovatelů, Obce překladatelů, a členů literárních vědců, poté doporučí k nákupu vybrané tituly. Nabídkový list s anotacemi jednotlivých děl vypracovává TÚK. Poté se rozesílá více než sedmi stům knihovnám. Ze seznamu si knihovny objednají počet titulů limitovaný výší poskytnutých finančních prostředků. Každoročně je stanovena částka, v jejíž hodnotě si mohou knihovny tituly vybrat.

V další fázi je s nakladatelem uzavřena dohoda o podmínkách prodeje výtisků titulů vybraných ve výběrovém řízení v rámci programu Česká knihovna.

Nakladatel ihned po vydání zařazených publikací zajistí na vlastní náklady expedici za velkoobchodní ceny do TÚK, které průběžně zabezpečuje distribuci do knihoven.

V roce 1999 se projekt realizoval poprvé a stál na startu s mnoha kladnými předpoklady: Knihovny se dostanou k publikacím, na něž běžně nemají prostředky. Nakladatelé prodají více knih, a v důsledku mohou lépe zaplatit i své autory. Tyto základní hypotézy se naplnily v "zahřívacím" kole, ovšem vyskytly se i některé problémy.

Podle Evy Kantůrkové byl ohlas knihoven i nakladatelů velmi dobrý. I když ne všechny knihovny částku vyčerpaly. „Několik knihoven,“³³ jak konstatuje, „si k mému úžasu nevybralo nic“.³⁴

3.1.2 Analýza programu

³³ Jednalo se o 10 knihoven, většinou místní a obecní profesionální knihovny. In: Co přinesl projekt Česká knihovna. *Čtenář*. 2000, roč. 52, č. 1, s. 4-6

³⁴ ANÝŽ, D. CHUCHMA, J. Něco snad za mnou zůstalo: Spisovatelka Eva Kantůrková o své úřednické kariéře, umění kompromisu a principu škeble. *Mladá fronta DNES*. 1999, roč. 10, (19. 8. 1999), s.1

Česká knihovna je jedním nejdéle probíhajících projektů a doposud nebyla nikdy přerušena. Analýza tak bude posuzována z hlediska dlouhodobých výsledků. Má k dispozici osm ročníků programu. Data za rok 2006 nejsou zcela kompletní, přesto zahrnují nejpodstatnější údaje. Hned v úvodu lze říci, že projekt prošel během let řadou drobných změn, ale jeho zásadní podoba je stále stejná.

Financování

„Peněz není nikdy dost“, potvrzuje starou známou pravdu Eva Kantůrková při dotazu na zajištění programu v roce 2000. A konstatuje, že Česká knihovna je na jejím odboru jediný grantový program, jehož se nedotknou ani drsné rozpočtové škrty.³⁵ Celkově lze říci, že se podařilo během historie projektu udržet poměrně stabilní přísun objemu peněz.

Zajímavostí ve financování programu je počáteční sponzorská účast firmy Transgas, která v prvním roce financovala 100 % celkové dotace. Poté, co se společnosti zdálo, že pro ní projekt není dostatečně atraktivní, šly peníze přímo z grantového fondu Ministerstva kultury ČR.³⁶

Reálné a plánované výdaje programu

Celkové finanční rozpočty za jednotlivé roky lze porovnat v tabulce č.1.

tabulka. č. 1 – Finanční shrnutí celkových nákladů

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celková	2 mil.	2 mil.	2 mil.	2 mil.	1 mil.	2 mil.	1 mil.	2 mil.
Dotace	316 tis.	600 tis.	100 tis.	368 tis.	800 tis.		922 tis.	500 tis.

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

Celkem bylo na projekt od roku 1999 vydáno 17 mil. 606 tis. Kč, průměrně 2 mil. 158 tis. Kč za rok. Nejmenší objem peněz byl přitom České knihovně přidělen v roce 2003. Stejně tak jako jiné projekty postihla

³⁵ ANÝŽ, D. Ohlas projektu Česká knihovna. *Mladá fronta DNES*, roč. 10, (4. 9. 1999), s.15

³⁶ ANÝŽ, D. NÁDOBA J. Vláda určuje státním firmám, co sponzorovat. *Mladá fronta DNES*, roč. 10, (19. 8. 1999), s. 1

rozpočet povodňová vlna předchozího roku. Celá kapitola Ministerstva kultury při schvalování rozpočtu přišla o 660 milionů korun.³⁷

Kromě roku 2001 byly vždy vyčerpány uvolněné finance na projekt. Pouze u třetího ročníku zbyla z původních 2 mil.600 tis. Kč částka 500 tis. Kč., která byla následně převedena do rezervního fondu MK ČR a v novém roce byla opět přiřazena do rozpočtu. Situace byla způsobena nedodržením závazků ze strany vydavatelů, kteří do konce roku nedodali všechny objednané knihy.

Pro porovnání se skutečným stavem financování a pro výhled do budoucna je na tomto místě dále zařazeno předpokládané zajištění financování projektu podle Konceptce rozvoje knihoven na léta 2004–2010.

tabulka. č. 2 – předpokládané financování projektu Česká knihovna

Rok	2004-2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
St. Rozpočet	17 mil. 100 tis.	2 mil.	2 mil. 100 tis.	2 mil. 200 tis.	2 mil. 300 tis.	2 mil. 500 tis.	3 mil.	3 mil.

Zdroj: Konceptce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010.

Podle konceptce se s programem Česká knihovna počítá minimálně do roku 2010 s tím, že se jeho rozpočet bude soustavně navyšovat na hranici 3 mil. Kč. Od roku 2004 lze potom porovnat předpokládanou a skutečně realizovanou finanční částku.

tabulka. č. 3 – srovnání předpokládaného a reálného financování projektu Česká knihovna v letech 2004- 2006.

Rok	2004	2005	2006
Předpokládaná částka podle konceptce	2 mil.	2 mil. 100 tis.	2 mil. 200 tis.
Reálná vyplacená částka	2 mil.	1 mil. 922 tis.	2 mil. 500 tis.

Zdroj: Konceptce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010, Výroční zprávy MK ČR.

³⁷ HORÁČKOVÁ A. Knižní trh má za sebou hodně těžký rok: Srpnová povodeň způsobila obrovské škody nakladatelům, knihkupectvím i knihovnám. *Mladá fronta DNES*. 2003, roč. 14, č. 10 (13. 1. 2003), s.B/4

Je zajímavé, že realita se drží naplánovaných rozpočtů, sumy se v jednotlivých letech téměř shodují. V roce 2006 byla skutečná částka dokonce vyšší. Celkově se v koncepci na projekt v letech 2004 - 2010 počítá obnosem 17 mil.100 tis. Kč.

Prostředky vyhrazené pro jednu knihovnu

V rámci programu Česká knihovna se kromě každoročních rozpočtů na projekt stanovuje také výše financí, do které mohou přihlášené knihovny čerpat částky na výběr knih. Maximální suma pro knihovnu je speciálně stanovována každý rok. Systém přidělování peněz i jejich výše se v historii projektu již několikrát změnil. Stav lze sledovat v tabulce č. 4.

tabulka. č. 4 – prostředky vyhrazené pro jednu knihovnu.

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Částka určená	3 000	3 000	3 000	3 200	2 100	2 500	2 500	2 500
pro jednu knihovnu	4 000	4 000	4 000		+ 500	+ 500	+ 500	+ 500

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

V letech 1999 až 2001 byl limit určován podle počtu obyvatel obce, ve které knihovna působí. V obcích do 1 000 obyvatel se jednalo o částku 3 000 Kč, v obcích nad 1 000 obyvatel o obnos 4 000 Kč. V roce 2002 připadlo na každou knihovnu bez rozdílu 3 200 Kč. V roce 2003 byla pro změnu stanovena částka 2 100 Kč pro základní objednávku a 500 Kč na tituly rezervní. Tento systém funguje i v současnosti, pouze byla základní částka navýšena na 2 500 Kč.³⁸

Počet zúčastněných subjektů

Knihovny

Rovnováha programu v oblasti financování stejně tak v organizačním vedení má za následek také stabilní účast knihoven.

³⁸ PERSTICKÁ D. Česká knihovna. Zpráva o plnění a výsledcích projektu MK ČR řešeného Moravskou zemskou knihovnou v Brně – Technickým ústředím knihoven. 1999-2005 Interní dokumenty MK ČR.

tabulka. č.5 - počet knihoven zapojených do projektu

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet knihoven V projektu	662	667	642	692	676	664	666	609

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

V prvním roce byly profesionální veřejné knihovny České republiky osloveny prostřednictvím MK ČR a vyzvány ke spolupráci na projektu. Vybráno bylo 662 knihoven. Největší účast 692 knihoven byla zaznamenána v roce 2002, kdy se do projektu mohly poprvé zapojit i knihovny filozofických a pedagogických fakult vysokých škol.³⁹ Menší zájem knihoven, 642 účastníků, byl registrován v roce 2001. Početnost knihoven ovlivňovalo rušení některých pracovišť, která byla v minulých ročnících do projektu zapojena (např. Okresní knihovna Židlochovice, Středisková knihovna Uničov). Na úbytek mělo vliv také nedodržení podmínek při dotačním výběrovém řízení, díky kterým byly knihovny z projektu vyškrtnuty. (např. knihovny s dobrovolnými pracovníky, neevidované na MK ČR a chybně vyplněné nebo poslané žádosti apod.) Knihovny, které se jednou programu zúčastnily, se k němu zpravidla v dalším roce opět vracely.

Prozatím nejmenší počet zúčastněných knihoven vykazuje rok 2006. Celkem se zúčastnilo 609 knihoven, nebyl ale doposud interpretován důvod tohoto stavu.

Nakladatelství

Zajímavý trend pak lze sledovat v počtu nakladatelství, jejichž účast se v jednotlivých ročnících postupně redukovala.

tabulka č. 6 - počet nakladatelství zapojených do projektu a počet nabídnutých titulů

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
-----	------	------	------	------	------	------	------	------

³⁹ PERSTICKÁ, D. Program Česká knihovna- výsledky a perspektivy. *Knihovny současnosti 2004*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004, s. 151

Počet nakladatelství v projektu	29	48	38	35	29	29	27	23
Počet nabídnutých Titulů	204	240	161	131	129	124	107	144

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

Souvislost lze vystopovat mezi narůstajícími problémy s některými vydavateli, kteří záměrně nedodržovali nastavené podmínky programu a negativně tak ovlivňovali hodnocení celého projektu. Rozdíl lze na první pohled sledovat mezi rokem 1999 a 2000. V prvním roce se spolupráce navázala s 29 nakladatelstvími, o rok později se jednalo o 48 vydavatelů. Postupně se počet snižoval, v roce 2006 se zapojilo jen 23 subjektů. Ministerstvo kultury je redukovalo záměrně a rozhodlo se spolupracovat pouze s těmi, které se ukázaly být spolehlivými.

Vyřazená nakladatelství nedodržovala základní zásady, ke kterým se zavázala. Porušen byl závazek, že publikace by měla být dodána v roce, ve kterém na ně byly uvolněny finanční prostředky. Nakladatelství dále nedodávala objednaný počet svazků daného titulu. Některá nakladatelství přihlašovala znovu tituly, často pod jiným jménem, které již byly vybrány do předcházejícího ročníku projektu, ale nebyly v daném roce vydány. Jindy výrazně pozměnila rozsah titulu, a tím došlo ke zvýšení ceny oproti té, se kterou se v projektu počítalo. Stávalo se také, že nakladatelství svůj přihlášený a literární radou schválený titul v průběhu roku nahradilo jiným titulem, se kterým knihovny nepočítaly a mnohdy si jej již zakoupily z vlastních finančních prostředků.

Zpráva z roku 2005, která posuzuje plnění a výsledky projektu sice stále hovoří o trvajících problémech s nakladateli, přesto je její hodnocení smířlivější než v předchozích letech. Vyzdvihuje kvalitní spolupráci především s nakladatelstvími Academia, Karolinum, Lidové noviny a Host.⁴⁰

Výsledky a využití

Program umožnil za dobu svého fungování nákup téměř 100 tis. knih, které knihovny bezplatně zařadily do svých fondů. Celkový počet výtisků,

⁴⁰ PERSTICKÁ D. Česká knihovna 2005. Zpráva o plnění a výsledcích projektu MK ČR řešeného Moravskou zemskou knihovnou v Brně – Technickým ústředím knihoven. 2005 Interní dokument MK ČR. s.4

kteří si knihovny objednaly, je možné v tuto chvíli vyčíslit do roku 2005. Data z roku 2006 nejsou aktuálně k dispozici. Jednotlivé údaje zobrazuje tabulka č. 7

tabulka. č. 7 – počet objednaných titulů, nejžádanější a nejméně žádané kusy

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet ks. objednaných v základní objednávce	18 233	16 800	16 648	14 512	9 060	9 048	10 780	X
Počet kusů u nejžádanějšího titulu	586	497	415	451	275	387	335	X
Počet kusů u Nejméně žádaného titulu	2	1	3	4	4	2	2	X

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

Knihovny dostaly v letech 1999 – 2005 celkem 95 081 výtisků knih, převážně beletristické tvorby českých spisovatelů. V prvních ročnících České knihovny byly zastoupeny více tituly literárně vědné (slovníky spisovatelů, sborníky, korespondence, monografie a studie), publikace o umění, poezie a divadelní hry. V současné době roste podíl děl autorů české klasiky: J.V. Sládko, J. Nerudy, K. J. Erbena, V. Dyka, K. H. Máchy, B. Němcové.⁴¹

Nejvíce kusů jedné knihy celkem 586 bylo objednáno v roce 1999. Titul si zajistilo 88,5 % knihoven a jmenuje se Světová literatura 20. století v kostce. Vydalo ho pražské nakladatelství Libri. Druhé místo s počtem 497 výtisků zaujímá Slovník českých spisovatelů od M. Menclové z roku 2000 opět z nakladatelství Libri. Objednalo si ho 74,5 % knihoven. Třetí v pořadí skončila kniha Ludvíka Vaculíka Loučení k panně vydané v nakladatelství Atlantis v roce 2002, o kterou mělo zájem 65,2 % knihoven.⁴²

⁴¹PERSTICKÁ, D. Program Česká knihovna- výsledky a perspektivy. *Knihovny současnosti 2004*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004, s. 152

⁴²PERSTICKÁ, D. Česká knihovna. Zpráva o plnění a výsledcích projektu MK ČR řešeného Moravskou zemskou knihovnou v Brně – Technickým ústředím knihoven. 1999-2002 Interní dokumenty MK ČR.

Na opačné straně si pouze 1 kus objednala knihovna v roce 2000, a to se stalo rovnou ve 4 případech: Šlo o Monografii od M. Chlupáče z nakladatelství Arbor vitae, dále o knihu Sutě písky drtě od J. Golda vydanou v nakladatelství Knihovna J. Drdy, dále dílo Kořeny od L. Vrla z nakladatelství Tilia a konečně Dítě andělů D.Ž. Bora z nakladatelství Trigon.⁴³ Nikdy za dobu konání programu se nestalo, že by vypsáný titul nebyl objednán. Knihovny měly přitom vždy možnost vybírat z poměrně pestrého seznamu nabízených titulů.

3.1.3 Závěrečné hodnocení programu

Projekt Česká knihovna vznikl v roce 1999, vyznačuje se dlouhodobými stabilními výsledky i rovnoměrným financováním.

Podporuje nakladatele, sekundárně jejich autory a také knihovny, především ty menší, které by si samy ze svých finančních prostředků nemohly dovolit nakoupit kvalitní českou literaturu. Do programu se každoročně zapojuje přes 600 profesionálních knihoven a knihoven filozofických a pedagogických fakult vysokých škol. Mohou vybírat z nabídky v průměru 130 titulů knih v hodnotě cca 3 000 Kč. I když jde v přepočtu na jednu knihovnu o poměrně malou částku, není přínos nových knih pro knihovny zanedbatelný. Za dobu trvání projektu obdržely knihovny bezplatně celkem téměř 100 tis. výtisků. Je nutné zdůraznit, že jde v tomto případě o vlastní výběr knihovny z nabídky nakladatelů. Ta se od roku 1999 snížila na polovinu, což je možno brát za nepříznivou skutečnost. Problémy prvních let projektu (nedodržování termínů, nepotvrzování příjmů knih) se postupně odstraňují. Některé problémy přetrvávají ve vztahu TÚK s nakladatelstvími, zapojenými do programu, ale i ty se během let eliminují zpřísněním kritérií výběru.

Vzájemné vztahy TÚK a knihoven jsou na dobré úrovni. Projekt je považován za velmi prospěšný, knihovny i nakladatelé se ho opakovaně rádi účastní.

---

⁴³ PERSTICKÁ D. Česká knihovna 1999. Zpráva o plnění a výsledcích projektu MK ČR řešeného Moravskou zemskou knihovnou v Brně – Technickým ústředím knihoven. 1999, Interní dokument MK ČR.

3.2 Knihovna 21. století

Program Knihovna 21. století má podle Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004-2010 rozvíjet tyto oblasti veřejných knihovnických a informačních služeb:

- Podporovat rozvoj činnosti knihoven metodickou a poradenskou činností.
- Komunitními aktivitami knihoven podporovat aktivní účast občanů na životě obce, pomáhat při vytváření místních partnerství a budování komunit v místě. Vytvářet v knihovnách prostorové podmínky pro komunitní a kulturní aktivity.
- Zvýšit objem financování nákupu knihovnických fondů v knihovnách ČR a vytvořit tak základní předpoklad pro zlepšení obsahu a kvality VKIS.
- Zlepšit dostupnost knihoven a jejich služeb, odstranit bariéry přístupu k jejich využívání, rozšířit služby knihoven pro handicapované občany i národnostní menšiny, nezaměstnané a další znevýhodněné sociální skupiny.⁴⁴

Koncepce hovoří i o novém podpůrném programu „Bezbariérová knihovna“, který by napomáhal uskutečňovat tyto cíle. MK ČR se zatím rozhodlo posílit tento účel prostřednictvím Knihovny 21. století.⁴⁵

---

⁴⁴ Česko. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepti rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. In Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí. 2004, roč. 2, částka 4, s. 212. Přepis usnesení včetně Předkládací zprávy Dostupný také z WWW: <<http://www.mkcr.cz/article.php?id=1150>

⁴⁵ PRCHALOVÁ, L. Aktuality z 9. zasedání Ústřední Knihovnické rady ČR. Informace pro knihovny-portal Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.[online]. NKČR, 2005 [cit. 2006-07-12]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=08_Spo/AktualityUKR9.htm>

3.2.1 Popis programu

Program s názvem **Knihovna 21. století** vznikl v roce 1998 a navázal na do té doby fungující projekt Ministerstva kultury ČR **Knihy a čtení**. Zahájení programu v roce 1993 iniciovala Evropská unie.⁴⁶

Byl orientován na doprovodné programy knihoven: Na pořádání výstav, besed, seminářů, soutěží a vydávání příležitostných tisků vztahujících se k vývoji a současnosti kultury a knihovnictví v regionu. Zaměřoval se na aktivity podporující knihovnickou, informační a kulturně vzdělávací činnost především malých a středních knihoven v České republice. Stejně tak zahrnoval projekty zaměřeny na práci s různými skupinami čtenářů.⁴⁷

V roce 1998 se Ministerstvo kultury ČR rozhodlo program přetransformovat z důvodů stále zmenšujících se finančních dotací a také z nevyhovujících vymezení projektu. Podle názoru Blanky Koubové, tehdejší vedoucí oddělení knihoven MK ČR, byl grantový okruh do té doby stanovený tak, že suploval podporu, kterou by svým organizacím měli dávat zřizovatelé (případně okresní úřady). Snahou bylo program oživit, stejně tak modifikovat tématické okruhy.⁴⁸

Nový název Knihovna 21. století odrážel vnímání přelomové situace, kdy překročením magické hranice století nastane éra, jíž mají dominovat informace. Spekulovat se začalo o tom, jak se změní charakter veřejné knihovny, uživatelé a jejich požadavky. Neinvestiční program navázal na předchozí cíle a záměry předchůdce. Je určen pro knihovny evidované dle knihovního zákona č. 257/2001 Sb. a občanská sdružení vymezená dle zákona č. 83/1990.⁴⁹ O dotaci mohou žádat právnické a fyzické osoby s živnostenským oprávněním k podnikání v oblasti kultury.⁵⁰

⁴⁶ SEDLÁKOVÁ, E. *Knihy a Čtení 1994*. Čtenář. 1994, roč. 46, č. 5, s. 151

⁴⁷ SEDLÁKOVÁ, E. *Knihy a Čtení 1995*. Čtenář. 1995, roč. 47, č. 9, s. 310

⁴⁸ KOUBOVÁ, B. *Knihy a čtení 1998*. Čtenář. 1998, roč. 50, č. 7-8, s. 204

⁴⁹ Pokud je v textu použit termín „knihovna“ vztahuje se toto označení na vymezené subjekty.

⁵⁰ SKUČKOVÁ, B. *Knihovna 21. století 2000*. Čtenář. 2000, roč. 52, č. 7-8, s. 205

Cíle programu

Vyhlašované okruhy tohoto projektu se každoročně mění v závislosti na aktuálních potřebách oboru v rámci definovaných priorit. Přesto lze do popředí vyzdvihnout **tři okruhy**, které jsou od vzniku programu každoročně vypisovány. Blanka Skučková, současná vedoucí oddělení knihoven MK ČR je označila za základní stavební kameny programu:⁵¹

- **Knihy a čtení** – projekty zaměřené na rozvoj čtenářství, přednášky, semináře, besedy, soutěže, výstavy, publikace
- **Podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro zdravotně postižené občany** – knihovní fondy pro nevidomé a slabozraké
- **Podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců**

Tyto tematické náplně byly už hlavními oporami předchůdce programu **Knihy a čtení** a nepodléhají v dalším čase významnějším změnám. Myslím, že není nutno dále podrobněji rozebírat jejich obsah, neboť název vysvětluje jejich smysl a účel.

Postupně byly dotovány projekty také v těchto oblastech:

- **Podpora regionálních funkcí knihoven**
- **Podpora integrace knihoven do EU**
- **Ochrana knihovního fondu před nepříznivými vlivy prostředí** – technická zařízení sloužící k zamezení nežádoucích vlivů prostředí na knihovní fondy; odstraňování následků živelných pohrom a katastrof.⁵²

Podpora regionálních funkcí knihoven byla v letech 2000 – 2001 zaměřena především na budování výměnných fondů knihoven, od roku 2002

⁵¹ Osobní rozhovor s Mgr. Blankou Skučkovou pořázený dne 16.6. 2006 na MK ČR

⁵² Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR (2000-2005)

přešly záležitosti regionálních funkcí do nově vytvořeného grantového programu MK.⁵³ Zpočátku měly knihovny o tuto službu středně velký zájem, postupně však nacházela své příznivce v okruhu malých knihoven a získala velkou oblibu.

Podpora integrace knihoven do EU byla začleněna do okruhu souvisejícího s podporou práce s národnostními menšinami a integrace cizinců v roce 2001 a byla ukončena vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004.

Poslední program související s ochranou knihovního fondu před nepříznivými vlivy lze označit za nejnovější. Aktuálně byl vypsan v roce 2003 na podporu knihoven postižených povodněmi v roce 2002. Od tohoto roku je také pravidelně vyhlašován a počet vypisovaných okruhů se tak rozšířil na čtyři.⁵⁴

O první okruh Knihy a čtení je tradičně zájem ze stran knihoven nejvyšší, zhruba 60 % přerozdělených dotací spadá do této oblasti. Zájem o podporu pro zdravotně postižené občany a podporu práce s národnostními menšinami je zhruba vyrovnaný. Oba projekty jsou na grantových přihláškách zastoupeny 15 % zájmem knihoven. Zbytek 10 % kladně vyřízených dotací spadá potom do programu ochrany knihovního fondu před nepříznivými vlivy.⁵⁵

3.2.2 Analýza programu

Blanka Skučková program označila za sympatický grant, kterému se od počátku vyhýbají zásadní existenční problémy. Stejně tak hodnotí členy výběrové komise, které označuje za profesionály. Díky zastoupení odborníků z oblasti psychologie, knihovnictví, a specialistů pracujících se zdravotně handicapovanými občany jsou navrhované projekty maximálně zodpovědně posuzovány.⁵⁶ Knihovny se k pozitivnímu hodnocení přidávají. Některé z těch nejmenších se ale ohrazují proti pravidlu, přidělovat grant

⁵³ Viz kapitola 3.3 Program podpory zajištění regionálních funkcí knihoven.

⁵⁴ Výroční zpráva Ministerstva kultury ČR (2000-2005)

⁵⁵ Konzultace s Mgr. Blankou Skučkovou ze dne 16.6. 2006 na MK ČR

⁵⁶ Konzultace s Mgr. Blankou Skučkovou ze dne 16.6. 2006 na MK ČR

pouze od částky 5000 Kč, s poukazem na neznalost této zásady a následného vyloučení z procesu.

Interpretuji zde svůj názor, myslím si, že by se měly malé vesnické knihovny obecně při grantovém procesu více zohledňovat. Měl by být kladen zřetel na to, že v nich často nepracují vystudovaní profesionálové. Méně závažné nedostatky v grantových přihláškách např. formální by se jim mohly tolerovat.

Financování

Transformace programu Knihy a čtení v modernější projekt Knihovna 21. století přinesl několik pozitivních změn. Jednou z nich bylo i výrazné navýšení finančních zdrojů. Zatímco původní program poskytoval dotace v maximální výši 300 tis. Kč, nový program začal disponovat s částkami několikanásobně vyššími. V tabulce č. 1 je zachyceno financování programu Knihy a čtení od svého vzniku v roce 1994 do r. 1998.

tabulka. č. 1 – Finanční shrnutí celkových nákladů programu Knihy a čtení

Rok	1994	1995	1996	1997	1998
Finanční dotace	250 tis.	240 tis.	300 tis.	290 tis.	200 tis.

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

Reálné a plánované výdaje programu

Program Knihovna 21. století přerozděluje každoročně v průměru částku 1 mil. 877 tis. Kč. Konkrétní dotace pro jednotlivá léta jsou zobrazeny v tabulce č. 2.

tabulka. č. 2 – Finanční shrnutí celkových nákladů dotace

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Finanční	2. mil.	1 mil.	1mil.	1 mil.	1 mil. *	2.mil.	1mil	2 mil.

dotace	200 tis.	800 tis.	900 tis.	242 tis.	800 tis.		871 tis.	200 tis.
---------------	----------	----------	----------	----------	----------	--	----------	----------

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

* + 15 milionů odstraňování následků povodní

Celkem bylo na projekt od roku 1999 vydáno 15 mil. 13 tis. Kč. Nejmenší rozpočet 1 mil 242 tis. Kč dostal projekt v roce 2002. V porovnání s léty 1999 a 2006 je to téměř o milion korun méně.

V roce 2003 díky povodňovým škodám byla v rámci projektu Knihovna 21. století realizována výjimečná jednorázová dotace 15 mil. Kč z rezerv státního rozpočtu na pomoc knihovnám při odstraňování následků povodní z roku 2002. Příspěvek se do celkové finanční bilance projektu nezahrnuje.⁵⁷ Tato skutečnost mj. ukázala, že program je považován za vhodný nástroj pro podporu knihoven v nových oblastech. Jak již bylo zmíněno, zůstala ochrana knihoven proti nepříznivým vlivům prostředí jedním ze základních cílů programu.

Další perspektivy projektu určuje Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010 a přisuzuje mu i odpovídající finanční zabezpečení. Při hodnocení této statistiky je třeba vycházet ze skutečnosti, že dotace se pohybuje ve výši 50 % celkových nákladů, druhou polovinu financují samotné knihovny a koncepce zahrnuje částku ve výši 100 %.⁵⁸

tabulka. č. 3 – Předpokládané financování projektu Knihovna 21. století podle Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004-2010

Rok	2004-2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
St. rozpočet								
Reinvestice	89.000	2.mil.	10.mil.	15.mil.	15.mil.	15.mil.	16.mil.	16.mil.
Příjemce	89.000	2.mil.	10.mil.	15.mil.	15.mil.	15.mil.	16.mil.	16.mil.
CELKEM	178.000	4.mil.	20.mil.	30.mil.	30.mil.	30.mil.	32.mil.	32.mil.

Zdroj: Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010.

⁵⁷ Výroční zpráva MK za rok 2003. [online]. Praha. MKČR [cit. 2006-07-17] Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>>

⁵⁸ Česko. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. In *Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*. 2004, roč. 2, částka 4, s. 212. Přepis usnesení včetně Předkládací zprávy Dostupný také z WWW: <<http://www.mkcr.cz/article.php?id=1150>>

Koncepce počítá s několikanásobným nárůstem investic od roku 2005. Je zde zahrnut i návrh Vládního plánu financování Národního rozvojového programu mobility pro všechny, který souvisí s projektem „**Bezbariérová knihovna**“. Podle usnesení vlády České republiky ze dne 14. července 2004 č. 706 vyplývá jednotlivým ministerstvům povinnost vyčlenit v rezortních rozpočtech finance k odstraňování bariér ve vstupech do budov státních a veřejných institucí a služeb.⁵⁹

Do roku 2010 má rozpočet vystoupat na hranici 32. mil Kč. Koncepce uvádí finanční nároky na státní rozpočet v optimální výši. Předpokládá, že skutečné náklady se budou odvíjet od možností státního rozpočtu a rozpočtu kapitoly Kultura. Podle toho se počítá, že se bude realizace úkolů koncepce průběžně upravovat a aktualizovat.⁶⁰

Pokud porovnáme předpokládané a reálné výdaje za uplynulé tři roky, zjistíme, že plánovaný nárůst se zatím nedostavil. V roce 2005 se namísto 10 milionů investovalo 1 mil. 871 tis. Kč, v roce 2006 místo 15 mil Kč částka 2 mil 200 tis. Kč. Celkově se v koncepci na projekt v letech 2004 - 2010 počítá ze státního rozpočtu se sumou 89 mil.Kč.

tabulka. č. 4 – Srovnání předpokládaného a reálného financování projektu Knihovna 21. století v letech 2004- 2006.

Rok	2004	2005	2006
Předpokládaná částka podle koncepce	2 mil.	10 mil.	15 mil.
Reálná vyplacená částka	2 mil.	1 mil. 871 tis.	2 mil. 200 tis.

Zdroj: Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010, Výroční zprávy MK ČR.

Počet zúčastněných subjektů v konfrontaci s množstvím podpořených projektů

Tabulka č. 5 nabízí pohled na účast knihoven. Zároveň je konfrontována s počtem podpořených projektů v programu Knihovna 21. století.

⁵⁹ Národní rozvojový program mobility pro všechny. [online]. Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, 2006 [cit. 2006_07_12]. Dostupný z WWW:

http://hwi.osha.europa.eu/topic_integration_disabilities/czech/key_official_documents_html

⁶⁰ tamtéž

tabulka. č. 5 – Celkový počet zúčastněných subjektů a podpořených projektů v letech 1999 – 2006.

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet knihoven	71	68	79	44	62	72	81	73
Podpořené projekty	82	80	116	62	85	101	103	116

Zdroj: Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010, Výroční zprávy MK ČR

Při porovnání obou hodnot vychází najevo, že některé knihovny získávají během jednoho roku dotace na několik projektů současně.

Pro ilustraci v roce 2006 bylo mezi 73 knihoven a sdružení rozděleno 116 projektů, tzn. že v průměru připadá na jednu knihovnu 1,7 úspěšně financovaný projekt. Městská knihovna Litomyšl získala v tomto roce podporu hned pro 4 své návrhy. Dotaci pro 3 projekty obdrželo dalších 8 knihoven.⁶¹

Při hodnocení výsledků vyplývá z dat ještě jedna zajímavá skutečnost, a sice, že jména úspěšných knihoven a jejich záměry se pravidelně opakují. Financování projektů v dlouhodobějším horizontu totiž pomáhá zvyšovat jejich kvalitu, je možné je rozvíjet a navazovat na předchozí již realizované záměry. Může jít stejně tak o budování fondů zvukových knihoven, ochranu knihovního fondu nebo vydávání knihovnických publikací.

Výsledky a využití

Osmičlenná hodnotitelská komise programu Knihovna 21. století⁶² vybírá každoročně z řady zajímavých návrhů a projektů. Při vzneseném

⁶¹ Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Knihovna Petra Bezruče v Opavě, Krajská knihovna Karlovy Vary, Městská knihovna Antonína Marka Turnov, Městská knihovna Ladislava z Boskovic v Moravské Třebové, Městská knihovna Litomyšl, Městská knihovna Rokycany, Městská knihovna v Třebíči.

⁶² Složení komise viz webová adresa MK ČR: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=915>>

dotazu, který projekt považuje paní Mgr. Skučková za dobu trvání grantu za ojedinělý, mi odpověděla, že nelze jmenovat jeden a uvedla hned několik příkladů:

Vysoko lze hodnotit známý projekt **Noc s Andersenem**, určený na podporu dětského čtenářství, stejně tak nejrůznější literární soutěže. Jmenujme např. amatérskou soutěž v oboru literárních prací **Literární Šumava, Literární soutěž Šrámkova Sobotka, Proseč Terezy Novákové** apod.

Vedle toho je financována také celostátní soutěž **Knihovna roku - soutěž o nejlepší knihovnu**, která slouží k ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádného přínosu k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb.⁶³

Program také podporuje vydávání publikací. Každoročně je uvolňována vysoká částka na vydávání časopisu **Čtenář**, stejně tak sborníků a bulletinů např. **Sborník: Konference Knihovny současnosti** vydávané u příležitosti konání konference v Seči u Chrudimi, nebo **Bulletin SKIP**.

V druhém okruhu určeném pro občany se zdravotním handicapem stojí za zmínku projekt Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně s názvem **Knihovna bez bariér**. V letošním roce jde už o 4. ročník, který získal dotaci v rámci MK ČR. Je určen zrakově postiženým občanům a v jeho rámci jde o budování zvukového fondu. Dalším příkladem v této oblasti je projekt Knihovny Petra Bezruče v Opavě, který vybudoval a spravuje **Zvukovou knihovnu**.⁶⁴

Aktivity sloužící k podpoře práce s národnostními menšinami každoročně vyvíjí Regionální knihovna Karviná, která se soustředí na zprostředkovávání knižní kultury, informačního systému a kulturně-výchovných akcí pro občany polské a slovenské národnostní menšiny žijící na Těšínském Slezsku. Podobně využívá dotace např. Multikulturní centrum Praha. Pod názvem **Interkulturní dialog v knihovně** organizuje regionální semináře pro knihovníky o menšinách a imigrantech v knihovnách

---

⁶³ Informace a podmínky o soutěži na adrese MK ČR: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=447>> V roce 2006 získala cenu knihovna roku obecní knihovna Býšť z Pardubického kraje.

⁶⁴ BORNŮVÁ, Z. Zvuková knihovna Knihovny Petra Bezruče v Opavě. *Čtenář*. 2004, roč. 56, č. 5, s. 149

a zajišťuje služby pro menšiny, cizince a imigranty, vydává informativní letáčky o službách knihoven.

Dotace na projekty spadající do čtvrtého okruhu v oblasti ochrany knihovního fondu před nepříznivými vlivy prostředí jsou od roku 2006 předkládány ještě k posouzení odborníkům z oblasti starých tisků a rukopisů.⁶⁵ Konkrétní dotace je pravidelně od roku 2004 poskytována např. Knihovně Evangelicko Teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze **na ochranu jejího historického fondu**, stejně tak Krajské knihovně Karlovy Vary na **restaurování knih ve fondu Balneologické knihovny**.

Projekty s nejvyšší dotací

Nejvyšší dotace získaly knihovny v roce 2003. Šlo o jednorázové příspěvky vyplacené postiženým knihovnám v důsledku povodní a byly přímo úměrné stavu napáchaných škod. Podpora byla rozdělena mezi 26 projektů, z toho nejvyšší částku 7 mil. Kč obdržela Městská knihovna Praha, následovala Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice, která získala 3 mil. Kč. Národní muzeum, Praha – knihovna obdržela 1 mil. 450 tis. Kč.⁶⁶

Kritická situace vyžadovala nadstandardní zásah v podobě uvolnění peněz ze státních rezerv. Při hodnocení projektu Knihovna 21. století je třeba upozornit na tyto okolnosti, není ovšem možné zahrnout je do celkové bilance, právě pro jejich výlučnost.

Nejvyšší dotaci získává každoročně Středočeská vědecká knihovna v Kladně. Částka 300 tis. Kč je určená na vydávání časopisu Čtenář, měsíčník pro knihovny. 379 tis. Kč je pak nejvyšší suma, která byla knihovně v Kladně přiznána a zároveň tak jde v historii projektu o nejvyšší udělenou dotaci.

Druhou nejvíce podporovanou organizací je SKIP. Obvykle dostává 250 tis. Kč, v aktuálním roce 2006 se jedná o 327 tis. Kč.⁶⁷ Z dotace jsou spolufinancovány tyto projekty: Cyklus mimoškolního vzdělávání

⁶⁵ Knihovna 21 století. [elektronický zdroj] Praha: NK ČR [cit. 2006-07-17] Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Knihovna21.htm>

⁶⁶ Výroční zpráva MK za rok 2003. [online]. Praha: MK ČR [cit. 2006-07-17] Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>

⁶⁷ V letošním roce byla ředitelem odboru umění a knihoven udělena na žádost SKIPU výjimka, kdy mu byla udělena navíc dotace na zahraniční cestu – IFLA.

pro pracovníky knihoven a informačních institucí, soutěž Knihovna roku a vydávání Bulletinu SKIP.

3.2.3 Závěrečné hodnocení programu

Neinvestiční program Knihovna 21. století je zaměřen na upevnění postavení základních veřejných knihoven v místech a na zintenzivnění jejich společenského působení, k ochraně a využívání v nich uložených knihovnických a informačních fondů a na zvyšování prestiže knihoven zajímavými formami z hlediska kulturních tradic. Vedle toho zajišťuje dostupnost informací pro občany se zdravotním postižením a národnostním menšinám. Je vyhlašován ve čtyřech základních okruzích. Do programu se každoročně zapojuje zhruba 100 knihoven a sdružení, z nichž dotaci získá v průměru 70 z nich. Knihovny a občanská sdružení se programu účastní opakovaně. Rozšiřují projekty, na které již v minulosti získaly dotaci nebo předkládají nové plány. Návrhy jsou originální a rozmanité, mnoho z nich je realizováno s širším dopadem na knihovnickou veřejnost.

Program má do budoucna naplánované příznivé podmínky pro rozvoj. Je však třeba vyvarovat se úplnému odklonu od jeho prvotních záměrů. Knihovna 21. století se profiluje jako program zajišťující podporu především malým a středním knihovnám, dnes získávají dotace ve větší míře střední a velké knihovny. Jde o obecný nedostatek grantového procesu, při kterém jsou malé knihovny znevýhodňovány před těmi většími, třeba i vlastní vinou, díky nezájmu o dění v oboru. Do projektu se zdaleka nehlásí hromadně a některé jsou vinou formálních nedostatků při procesu ještě vyloučeny.

Do budoucna se zatím alespoň podle koncepce nepočítá s úpravami tematických oblastí programu. V této souvislosti je nutno podotknout, že jejich záběr je poměrně široký a určitá redukce popřípadě vytvoření nových samostatných programů, by proces zpřehlednilo a zjednodušilo.

3.3 Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí veřejných knihoven

Podle koncepce rozvoje knihoven na léta 2004-2010 má program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v rámci ovlivňování kvality a služeb v oblasti VKIS:

- Pokračovat v realizaci regionálních funkcí knihoven a formovat krajské systémy knihoven na principu spolupráce všech knihoven regionu tak, aby bylo dosaženo standardizované úrovně VKIS, včetně informační obsluhy uživatelů VKIS – obyvatel malých obcí.⁶⁸

3.3.1 Popis programu

Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí byl vytvořen jako nástroj k zabezpečení fungování odborné knihovnické činnosti, která vychází z poskytování souboru veřejných knihovnických a informačních služeb označovaných jako regionální funkce.

Jeho existence zajišťuje dostupnost VKIS ve všech místech České republiky, přispívá k vyrovnání rozdílů v kvalitě těchto služeb mezi knihovnami v jednotlivých krajích i v knihovnách v regionu, účelně rozděluje práci a koordinaci odborných činností v krajích, garantuje průběžnou aktualizaci knihovního fondu veřejných knihoven v regionu a podporuje kvalifikační růst pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání). V neposlední řadě se stará o efektivní využití veřejných finančních prostředků.⁶⁹

⁶⁸ Česko. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. In *Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*. 2004, roč. 2, částka 4, s. 212. Přepis usnesení včetně Předkládací zprávy Dostupný také z WWW: <<http://www.mkcr.cz/article.php?id=1150>>

⁶⁹ VESELÁ, E. Regionální funkce knihoven / Podle materiálu MK. *Místní kultura*. 2001. roč. 11, č. 6, s. 39

Zařazení programu do historických souvislostí kooperačního systému v ČR, legislativní vymezení

System územní kooperace knihoven se v ČR začal vytvářet již v meziválečném období⁷⁰ a jeho současný stav je výsledkem dlouhodobého vývoje.

První etapa regionálních funkcí (RF)

Nová etapa systému spolupráce knihoven na úrovni regionálních funkcí se začala odvíjet na počátku 90. let. Změna nastala díky odstátnění a zrušení centralistických struktur po roce 1989. Pozitivní proces měl ovšem na veřejné knihovny v konečném důsledku negativní dopad: Knihovny zřizované obcemi působily bez jakékoliv aktivní podpory státu a pokusy o vytvoření fungující sítě knihovnických služeb se vůbec nerealizovaly.⁷¹

V roce 2000 vykonávalo RF 31 okresů prostřednictvím okresních knihoven a 28 okresů prostřednictvím městských knihoven v okresních městech. Byly financovány prostřednictvím účelové dotace poskytnuté okresními úřady.⁷²

Tato praxe byla znemožněna novými rozpočtovými pravidly (zákon 218/2000 Sb.) a zákonem 147/2000 Sb. o okresních úřadech, které umožnily okresním úřadům financovat pouze jimi zřizované příspěvkové organizace či organizační složky.⁷³

---

⁷⁰ Historie RF od roku 1919 v Královéhradeckém kraji In: PĚTA, J. Nic nového pod sluncem. *U Nás*. 2002, roč. 13, č. 2. Dostupný z WWW: <http://unas.svkhk.cz/pdf_archiv/0165.pdf>

⁷¹ RICHTER, V. Návrh zásad zákona o veřejných knihovnách [online]. Praha: SKIP, 1997 [cit. 2006-09-09]. Dostupný z WWW:

<http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/zakon1.html>

⁷² Ve 4 okresech financovaly RF SVK. V 10 okresech nebyly regionální funkce vykonávány vůbec. Celkem realizovalo RF 63 okresů. In: ZEMÁNKOVÁ, L. Regionální funkce českých knihoven v ohrožení. *Bulletin SKIP*. 2001. roč. 10, č. 1, s. 9

⁷³ Předkládací a důvodová zpráva k Usnesení vlády České republiky ze dne 26. února 2001 č. 195 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven a podpory regionálních kulturních aktivit. [online] *Informace pro knihovny* – Portál knihovnického institutu Národní knihovny ČR. [cit. 2006-09-15] Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/RegFcePred.htm&PHPSESSID=68285cc5e9e26fc85d7ecf8b6c1cd0ea>

Druhá etapa regionálních funkcí

Situace pomalu vedla k rozkladu kooperačního systému knihoven. Bylo třeba vytvořit systém s legislativním zakotvením a organizací ve státním aparátu. To se vyplnilo vydáním

- **Zákona č. 257/2001 Sb.** o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon).

Ten definuje regionální funkce v ustanovení § 2 a § 11 jako: "...funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb, ...".⁷⁴

Výkon regionálních funkcí veřejných knihoven a podpora regionálních kulturních aktivit byli potom v návaznosti na knihovní zákon specifikovány

- **Usnesením vlády ČR ze dne 26. února 2001 č. 195.**

Podle zákona připadlo financování regionálních funkcí do pravomoci Ministerstva kultury ČR. V roce 2001 bylo zajištěno přechodně dotacemi obcím z kapitoly VPS ve výši 25 mil. Kč. Od roku 2002 byl za tímto účelem vytvořen nový dotační program s názvem: Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven.⁷⁵

Vychází z :

- **Usnesení vlády ČR ze dne 16. ledna 2002 č. 68**

Vznikl jako prostředek pro zajištění rovnoměrného účelového financování regionálních funkcí na základě proporcionálního výpočtu pro každý kraj. Důležitým článkem při rozdělování dotací se stala krajská knihovna.

⁷⁴ Česko. Zákon č. 257/ 2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In Sb.zákonů. 2001, částka 98, s. 5683

⁷⁵ Předkládací a důvodová zpráva k Usnesení vlády České republiky ze dne 26. února 2001 č. 195 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven a podpory regionálních kulturních aktivit.

Kromě financování se program zaměřoval také na sledování a vyhodnocování efektivnosti výkonu regionálních funkcí.⁷⁶

Třetí etapa regionálních funkcí

Popsaný stav fungoval do roku 2004. Vlivem reorganizace státní správy, kdy byla část jejích pravomocí převedena na krajské samosprávy se

- **Zákonem č. 1/2005 Sb., o rozpočtovém určení daní (změna knihovního zákona)**

změnilo také financování k zajištění regionálních funkcí knihoven. Peníze byly převedeny pod krajské samosprávy a staly se součástí rozpočtu krajů. Odpovědnost za výkon regionálních funkcí přešla na příslušnou krajskou knihovnu. Úkol celostátní koordinace a vyhodnocování činnosti plnění regionálních funkcí knihoven byl od 1.1.2005 převeden na Národní knihovnu ČR. Koordinace byla zajištěna v rámci činnosti komise SDRUK.⁷⁷

Při této příležitosti vydalo Ministerstvo kultury ČR:

- **Metodický pokyn k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinace na území České republiky,**

který má zajistit kontinuitu projektu. Je určen krajským úřadům a obsahuje mj. doporučené standardy pro výkon regionálních funkcí.⁷⁸

Organizační struktura regionálních funkcí

Výkon regionálních funkcí je systémově a organizačně náročný. Má vlastní hierarchickou strukturu, kritéria výběru a standardy služeb. Pokusím se je na tomto místě stručně popsat, neboť jsou nutné k porozumění analýzy programu.

Regionální funkce knihoven vycházejí z účelné dělby práce a koordinace odborných činností základních knihoven. Tato síť čítající

⁷⁶ Regionální funkce veřejných knihoven [elektronický zdroj]. Praha: Národní knihovna České republiky [cit. 2006-09-09]. Dostupný z WWW: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm

⁷⁷ Národní knihovna ČR. [online]. Strategické priority Národní knihovny ČR.2006-Zvyšování efektivnosti činnosti knihoven. Praha: NKČR, 2006 [cit.2006-09-12]. Dostupný z WWW: http://www.nkp.cz/pages/page.php3?navez=Strategicke_priority_2006&%20submenu2=123

⁷⁸ Metodický pokyn Ministerstva kultury z zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky podle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování VKIS (knihovní zákon). Praha: MK ČR, 2005. 16 s. Dostupný také z: WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>

přes 6000 jednotek tvoří výchozí infrastrukturu pro zajištění dostupnosti VKIS všem obyvatelům ČR. Z ní byla utvořena **soustava knihoven**, která byla **pověřena výkonem regionálních funkcí**.⁷⁹

Výběr provádí **krajská knihovna** na základě **kritérií**⁸⁰, které zajišťují odpovídající odbornou úroveň a jednotné podmínky umožňující činnost regionálních funkcí v žádoucí kvalitě.

Vedle krajských knihoven⁸¹ poskytují pověřené knihovny servis, podporu a služby **knihovnám v menších obcích**⁸² upravený **standardy regionálních funkcí**.⁸³ Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň plnění regionálních funkcí v **7 oblastech**:

- poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů
- statistika knihovnických činností
- vzdělávání knihovníků, semináře a porady
- tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce
- pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů
- nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce
- servis automatizovaného knihovního systému⁸⁴

3.3.2 Analýza programu

Zadání práce zaměřuje analýzu programu regionálních funkcí na období, kdy byly koordinovány a financovány ze strany Ministerstva kultury ČR. Vzhledem k tomu, že třetí etapa plně vychází z programu RF, a

⁷⁹ **Pověřená knihovna** – základní knihovna v kraji, zapsaná v evidenci MK ČR, která na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v rozsahu a na území smlouvou vymezeném. Součástí této smlouvy je jmenovitý seznam obsluhovaných knihoven

⁸⁰ Prostorové, personální, finanční podmínky, dodržování všech národních standardů AACR2, autority apod., provozování automatizovaného knihovního systému, tvorba a přebírání kvalitních bibliografických záznamů ze souborného katalogu ČR CASLIN atd.

⁸¹ **Krajská knihovna**- je knihovna zřízená příslušným orgánem kraje podle § 11 a dalších ustanovení knihovního zákona.

⁸² **Obsluhovaná knihovna** – základní knihovna, která poskytuje VKIS podle knihovního zákona, zapsaná v evidenci MK ČR, která uzavřela s pověřenou knihovnou smlouvu o poskytování regionálních služeb, v níž je označována jako její příjemce.

⁸³ Kromě regionálních funkcí vymezených standardem vykonává krajská knihovna a její pověřené knihovny další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich VKIS.

⁸⁴ RICHTER, V. Standard veřejných knihovnických a informačních služeb. Ikaros. [online]. 2003, roč.7, č. 6, [cit. 2006-09-25]. Dostupný z WWW: < <http://www.ikaros.cz/node/1426>>

také z důvodu aktuálnosti, nabízí se v druhé části zhodnotit současnou etapu regionálních funkcí, od roku 2005 financovanou krajskou samosprávou a vedenou Národní knihovnou ČR. Úplné statistické údaje RF za rok 2006 nejsou v době psaní diplomové práce k dispozici, tudíž porovnání obou etap budou brána s ohledem na rok 2005.

Hodnocení programu vychází ze třech základních ukazatelů. Jedná se o rozbor finančních prostředků, účasti subjektů a evaluace poskytovaných služeb v rámci regionálních funkcí.

3.3.2.1 Analýza stavu regionálních funkcí řízených státní správou ČR. (2002-2004)

Financování

Financování programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí vychází ze speciálních výpočtů, které jsou aplikovány na jednotlivé kraje. Celková částka pro jeden kraj je dána součtem části peněžních prostředků stanovených podle počtu obyvatel kraje a části peněžních prostředků stanovených podle počtu základních knihoven provozovaných obcí. První část představuje 55% částky z celkových peněžních prostředků programu, druhá část 45%. Ministerstvo dále mělo možnost každoročně vyčlenit 5% rezervu za účelem zabránění případné nevyváženosti systému regionálních funkcí.⁸⁵

Celkově vynaložené prostředky

Při posuzování celkového objemu financí vynakládaných na regionální funkce lze konstatovat, že rok od roku roste. V letech 2002 – 2004 byly RF financovány jak ze státní dotace, tak z prostředků územní samosprávy.

tabulka. č. 1 – Financování regionálních funkcí v letech 2002-2004

Rok	2002	2003	2004
Státní dotace	92 mil.	129 mil.	129 mil. 607 tis.
Územní	9 mil.	4 mil.	5 mil.

⁸⁵ Usnesení vlády ČR ze dne 16.ledna.2002 O programu podpory zajištění regionálních funkcí knihoven. Příloha. Čtenář. 2002, roč. 54, č. 3, s. 69

samospráva	480 tis.	017 tis.	631 tis.
Celkem	101mil. 480 tis.	133 mil. 017 tis.	135 mil. 238 tis.

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

V roce 2002 bylo celkem vynaloženo 101 mil. 480 tis. Kč. Podíl státu představoval 91% nákladů, územní samospráva se podílela 8,91%. Jednalo se o přechodné období, kdy ještě částečně dožíval původní systém, jehož hlavní těžiště zajišťování výkonu regionálních funkcí leželo na okresních knihovnách a některé z nich byly stále financovány z rozpočtů okresních úřadů.⁸⁶

V dalších letech již byl finanční plán programu navýšen o tyto prostředky,⁸⁷ i když v rámci samospráv proudily peníze do programu i v následujícím období. Např. v roce 2004 bylo vynaloženo celkem 135 mil. 238 tis. Kč z toho 4,2 % financovala územní samospráva.

Obecní knihovny nový způsob přerozdělování prostředků ze strany státu formou dotace obecně přijaly. Některé viděly ve změně posun k horšímu, protože přišly o možnost volně disponovat investicemi pro knihovnu. Rády by z dotace hradily odměny popř. nakupovaly knihy a periodika v takové míře, jako tomu bylo při financování z rozpočtu okresní knihovny.⁸⁸

Financování RF v tomto období se vyznačuje ještě jedním rysem: Přidělování dotací se uskutečňovalo se značným zpožděním a některé pověřené knihovny tak nemohly vykonávat regionální funkce po celý rok, ale až po obdržení finančních prostředků. Šlo o zásadní problém, který se nepodařilo do konce roku 2004 vyřešit, ale předpokládalo se, že po systémové změně nastane zvrát.⁸⁹

⁸⁶ RICHTER, V. Systém regionálních funkcí knihoven. Důvodová zpráva. [elektronický zdroj]. Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR. 2003. Praha [cit. 2006-09-15] Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/PodporaFinDuv.htm>

⁸⁷ Původní návrh Ministerstva kultury při sestavování rozpočtu na rok 2003 předpokládal s navýšením částky ve výši 43 mil. Kč, což byla dosud vynakládaná částka okresních úřadů na zajištění regionálních funkcí okresních knihoven. Nakonec se navýšení uskutečnilo o 37 mil. Pravděpodobně v tom opět sehrály roli škrtů v rozpočtu v důsledku povodní.

⁸⁸ MÁLEK, V. Regionální funkce z pohledu místostarosty obce Dobřenice. U nás. 2003 roč.13, č.2. Dostupný z WWW: <http://unas.svkhhk.cz/pdf_archiv/0153.pdf>

⁸⁹ Zpráva o plnění regionálních funkcí v roce 2004. [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2004. [cit. 2006-08-16]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>

Počet zúčastněných subjektů

Nezbytným předpokladem zajištění celého systému regionálních funkcí knihoven je existence krajské knihovny v každém kraji. V roce 2001 byla přijata opatření, která zajistila tuto podmínku a bylo ustanoveno 14 krajských knihoven.⁹⁰ Jejich počet zůstává při plnění regionálních funkcí stejný, co se od roku 2002 změnilo, je počet pověřených a obsluhovaných knihoven. Viz tabulka č.2.

tabulka. č. 2 – počet a druhy knihoven realizující r.f. v letech 2002-2004

Rok	2002	2003	2004
Počet krajských knihoven	14	14	14
Počet pověřených knihoven	76	98	95
Celkem	90	112	109
Počet obsluhovaných k.	5 687	6 387	6 162
1 knihovna s RF obsluhovala	63,2 knihoven	57 knihoven	56,7 knihoven

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

V roce 2002 plnilo regionální funkce 76 pověřených knihoven, o rok později došlo k jejich nárůstu o 28,9 %. Následovalo období, které přineslo zpomalení překotného rozmachu, a v roce 2004 se počet zastavil na 95 knihovnách. Podobný vývoj lze sledovat u obsluhovaných knihoven. V roce 2004 bylo v ČR 6 162 základních knihoven, které využívaly služeb regionálních funkcí ze stran krajských a pověřených knihoven, přičemž se jednalo hlavně o obecní neprofesionální knihovny. Znamená to, že průměrně bylo v každém kraji obsluhováno 440 základních knihoven. Každá ze 109 knihoven plnící regionální funkce měla na starost průměrně 57 obsluhovaných knihoven.

⁹⁰ Podle zákona č. 157/2000 Sb., o převodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů, bylo ke dni 1. 7. 2001 osm státních vědeckých knihoven převedeno z Ministerstva kultury na místně příslušné kraje (kraje Středočeský, Plzeňský, Jihočeský, Královéhradecký, Ústecký, Liberecký, Olomoucký a Moravskoslezský.) Ve čtyřech krajích (Karlovarský, Pardubický, Vysočina a Zlínský) nebyla státní vědecká knihovna v minulosti zřízena. Usnesením vlády ČR ze dne 28. 7. 1999 č. 784 a usnesením vlády ČR ze dne 26. 2. 2001 č. 195 bylo proto stanoveno, že v těchto krajích budou převedeny stávající okresní knihovny v Karlových Varech, Pardubicích, Havlíčkově Brodě a Zlíně. V jihomoravském kraji zastává funkci krajské knihovny Moravská zemská knihovna v Brně, v kraji Hlavní město Praha Městská knihovna v Praze

Výsledky a využití - Standardy služeb

Údaje o všech sedmi regionálních službách v letech 2002 – 2004 vypovídají, že došlo jednak ke kvantitativnímu a především kvalitativnímu rozvoji regionálních funkcí. Největší nárůst jednotlivých služeb se uskutečnil v roce 2003. Rok 2004 je u některých služeb charakteristický zpomalením množství úkonů, na druhé straně je ze zpráv a výkazů patrné, že došlo k jejich optimalizaci.⁹¹

Soustavné zvyšování služeb je zřetelné u těchto standardů:

- poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor
- statistika knihovnických činností
- vzdělávání knihovníků semináře a porady
- tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce.
- servis automatizovaného knihovnického systému (servis výpočetní techniky)

Poradenská a konzultační činnost

tabulka. č. 3 – poradenská a konzultační činnost

Rok	2002	2003	2004
Počet obslužených knihoven	5 389	6 001	6 270
Počet poskytnutých konzultací	13 162	18 231	19 890

⁹¹ Zpráva o plnění regionálních funkcí v roce 2004. [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2004. [cit. 2006-08-16]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>

Počet metodických návštěv	9 294	12 601	12 673
----------------------------------	-------	--------	--------

Zdroj: Národní knihovna ČR, zpráva o plnění RF

Počet poskytnutých konzultací se od roku 2002 do roku 2004 zvýšil o 51%. Počet metodických návštěv se ve stejném období zvýšil o 32%. Služba pomáhá především neprofesionálním knihovnám v malých obcích zajistit potřebné informace k provozu knihovny. Knihovnu navštěvuje odborný pracovník pověřený krajskou knihovnou, který udílí rady, instruktáže, informace nebo nabízí přímou odbornou pomoc.⁹²

Tvorba výměnných fondů, soubory a jejich cirkulace

Většina knihoven považuje budování výměnných fondů za jednu z priorit programu regionálních funkcí a z celkových zpráv vyplývá, že tomu odpovídá i objem doplňování VF.

tabulka. č. 4– Stav a velikost ročního přírůstku VF v letech 2002-2004 v knihovních jednotkách.

Rok	2002	2003	2004
Stav VF	1 mil. 400 124	1 mil. 887 722	2 mil. 076 175
Roční přírůstek	184 415	257 952	256 051

Zdroj: Národní knihovna ČR, zpráva o plnění RF

V roce 2002 obsahoval výměnný fond zhruba 1 mil. 400 tis. knihovních jednotek. Roční přírůstek byl nejvýraznější v roce 2003 celkem 257 952 k.j. V roce 2004 poklesl o 1,8 %.

K 31. prosinci 2004 překročily výměnné fondy v ČR dvoumilionovou hranici - obsahovaly 2 mil. 076 175 knihovních jednotek. Pokud číslo vydělíme počtem krajů, znamená to, že průměrně byl k dispozici v každém z nich výměnný fond o velikosti zhruba 148 tis. knihovních jednotek.

⁹² NEJEZCHLEBOVÁ, J. Systém knihoven z pohledu zajištění regionálních funkcí. *Knihovny současnosti 2003*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2003. s. 134

Výměnný fond se ukázal jako významný prostředek ke zkvalitňování dostupnosti dokumentů a ke stírání rozdílů v kvalitě služeb knihoven ve městech a v malých obcích. Obce ve většině případů nemají tolik finančních prostředků k financování potřebného růstu knihovnických fondů, právě však díky cirkulaci výměnných fondů dokáží být pro čtenáře atraktivní a mohou nabízet literaturu v dostatečné rozmanitosti.⁹³

tabulka. č. 5 – počet knihoven využívajících VF, počet expedovaných souborů a svazků v nich v letech 2002-2004

Rok	2002	2003	2004
Počet obslužených k. využívají VF	3 390	4 668	4 936
Počet expandovaných souborů	9 623	15 445	17 611
Počet svazků v souborech	408 221	672 157	789 792

Zdroj: Národní knihovna ČR, zpráva o plnění RF

V tomto případě ve všech ukazatelích údaje rostou a je více než zřejmé, jak se systém výměnných fondů a cirkulačních souborů osvědčil. Rozvoj služby je mimochodem patrný i v současnosti. Není divu, když má nejsilnější a okamžitý vliv právě na kvalitu služeb občanům.

Servis výpočetní techniky

tabulka. č. 6 – servis výpočetní techniky

Rok	2002	2003	2004
Počet obslužených k.	397	428	719
Počet servisních akcí	1 093	1 248	1 348

Zdroj: Národní knihovna ČR, zpráva o plnění RF

Služba byla původně realizována ve významnějším měřítku pouze v Moravskoslezském kraji. V roce 2004 byl ale standard realizován již

⁹³ ZEMÁNKOVÁ, L. Bilance druhé etapy regionálních funkcí. *Čtenář*. 2005, roč. 57, č. 9, s. 284

ve všech krajích a doznal velkého rozmachu. Od roku 2002 vzrostl počet obslužených knihoven o 81 % a počet servisních akcí o 23%.⁹⁴

U zbylých dvou standardů se nárůst v roce 2004 zastavil:

- pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů
- nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce

Vzhledem k překotnému nárůstu služeb v roce 2003 a počtu účastněných knihoven nebyl tento trend považován za stagnaci ani úpadek. V odborném prostředí převládal názor, že množství úkonů a služeb nemůže stoupat do nekonečna.⁹⁵ Nejednalo se také o standardy považované za nosné pilíře regionálních funkcí. Celkový poměr služeb „rostoucích“ a „pozastavených“ byl v poměru 5:2, a tak II. etapa RF nemohla být hodnocena jinak než s vynikajícími výsledky.

Z pohledu neprofesionálních knihoven se někdy vyskytla výtky, že neexistuje větší ohled k jejich potřebám. Služby v rámci RF jsou sice pro ně zajištěny, avšak některé se stávají problematické, protože např. školení a semináře jsou organizovány v hodinách, kdy jsou knihovnice ve svém hlavním zaměstnání a nemohou se jich zúčastnit.⁹⁶

3.3.2.2 Analýza stavu regionálních funkcí pod krajskou samosprávou (od r. 2005)

Z předchozích údajů vyplynulo, že se v rámci programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí podařilo stabilizovat a obnovit kooperační systém knihoven v ČR. Podmínky Ministerstva kultury ČR a způsob financování rozšířily prostor poskytovaných služeb především základních knihoven v malých obcích. Od roku 2005 se na tyto výsledky snaží navázat krajské samosprávy, které převzaly podmínky programu RF a

⁹⁴ ZEMÁNKOVÁ, L. Bilance druhé etapy regionálních funkcí. *Čtenář*. 2005, roč. 57, č. 9, s. 285

⁹⁵ SOUČKOVÁ, A. Celostátní seminář Regionální funkce 2005. *U nás*. 2005, roč. 15, č. 4, s. 12

⁹⁶ MÁLEK, V. Regionální funkce z pohledu místostarosty obce Dobřenice. *U nás*. 2003 roč. 13, č. 2. Dostupný také z WWW: < http://unas.svkhk.cz/pdf_archiv/0153.pdf >

začaly ho financovat z vlastních rozpočtů. S jakými výsledky obstály v konkurenci se státní správou lze sledovat dále.

Administrativní a organizační změny

Systémová změna v roce 2005 přinesla nové organizační a administrativní uspořádání. Výrazným znakem se stalo zpracování základních dokumentů, jako jsou krajské koncepce RF, zásady a pravidla nakládání s finančními prostředky apod.⁹⁷

Krajské knihovny vypracovaly krajské koncepce výkonu RF, při kterých braly za východisko Metodický pokyn MK, akceptovaly ho jako rámcové pravidlo. Podle zcela odlišných zásad byla koncepce vytvořena v Plzeňském a Středočeském kraji.⁹⁸

Dokument byl ve většině krajích vzat na vědomí, ale součástí strategických dokumentů krajů se nestal. V Olomouci byl schválen radou kraje. Moravskoslezský kraj má koncepci schválenou krajským zastupitelstvem pod názvem - Zásady zajištění výkonu RF v MS kraji a funguje na principu valorizace dotace.⁹⁹

Celostátně koordinuje RF, jak již bylo zmíněno, Národní knihovna ČR v rámci sekce SDRUK. Odborné pracovní skupině předsedá PhDr. Jaroslav Vyčichlo, který pro regionální funkce jako vzájemnou odbornou pomoc knihoven navrhl také nové pojmenování **meziknihovní regionální služby**.¹⁰⁰

Národní knihovna pořádá konference Region, na webu zpřístupňuje „Informace pro knihovny“, poskytuje poradenství, konzultace apod. Vyhodnocování plnění RF přísluší Knihovnickému institutu NK ČR. Každoročně vychází Výroční zpráva o výkonu RF a nejrůznější srovnávací analýzy.¹⁰¹

⁹⁷ Zpráva o plnění regionálních funkcí v roce 2005. [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2005. [cit. 2006-09-27]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>

⁹⁸ RICHTER, V. Regionální funkce knihoven v roce 2005 a 2006. Současný stav, problémy a perspektivy. [elektronický zdroj] Praha: Národní knihovna České republiky, 2005. [cit. 2006-09-27]. Dostupný z WWW:

<<http://knihovnam.nkp.cz/docs/Pardubice/RichterRegFun.ppt>
PHPSESSID=1f4e34e3f8955f7b0e5df66e3cfb7a75>

⁹⁹ tamtéž

¹⁰⁰ HOUŠKOVÁ, Z. Zpráva z konference Knihovny současnosti 2004, Ikaros. [online]. 2004. roč. 8, č. 10, [cit. 2006-07-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1784>>

¹⁰¹ Regionální funkce veřejných knihoven [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2004. Dostupný z WWW:

Financování

Na úvod lze podotknout, že změna systému financování neměla výrazný negativní dopad na výkon regionálních funkcí, avšak výsledky za rok 2005 byly přijaty s určitými rozpaky.

Kraje začaly samy rozhodovat o výši, účelu a pravidlech financování regionálních funkcí, ve většině případů opět vycházely z principů MK ČR.¹⁰² Určité odlišnosti při rozdělení peněz se vyskytly v Plzeňském kraji a Středočeském kraji, účel finančních prostředků se v pěti krajích¹⁰³ změnil tak, že omezil dotaci pouze na neinvestiční prostředky. Vysočina vyčlenila 40% rozpočtu na nákup knih.¹⁰⁴

Očekávání, která si slibovala zvýšení finančních prostředků a zkvalitnění služeb RF v rámci krajských samospráv, se podle všech předpokladů prozatím bohužel nenaplnila.¹⁰⁵ První výsledek RF v roce 2005 přinesl určitou obavu o zajištění služeb v dalším období, protože výsledná částka se za celou ČR snížila. Bohužel přetrvaly i problémy s neefektivním přidělováním finančních prostředků, proces se neurychlil. Například ve Zlíně získaly pověřené knihovny peníze na RF až v červenci a v dalších 5 krajích teprve během května.¹⁰⁶

V tabulce č. 7 je možné porovnat přidělené dotace v letech 2004 a 2005.

<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>

¹⁰² Na základě zákona o rozpočtovém určení daní.

¹⁰³ Plzeňský, Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský, Ústecký kraj.

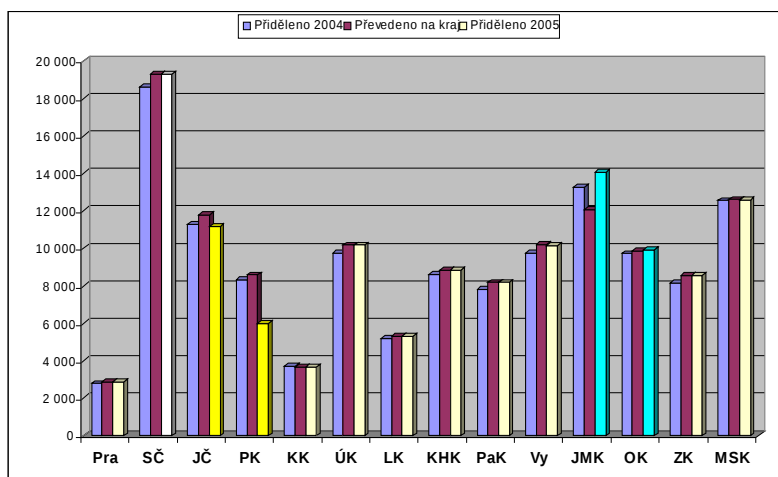
¹⁰⁴ RICHTER, V. Regionální funkce knihoven v roce 2005 a 2006. Současný stav, problémy a perspektivy. [elektronický zdroj] Praha: Národní knihovna České republiky, 2005. [cit. 2006-09-27]. Dostupný z WWW:

<<http://knihovnam.nkp.cz/docs/Pardubice/RichterRegFun.ppt>?PHPSESSID=1f4e34e3f8955f7b0e5df66e3cfb7a75>

¹⁰⁵ Obecně se předpokládalo, že kraje budou financovat RF ze svých daňových příjmů, a dosavadní částky porostou In: MERTLÍK, P. K regionálním funkcím knihoven. *U nás*. 2003, roč. 13, č.2. Dostupný také z WWW: <http://unas.svkhk.cz/pdf_archiv/0138.pdf>

¹⁰⁶ RICHTER, V. Regionální funkce knihoven v roce 2005 a 2006. Současný stav, problémy a perspektivy. [elektronický zdroj] Praha: Národní knihovna České republiky, 2005. [cit. 2006-09-27].

tabulka. č. 7 – graf krajů, přidělené dotace v letech 2004 - 2005

Zdroj: Richter, V. Regionální funkce v roce 2005 a v roce 2006, celostátní semináři Regionální funkce knihoven, Národní knihovna, 2005

Většina krajů v roce 2005 částku nekrátila. Několik jich dokonce sumu mírně navýšilo. Jihomoravský kraj rozšířil rozpočet o 16,6% tzn. o 2 mil. Kč. Naopak v Jihočeském kraji došlo k poklesu o 5% tzn. 600 tis. Kč. A alarmující se ukázala situace v Plzeňském kraji, kde se finanční plán snížil o plných 30% o 2,6 mil. Kč. V rámci celé České republiky byly regionální funkce, respektive příjemci regionálních služeb – obce, zkráceny celkem o 6 mil. 308 tis. Kč. Snížení představuje 4,73% plánované částky. Celkově ze všech uvedených zdrojů bylo na výkon RF v roce 2005 vynaloženo 130 mil. 908 tis. Kč.

Výsledky financování RF za rok 2006 budou k dispozici začátkem roku 2007. Na základě konzultace s dr. Richterem, ředitelem Knihovnického institutu NK ČR, se ale situace ohledně financování jeví shodně s rokem 2005. Mírné změny nastaly v Moravskoslezském a v Olomouckém kraji. Jsou způsobeny přesuny obcí, a tedy i knihoven mezi kraji. Velký pokles financí je prozatím znám v Libereckém kraji, ale počítá se, že bude snad

vykryt z peněz liberecké krajské knihovny. Podle názoru pana doktora může dojít do konce roku ještě k různým úpravám rozpočtu, a proto není žádoucí o něm v tuto chvíli spekulovat.¹⁰⁷

Počet zúčastněných subjektů

Počet knihoven a jejich organizační struktura se přechodem pod krajské samosprávy výrazně nezměnila a zůstala v intencích předešlých let. Je logické, že úměrně k výši dotací stoupá popř. klesá počet pověřených knihoven, potažmo těch, které jsou konečnými příjemci regionálních služeb. Regionální funkce vykonávalo 14 krajských a 95 pověřených knihoven. Obsluhovaných knihoven bylo 6 081.¹⁰⁸ Viz tabulka č.8.

Tabulka č. 8- celkový počet knihoven zapojených do RF v roce 2005

Rok	2005
Počet krajských knihoven	14
Počet pověřených knihoven	95
Celkem	109
Počet obsluhovaných k.	6 081
1 knihovna s RF obsluhovala	55,28 knihoven

Zdroj: Národní knihovna ČR, zpráva o plnění RF

Znamená to, že průměrně bylo v každém kraji obsluhováno 434 základních knihoven a každá knihovna plnící regionální funkce měla na starost průměrně 55,28 knihoven. V porovnání s rokem 2004 došlo k mírnému poklesu zúčastněných subjektů, které je odůvodněno rozpočtovými škrty v některých krajích.

Výsledky a využití - Standardy služeb

Ze stejného důvodu se v roce 2005 snížily také výsledky poskytovaných služeb RF. Došlo k poklesu objemu téměř všech služeb nabízených v obcích jednotlivých krajů, i když se nejedná o výrazný propad. Hlavní příčina snížení objemu financování regionálních funkcí měla za následek

¹⁰⁷ Konzultace s dr. Vítém Richterem ze dne 15.9.2006.

¹⁰⁸ Zpráva o plnění regionálních funkcí v roce 2005. [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2005. [cit. 2006-09-28]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>

i snížení pracovních úvazků. Podobná čísla se zatím rýsují i pro rok 2006, což naznačuje, že by v budoucnu mohla opravdu nastat případná stagnace služeb. Zatím je třeba situaci vyhodnocovat s přihlédnutím k určitým rozpakům a pokusům, stejně tak je třeba brát v úvahu specifické podmínky jednotlivých krajů.

Výjimku představují dva standardy, které svoje výsledky meziročně navyšují i o několik desítek procent:

- poradenské a konzultační služby
- tvorba výměnných fondů. Soubory a jejich cirkulace ¹⁰⁹

Poradenská a konzultační činnost

V rámci celorepublikových výsledků je možné službu hodnotit jako velmi úspěšnou, ačkoliv počet metodických návštěv mírně klesl. Nejvyhledávanější službou se staly konzultace. Postupně se rozšiřují i na knihovny specializované a odborné. Nejčastější dotazy v roce 2005 souvisely s internetizací knihoven tzn. s programy VISK 3 a PIK. Tato skutečnost mj. vychází z úkolu krajských knihoven, které od roku 2005 fungují jako sběrná místa žádostí o připojení k internetu a mají tak velmi dobrý přehled o stavu internetizace ve svém kraji.¹¹⁰ V tabulce číslo 9 jsou k dispozici číselné údaje.

tabulka. č. 9 – poradenská a konzultační činnost

Rok	2004	2005
Počet obslužených knihoven	6 270	6395
Počet poskytnutých konzultací	19 890	19 988
Počet metodických návštěv	12 673	11 550

Zdroj: Národní knihovna ČR, zpráva o plnění RF

¹⁰⁹ Zpráva o plnění regionálních funkcí v roce 2005. [elektronický zdroj] Praha : Národní knihovna České republiky, 2005. [cit. 2006-09-28]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>

¹¹⁰ RICHTER, V. Budou všechny knihovny připojeny k internetu? *Čtenář*. 2005, roč. 57, č. 3, s. 75

Počet knihoven jímž byly poskytnuty konzultace se oproti roku 2004 zvýšil o 125, tzn. na celkových 6 395. Počet poskytnutých konzultací se zvýšil v tom samém období o 98, tzn. na celkových 19 988 konzultací. Nejvyšší nárůst zaznamenaly Jihočeský, Královehradecký, Olomoucký, hl.m. Praha a Středočeský kraj.

Metodické návštěvy naopak poklesly o 723 akcí na 11 550 návštěv. Meziroční nárůst metodických návštěv vykázaly čtyři kraje: Ústecký, Liberecký, Jihomoravský a nepatrně Zlínský.¹¹¹

Tvorba výměnných fondů, soubory a jejich cirkulace

Zájem o zlepšení výběru knihovních fondů pro své obyvatele projevuje stále více obcí. V roce 2005 dosáhly výměnné fondy v celé ČR 2 mil. 239 925 k.j. Znamená to, že pro každou obsluhovanou knihovnu bylo k dispozici průměrně 369 k.j. výměnného fondu. Na každý kraj je to potom přibližně 160 tis. svazků.

tabulka. č. 10 – Stav a velikost ročního přírůstku VF v letech 2004-2005 v knihovních jednotkách.

Rok	2004	2005
Stav VF	2 mil. 076 175	2. mil. 239 925
Roční přírůstek	256 051	247 418

Zdroj: Národní knihovna ČR, zpráva o plnění RF

Obliba knihoven a obcí o výměnné fondy je patrná také z jejich cirkulace. V roce 2005 využilo možnosti obohatit svůj knihovní fond výměnnými soubory již 5 078 knihoven, což je oproti roku 2004 o dalších 142 více. Z celkového počtu obsluhovaných knihoven ve sledovaném roce je to plných 83%, tedy o další 3% více než v roce 2004.

¹¹¹ Zpráva o plnění regionálních funkcí v roce 2005. [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2005. [cit. 2006-09-28]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>

tabulka. č. 11 – Počet knihoven využívajících VF, počet expandovaných souborů a svazků v nich v letech 2004 – 2005

Rok	2004	2005
Počet obslužených k využívají VF	4 936	5 078
Počet expandovaných souborů	17 611	19 377
Počet svazků v souborech	789 792	879 112

Zdroj: Národní knihovna ČR, zpráva o plnění RF

Celkem bylo v ČR expedováno 19 377 souborů, které dohromady obsahovaly 879 112 svazků. V každé obci, jejíž knihovna je zapojena do RF, obdrželi uživatelé knihovny průměrně 173 k.j.

Nepřerušená a dlouholetá tradice VF a jejich cirkulace v souborech po knihovnách příslušných obcí je zjevná především u Královehradeckého, Ústeckého, Jihočeského, Moravskoslezského a Jihomoravského kraje. Na druhé straně Praha začíná VF budovat od začátku.¹¹²

Zbylé standardy se potýkají s úbytkem objemu služeb, respektive standard č. 2 zaznamenal stagnaci z toho důvodu, že byl již úplně pokryt zájem obsluhovaných knihoven a jejich provozovatelů.

- statistika knihovnických činností.

Pět zbývajících standardů má potom ve srovnání s rokem 2004 slabší výsledky:

- vzdělávání knihovníků, semináře, porady
- pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů
- nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce)
- servis výpočetní techniky

¹¹² Městská knihovna v Praze buduje výměnný fond od roku 2003. In: ŠKYŘÍK, P. WOLNA, M. Zpráva z konference Knihovny současnosti 2004. *Ikaros* [online]. 2004, roč. 8, č. 11 [cit. 2006-09-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1801>>.

Šíře služeb je přesto poměrně široká, a co je důležité, kvalita jednotlivých VKIS zůstala nadále zachována, tudíž není situace v žádném případě alarmující.

Servis výpočetní techniky (VT)

Služba související s automatizací a napojováním na internet do knihoven obcí doznala velkého rozvoje v roce 2004. Ale již rok 2005 přinesl stagnaci až pokles počtu výkonů.

tabulka. č. 12 – Servis výpočetní techniky.

Rok	2004	2005
Počet obslužených k.	719	586
Počet servisních akcí	1348	1185

Zdroj: Národní knihovna ČR, zpráva o plnění RF

Zatímco v roce 2004 bylo v celé ČR obsluženo 719 knihoven, což činilo 11,7% ze všech obsluhovaných knihoven, v roce 2005 bylo již toto číslo pouze 586, tj. 9,6% ze všech obsluhovaných knihoven, tedy o 133 knihoven méně. Stejně tak počet servisních akcí klesl, a to celkem o 163.

Podle výkazů RF začal v roce 2005 realizovat servis VT premiérově Karlovarský kraj, na druhou stranu Liberecký kraj službu vůbec nevykázal.¹¹³

3.3.3 Plošné pokrytí regionálních funkcí

¹¹³ Zpráva o plnění regionálních funkcí v roce 2005. [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2005. [cit. 2006-09-29]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>

Kvalita respektive účinnost pomoci v rámci programu RF není ve všech regionech stejná. Závisí na konkrétním stavu systému knihoven, jejich poptávce a především úrovni finančního zajištění. Výrazné odlišnosti setřely již nadefinované standardy služeb RF a zmizely tak rozdíly v minulosti označované jako „neodůvodněné.“¹¹⁴

Není to pravidlem, avšak nižší úrovní jsou většinou charakteristické regiony, v nichž byla na delší období zcela přerušena pomoc profesionálních knihoven knihovnám v malých obcích.¹¹⁵ Existují kraje, které celá desetiletí na bázi dobrovolnosti vykonávaly RF, ale také takové, kde byly vazby často narušeny nebo zpřetrhány úplně.

Knihovny krajů Jihomoravského, Olomouckého, Zlínského jsou příkladem tradičních fungujících služeb a i dnes si drží oproti ostatním regionům vysoký standard. Jako jediné měly plné pokrytí všech sedmi standardů služeb už od roku 2002.¹¹⁶

Je třeba konstatovat, že všechny regiony v ČR se snaží RF vykonávat co nejlépe, hospodárně a eventuální problémy postupně odstraňovat. Jmenujme jeden konkrétní případ:¹¹⁷

System knihoven na Novojičínsku, který téměř desetiletí nefungoval, převzala Městská knihovna v Novém Jičíně. Vybuodovala zcela nově regionální knihovnické centrum (RKC) a vypracovala tak soustavu poskytování těchto služeb pro 80 základních knihoven v okrese. V současnosti poskytuje regionální služby v plné míře a v nejvyšší kvalitě.¹¹⁸

3.3.4 Závěrečné hodnocení programu

Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí vznikl v roce 2002 a byl pojat jako celoplošná pomoc státu knihovnám obcí ve všech krajích ČR. Na jeho základě se začala realizovat spolupráce knihoven ČR v oblasti poskytování VKIS souborně označovaných jako regionální funkce.

¹¹⁴ ZEMÁNKOVÁ, L. Regionální funkce- služby pro knihovny obcí, tedy pro občany. *U nás*. 2003. roč. 13, č. 2. Dostupný také z WWW: <http://unas.svkhk.cz/pdf_archiv/0171.pdf>

¹¹⁵ Např. okresy Břeclav, Jihlava, Klatovy, Kutná Hora, Nymburk, Příbram, Žďár nad Sázavou.

¹¹⁶ NÁDVORNÍKOVÁ, M. Průzkum výkonu regionálních funkcí v knihovnách ČR. *Čtenář*. 2002. roč. 54, č. 7-8, s.205

¹¹⁷ Na základě doporučení ministra kultury z konce roku 1998 byly obnoveny regionální funkce také v okresech Blansko a Praha Západ

¹¹⁸ ŠKYŘÍK, P. WOLNA, M. Zpráva z konference Knihovny současnosti 2004, *Ikaros*. [online] roč. 8, č. 11 [cit. 2006-09-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1801>>.

Do roku 2004 se ustálila do podoby, kterou mu na základě legislativních předpisů vtisklo MK ČR.

Etapa v letech 2002-2004 se dá charakterizovat jako velmi úspěšná fáze RF. Díky příznivým finančním podmínkám, kdy byly dotace zajištěny ze státního rozpočtu a meziročně pravidelně stoupaly, došlo k výraznému nárůstu služeb. Rekordním se stal rok 2003, kdy kromě plnění standardů vyšplhal počet pověřených knihoven na 112 a obsluhoval celkem 6 387 knihoven. Rok 2004 přinesl optimalizaci služeb i jejich mírný pokles. Standardy, které plnily knihovny všech okresů ve všech 14 krajích, jsou dva: Poradenská a konzultační činnost a aktualizace knihovních fondů. Funkce, kterou ukládá knihovní zákon budování a cirkulace výměnných souborů, se vyskytovala s ojedinělými mezerami, drží se ovšem v těsném závěsu. Obecní knihovny přijaly systém RF jako významnou podporu pro svou činnost, i když se jim úplně nezamlouvala určitá ztráta nezávislosti v rozhodování.

V roce 2005 se začala odvíjet nová etapa RF, její financování bylo převedeno pod krajské samosprávy. Byla převzata podle dosud zavedeného systému, který se zformoval podle praxe jednotlivých krajů. Výše účelové dotace byla ve většině krajů zachována a s výjimkou Plzeňského kraje neměla výrazný negativní dopad na výkon regionálních funkcí. Celkový objem finančních prostředků se ale zmenšil o 4,73%. Rok 2006 očekává podobné závěry. Stejně tak se nepodařilo urychlit proces při přerozdělování dotací.

Klesal i počet zapojených knihoven do RF a výsledky v oblasti služeb. V roce 2005 bylo výkonem RF pověřeno 109 knihoven, které obsluhovaly 6081 knihoven. Oproti roku 2003 se tak počet obsluhovaných knihoven snížil o 4,79 %, což úměrně odpovídá snížení objemu financování. Z realizovaných standardů vykazaly vyšší hodnoty pouze dva: Poradenská a konzultační činnost a tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce. Posledně zmiňovaný standard vylepšil svoje výsledky oproti roku 2004 o 3% a z celkové finanční částky určené na RF bylo použito 27,7% rozpočtu právě na něj. Služba má obrovský potenciál, který naplňuje základní cíle programu RF. Přispívá k rozvoji rozsahu a kvality VKIS na venkově a stabilizuje síť knihoven v malých obcích. Je mu také připisován výsledek také za to, že se v posledních letech výrazně zvýšil

počet čtenářů a návštěvníků knihoven, podstatný nárůst lze zaznamenat i u počtu výpůjček.¹¹⁹

Je na místě vyzvednout celkovou úlohu regionálních funkcí, která dostala svým cílům. Vlivem organizačních změn se sice nyní potýká s určitými problémy, v tuto chvíli se však jeví jako dočasné.

3.4 Veřejné informační služby knihoven

Program má podle Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010 rozvíjet z 26 definovaných dílčích cílů z oblasti knihovnictví celkem 13 těchto záměrů. Představuje tak významný podíl na rozvoji knihovnictví v ČR jako celku. Mezi nejzákladnější cíle jmenujme např. tyto:

- napojit všechny knihovny provozované veřejnou správou na internet prostřednictvím komunikační infrastruktury veřejné správy a rozšířit tak nabídku veřejně přístupných internetových stanic zejména v malých obcích ČR
- dosáhnout maximální kompatibility a unifikace knihovnických činností a systémů v národním a mezinárodním měřítku s cílem zlepšit kvalitu služeb, zvýšit efektivitu činnosti knihoven a odstranit duplicitu činností
- zvyšovat úlohu knihoven v procesu celoživotního vzdělávání
- zajistit odbornou přípravu a celoživotní vzdělávání pracovníků knihoven s důrazem na získávání znalostí a dovedností pro využívání informačních a komunikačních technologií a jazykových znalostí
- podporovat oborovou kooperaci v systému knihoven a budovat specializované knihovny jako garanty knihovnických a informačních služeb pro jednotlivé obory

---

¹¹⁹ Česko. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepti rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. In *Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*. 2004, roč. 2, částka 4, s. 212. Přepis usnesení včetně Předkládací zprávy Dostupný také z WWW: <<http://www.mkcr.cz/article.php?id=1150>>

3.4.1 Popis programu

Program VISK vznikl jako součást **Akčního plánu Státní informační politiky** přijaté Vládou ČR dne 31. května 1999. Rozhodnutí o realizaci programu přijala vláda

- **usnesením ze dne 10. dubna 2000 č. 351 o Koncepci státní informační politiky ve vzdělávání.**¹²⁰

Vznikl ve spolupráci Ministerstva kultury ČR, Národní knihovny ČR, Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR a je hodnocen jako jeden z nejlépe připravovaných a organizovaných programů SIP.¹²¹

Rozhodování o programu, stanovování priorit a financování zajišťuje Vláda ČR. Poradními, koncepčními a kontrolními orgány jsou Rada vlády pro SIP, Ústřední knihovnická rada a výběrová komise MK ČR. Koordinační a realizační úroveň zajišťuje Národní knihovna ČR.¹²²

Proces vzniku programu

Jednání o vzniku programu byla vedena poměrně složitě, zaměstnala odborníky na plný úvazek a celý proces s přípravami se dá počítat na několik let. Knihovně šlo opravdu o hodně a bylo nutné nastavit podmínky tak, aby přinesly maximální efektivnost v procesu, který do jisté míry měnil samu podstatu knihovnictví. Přišlo mi zajímavé sledovat vývoj událostí. Ve stručnosti proto představím hlavní dění:

Projekt VISK navázal v mnohém na svého předchůdce, na **Program rozvoje informační sítě knihoven** - tzv. RISK, který byl realizován v letech 1997 – 1999.¹²³

---

¹²⁰ Zasloužilo se o to paradoxně MŠMT ČR. In: HOUŠKOVÁ, Z. Veřejné informační služby knihoven. VISK 2 – mimoškolní vzdělávání pracovníků- realizace projektu v ČR. [elektronický zdroj] Infos 2001 – 31 symposium, Stará Lesná, 2001 [cit. 2006-10-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.aib.sk/infos/infos2001/19.htm>>

¹²¹ HORA, M. Program Veřejné informační služby knihoven (VISK). Národní knihovna- Knihovnická revue. 2000. roč. 11, č. 2-3, s.102

¹²² HORA, M. RICHTER, V. Veřejné informační služby knihoven – nový program pro občany a knihovny. *Ikaros*. [online]. 1999, roč. 3, č. 8. [cit. 2006-10-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1039>>

¹²³ KOUBOVÁ, B. Program Veřejné informační služby knihoven (VISK) 2000: Včetně informace o programu RISK. Čtenář. 2000, roč. 52, č. 11, s. 304

Byl vytvořen jako prostředek pro začlenění nových informačních technologií do knihovnické sféry, především internetu.¹²⁴ Jeho prosazení a zejména finanční pokrytí bylo důsledkem příznivé lobbistické situace ve sněmovně, kdy se díky lidem na správném místě pro rok 1997 podařilo prosadit téměř 40 milionů korun.¹²⁵ Jednalo se o samostatnou, účelově vázanou dotaci ve státním rozpočtu. Přestože se předpokládalo meziroční navyšování finančních prostředků v rozmezí dalších let, ztrácel stát postupně o tuto investici zájem. Až při jednání o rozpočtu na rok 2000 přislíbil obnos pouze ve výši 10 mil. Kč. Prakticky to znamenalo znemožnění realizace stanovených cílů programu.¹²⁶

Nejen v důsledku těchto událostí vstupují na scénu jednání knihovníků vedená předsedou SKIP dr. Richterm s představiteli vlády. Dochází k prosazení závazku státu podporovat zavádění informačních a komunikačních technologií do knihoven v rámci poskytování veřejných informací. V koncepci SIP jsou veřejné knihovny brány jako organizační a technologické základny pro zpřístupňování informací státní správy a samosprávy, popř. informací pro potřeby uživatelské z různých zdrojů. Toto pojetí bylo vypracováno podle návrhu organizace SKIP v rámci projektu ICEKNI. (informační centra veřejných knihoven)¹²⁷

Nový program, který měl zajistit tuto komunikaci prostřednictvím sítě internet, obdržel kromě nového názvu VISK také výrazný finanční základ pro takovou realizaci.

Z důvodových zpráv, zápisů jednání, dobových článků a obecně z reakcí odborné veřejnosti jasně vyplývá, že dosažení programu bylo nelehkým cílem, o který se zasloužili především pracovníci SKIPU. Dr. Richter uvedl v jednom svém rozhovoru na otázku, jaký úspěch považuje

---

¹²⁴ SVOBODA, M. Informační technologie v českých knihovnách na přelomu tisíciletí. IT Lib.Informačné technológie a knižnice. [online] 2001, roč. 5, č. 1. [cit. 2006-10-13]. Dostupný z WWW:

<<http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib011/informac.htm> >

¹²⁵ Po tzv. "balíčcích" byla původní částka snížena na konečných 32,3 mil. Kč.

¹²⁶ Program nakonec získal dotaci v hodnotě 30 mil. Kč. In: HORA, M. Financování rozvoje veřejných informačních služeb knihoven v roce 2000– příběh o třech dějstvích. *Bulletin SKIP*. 1999, roč.8, č.4. s. 22

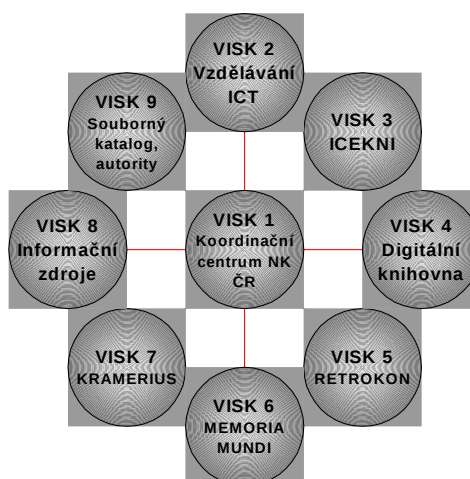
¹²⁷ HORA, M. Projekt informační centra veřejných knihoven. *Národní knihovna- Knihovnická revue*. 1999, roč. 10, č.5, s.252

ve své kariéře vůbec za nejdůležitější, právě to, že se podařilo prosadit program VISK.¹²⁸

Struktura, podprogramy

VISK byl koncipován jako systematická podpora „národních“ projektů. Je realizován v **9 základních podprogramech**, které jsou dohromady vzájemně propleteny a mají stabilní charakter. Jednotlivé podprogramy mají různou historii. VISK 1 – 3 a VISK 8 byly vytvořeny za účelem vzdělávací funkce knihoven, vycházejí z koncepce SIP ve vzdělávání, kde jsou knihovny chápány jako významné prvky infrastruktury vzdělávání s primární rolí v oblasti celoživotního vzdělávání a sebevzdělávání. VISK 4 – 7 mají základ v oblasti projektů výzkumu a vývoje.¹²⁹

Obrázek č.1- Podprogramy VISK

Zdroj: Richter, V. MMR program obnovy venkova, Program VISK v roce 2001. Národní knihovna, 2001

Odborné zázemí pro realizaci programu VISK poskytuje Národní knihovna ČR prostřednictvím prvního podprogramu. Koordináční centrum zaměstnává 9 odborných garantů, každý z nich je specialistou v dané oblasti v rámci konkrétního podprogramu, odpovídá za návrh obsahu, zaměření

¹²⁸ JEDLIČKOVÁ, P. RICHTER, V. Bez Národní knihovny si nedovedu život ani představit. *Ikaros*. [online]. 2001, roč. 5, č.6. [cit. 2006-10-14] Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/770>>

¹²⁹ HORA, M. Program Veřejné informační služby knihoven (VISK). *Národní knihovna- Knihovnická revue*. 2000. roč. 11, č. 2-3, s.102

programu, přípravu rozpočtu, zpracování základních projektových dokumentů a realizaci podprogramu. Dále spolu s členy odborné rady podprogramu provádí kontroly plnění stanovených cílů a zjišťuje zpětnou vazbu.¹³⁰

Rozhodujícím podprogramem, tedy tím, pro který se především podařilo získat podporu, byl projekt **VISK 3- Informační centra veřejných knihoven**. Jeho hlavním cílem je vybudování infrastruktury automatizovaných knihovních center propojených sítí internet.

V logických souvislostech, bez ohledu na zdroj a účel původu, navazují na tento program potom ostatní podprogramy: Mimoškolní vzdělávání pracovníků knihoven zaměřené na rozvoj informační gramotnosti, role Národní knihovny ČR jako digitálního centra pro veřejné knihovny, národní programy digitalizace, informační zdroje. Ty společně vytváří uzavřený kruh. (Viz obrázek č.1.)

3.4.2 Analýza programu

Při hodnocení programu se budu nejprve orientovat na VISK jako na celek. Budu analyzovat především financování, výši přidělených finančních prostředků v jednotlivých letech, protože jde o neustálý „boj s větrnými mlýny“. Zajímat mě bude také proporční rozdělení financí do jednotlivých podprogramů v letech 2000 - 2006. Poté stručně shrnu výsledky jednotlivých podprogramů. Obsáhlost programu VISK mi vzhledem k celkovému rozsahu práce nedává prostor k důkladnější analýze, přestože jde o velmi zajímavé skutečnosti.

Financování

Financování programu VISK bylo zpočátku závislé na celkovém objemu přerozdělování prostředků v rámci Akčního plánu SIP, prostřednictvím zákona o státním rozpočtu. Rozpočet jednotlivých programů byl upřesňován ve vztahu k celkovému objemu finančních prostředků, ale také ve vztahu k určení pořadí priorit programů v rámci Akčního plánu.

¹³⁰ HOUŠKOVÁ, Z. Veřejné informační služby knihoven. VISK 2 – mimoškolní vzdělávání pracovníků- realizace projektu v ČR. [elektronický zdroj] Infos 2001 – 31 symposium, Stará Lesná, 2001 [cit. 2006-10-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.aib.sk/infos/infos2001/19.htm>>

Dalším zdrojem byla částka zahrnutá na realizaci SIP ve vzdělávání, která byla přímo určena pro resort MŠMT ČR.¹³¹

V roce 2002 došlo potom ke změně. Programy SIP přestaly být financovány z centrálních zdrojů a byly zahrnuty do rozpočtových kapitol jednotlivých ministerstev, v tomto případě MK ČR.¹³²

Reálné a plánované výdaje

Pro program VISK je bohužel charakteristické **nestabilní financování**. Dotace se oproti původním plánům každoročně krátí, pravidelně vedená jednání ÚKR s MK ČR o navýšení finančních prostředků jsou zdoluhavá a vyčerpávající. Situace se přitom na počátku jevila poměrně optimisticky:

Program byl považován za jednu z hlavních priorit SIP a předpokládalo se, že celkové náklady na financování programu dosáhnou v období let 2000 - 2003 celkové částky 521 mil. Kč.¹³³

V roce 2001 byla programu přislíbena částka ve výši 168 mil. Kč, která byla nakonec snížena v důsledku budování informačních systémů nových krajských orgánů. Konečná suma 116 mil. Kč se stala v historii programu vůbec nejvyšší, přesto s ohledem na redukci byl omezen podprogram VISK 8.¹³⁴

Skutečná krize nastala ale teprve během přípravy státního rozpočtu na rok 2002, kdy mělo zajištění VISK realizovat MK ČR v rámci své rozpočtové kapitoly. Ministerstvo žádné finanční prostředky nevyčlenilo a programu hrozilo úplné zastavení. Díky intenzivnímu lobování knihovníků se nakonec pro VISK podařilo získat podporu ve výši 50 mil. korun.¹³⁵ Bylo to neskonečně méně než bylo plánováno, téměř o 70 %. V porovnání s rokem

---

¹³¹ RICHTER, V. Program veřejné informační služby knihoven v roce 2001 a jeho financování. *Knihovny současnosti 2001*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2001. s. 265

¹³² Usnesením vlády č. 594 z 13. 6. 2001 byl schválen Národní akční plán programu eEurope+ (Česká republika) a členům vlády bylo uloženo zajistit financování realizačních programů z rozpočtových kapitol jednotlivých resortů

¹³³ HORA, M. RICHTER, V. Veřejné informační služby knihoven – nový program pro občany a knihovny. *Ikaros*. [online]. 1999, roč. 3, č. 8. [cit. 2006-10-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1039>>.

¹³⁴ RICHTER, V. Program veřejné informační služby knihoven v roce 2001 a jeho financování. *Knihovny současnosti 2001*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2001. s. 267

¹³⁵ VOJTÁŠEK, F. Lobování programu VISK se soustřeďuje na členy rozpočtového výboru. *Ikaros*. [online]. 2001, roč. 5, č. 12. [cit. 2006-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/869>>.

2001 klesl příjem o 52 %. Šokujícím však bylo zjištění, že se s programem nadále nepočítá.¹³⁶

Propad pokračoval i v roce 2003, kdy se dotace dostala na hranici 21 mil. Kč¹³⁷ a finance se tak zkrátily o dalších 58%. Mírnit následky při krácení prostředků se MK ČR snažilo různými způsoby: V rámci VISK 8/A se úhrada konsorciálního poplatku za databáze Know-Europe plánovala převést na MZV ČR v souvislosti s přípravou ČR ke vstupu do EU, MI ČR se ujalo podprogramu VISK 3 - připojení k internetu pro všechny dosud nepřipojené knihovny.¹³⁸

V roce 2004 došlo k mírnému navýšení rozpočtu na 41 mil. Kč, ale v roce 2005 částka opět klesla na 30 mil. Kč. V roce 2006 se podařilo odvrátit další redukci celkové sumy, když MK ČR navrhlo dotaci ve výši 25 mil. Kč, ale k navýšení nedošlo. Byla přidělena stejná částka 30 mil. Kč i na rok 2006, když dr. Richter informoval zvláštním dopisem ministra kultury a požádal ho o navýšení prostředků na financování programu alespoň o 5 mil. Kč.¹³⁹

Ani největší optimisté už dnes nepředpokládají, že program bude dostávat slibované finanční injekce v řádu stovek milionů korun. Tabulka č. 2 shrnuje výsledky financování v letech 2000 – 2006, tak jak byly popsány a zároveň obsahuje i předpokládané náklady na financování programu vycházející z plánu koncepce SIP vytvořeného v roce 2000 a koncepce rozvoje knihoven na léta 2004- 2010, připravované v roce 2003.

tabulka. č. 2 – Financování VISK v letech 2000 – 2006, plán financování podle koncepce SIP, a podle koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 - 2010

¹³⁶ Bude program VISK ukončen? VSOL. 2001, roč. 2, č.5 Rubrika: Z domova.

¹³⁷ VOJTÁŠEK,F. Vláda navrhuje přidělit na VISK 20 milionů korun. *Ikaros*. [online]. 2002, roč. 6, č. 11 [cit. 2006-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1216>>. ISSN 1212-5075

¹³⁸ PRCHALOVÁ L. Aktuality z 3. zasedání Ústřední knihovnické rady ČR. Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.[online]. NKČR, 2003 [cit. 2006-10-19]. Dostupný z WWW:<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=08_Spo/AktualityUKR3.htm>

¹³⁹ PRCHALOVÁ L. Zápis z 12 zasedání Ústřední knihovnické rady ČR. Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.[online]. NKČR, 2006 [cit. 2006-10-19]. Dostupný z WWW:<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=08_Spo/AktualityUKR12.htm>

Rok	2000*	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dotace-skutečnost	30 mil.	116 mil.	50 mil.	21mil.	41 mil.	30 mil.	30 mil.
Dotace-plán k.SIP	30 mil.	168 mil.	161 mil.	160 mil.	164 mil.	93 mil.	120 mil.
Plán K. 2004-2010	-	-	-	-	53 mil.	120 mil.	113 mil.

* VISK-RISK

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

V letech 2000 – 2006 bylo do programu investováno 319 mil. Kč, což představuje 34% z plánovaných výdajů na VISK podle Koncepce SIP. Za stejné období se předpokládala investice ve výši 896 mil. Kč. Varianta návrhu podle Koncepce rozvoje knihoven, byla rovněž několikanásobně nadnesená, přestože při její přípravě v roce 2003 již byly známy redukce financování VISK.

Pro úplnost řadím na toto místo ještě finanční plán programu, tak jak byl projektován do roku 2010. Vzhledem k současné výši státního dluhu a k popsáním okolnostem financování se program k takovýmto sumám ale vůbec nepřiblíží.

tabulka. č. 3 – plán financování VISK podle Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010 v letech 2007 - 2010

Rok	2007	2008	2009	2010
Dotace-plán k. 2004-2010	114 mil.	114 mil.	118 mil.	120mil.

Zdroj: Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 - 2010

Celkový stav financování programu VISK nezávisí jen na výši přidělené dotace v jednotlivých letech. Vypovídá o něm také rychlost přidělování prostředků, která se ukazuje jako konstantní problém při přerozdělování dotací ze státního rozpočtu. Také v rámci VISK se nedaří doručovat finance na účty žadatelů včas a dochází tak ke zpoždování naplňování cílů v rámci jednotlivých podprogramů.

Současný stav VISK a jeho financování bude muset projít restrukturalizací, protože se objevují i další kritické hlasy, které upozorňují na nesystémové a nesprávné rozdělování peněz z programu. Tak jak je dnes systém nastaven, dochází ke skrytému financování statutárních činností

Národní knihovny např. u provozování národního datového úložiště, souborného katalogu a připojení k internetu. ÚKR doporučuje aby projekty, které jsou zaměřeny na zajištění základních činností NK, byly vyčleněny z programu VISK a jednotlivé podprogramy přeměněny.¹⁴⁰

Výdaje v rámci jednotlivých podprogramů

Každoroční výkyvy v přidělování prostředků na program VISK nutí upravovat dílčí rozpočty jednotlivých podprogramů tak, aby se co nejméně eliminovalo zpoždění v naplňování jejich stanovených cílů. V některých letech byly finance dokonce důvodem k pozastavení podprogramu.

V roce 2000 při přechodném období z RISK na VISK zůstaly prozatím uzavřeny podprogramy VISK 7 a VISK 8. V roce 2001 byl z finančních pohytek opět nerealizován celý program VISK 8, respektive byl odložen z důvodů jeho propojení s programem EDU 8- informační zdroje ve vzdělávání fungujícího v rámci resortu MŠMT, který byl rovněž zpožděn a čekalo se na jejich souběh. Ke konci roku 2001 se ale uvolnily mimořádné finanční prostředky a v rámci podprogramu 8A, byl pro knihovny v ČR formou tzv. národní licence zakoupen přístup do databáze KnowEurope za 5 mil. Kč.¹⁴¹

Skutečně závažná se ukázala situace až v roce v 2003, protože s ohledem na snížené financování nemohly být otevřeny programy VISK 4, VISK 5, VISK 6 a VISK 7. Některé projekty z této oblasti bylo možno následně realizovat z prostředků na odstraňování povodňových škod v rámci preventivních opatření a již výše jsou popsána další opatření, která měla zjemnit důsledky enormního podfinancování VISK v roce 2003.

Stoprocentní pokrytí požadavků má každoročně zajištěn VISK 1 na zabezpečení centrální podpory přípravy projektů a během 7 let do něj byly investovány zhruba 4 mil. Kč. Přehled o financování dalších podprogramů v letech 2000 – 2006 je zobrazen v tabulce č. 3.

tabulka. č. 3 – financování podprogramů v letech 2000 - 2006

¹⁴⁰ PRCHALOVÁ L. Zápis z 12 zasedání Ústřední knihovnické rady ČR. Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.[online]. NKČR, 2006 [cit. 2006-10-19]. Dostupný z WWW:<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=08_Spo/AktualityUKR12.htm>

¹⁴¹ Výroční zpráva MK ČR za rok 2001. [online]. Praha. MK ČR [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>>

Název podprogramu	VISK 1	VISK 2	VISK 3	VISK 4	VISK 5	VISK 6	VISK 7	VISK 8/A	VISK 8/B	VISK 9
Celkový příjem 2000 – 2006	3 mil. 713 tis	29 mil. 267 tis	142mil 758 tis	20 mil. 906 tis	29 mil. 611 tis	26 mil. 611 tis	15 mil. 666 tis	11 mil. 800 tis	16 mil. 079 tis	23 mil. 120 tis

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

Z celkových 319 mil. Kč investovaných do jednotlivých podprogramů v letech 2001 – 2006 bylo celých 44,5 % věnováno na podprogram VISK 3, což jasně dokládá jeho pozici v rámci projektu VISK.

Stručně se zmíním o každém z podprogramů, zde je možné porovnat jejich financování v komplexním souhrnu.

Na tomto místě by měl dále následovat také přehled o počtu podporovaných projektů v rámci celého programu VISK, ale vzhledem k tomu, že jsou dotované projekty koncipovány rozdílně a odpovídají zaměření a požadavkům jednotlivých podprogramů, je takový souhrn neúčelný. Zaměřím se na tato data v rozboru výsledků konkrétních podprogramů.

Výsledky a využití – podprogramy VISK

Analýzu jsem postavila na stručném vyzvednutí konkrétních výsledků podprogramů, aniž bych zevrubně charakterizovala jejich cíle nebo o nich sestavovala rozsáhlé doprovodné údaje. Takovéto informace jsem zahrнула do poznámek pod čarou, protože rozbor výsledků nakonec o programu říká víc než jejich popis.

Podprogram VISK 3 jsem z důvodu jeho návaznosti na Projekt internetizace knihoven začlenila do další kapitoly. Umožní mi to celistvě popsat situaci kolem připojování knihoven k internetu za cenu, že jeden z nejdůležitějších podprogramů VISK nebude přímou součástí kapitoly. Jedná se nakonec o přístupnější řešení i z toho důvodu, že rozbor ostatních podprogramů je koncipován stručněji.

VISK 2 – Mimoškolní vzdělávání pracovníků knihoven ¹⁴²

Během sedmi let bylo vybudováno v ústředních knihovnách krajů 14 vzdělávacích center (+1) s kapacitu 8 – 15 míst na každou počítačovou učebnu, k níž přibyl také vždy jeden nový pracovní úvazek.¹⁴³

Primární školení knihovníků probíhá v rámci sedmi základních modulů počítačové gramotnosti v rozsahu mezinárodní úrovně ECDL. V prvních letech byl největší zájem o základní kurzy pro začátečníky, Textový editor (MS Word), a služby informační sítě (internet, el. pošta apod.), od roku 2004 výrazně vzrůstá zájem o kurzy nástavbové, rozšiřující. Roste i zájem o další témata (tvorba webových stránek, grafické programy aj.) Tento trend dokazuje, že počítačová gramotnost knihovníků se velmi rychle zvyšuje. Svědčí o tom mj. i výsledky Analýzy věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven ČR, kterou provedla v roce 2004 NK ČR.¹⁴⁴

Kurzů se již standardně účastní také knihovníci z jiných typů knihoven (knihovny muzeí a galerií, vysokoškolské, školní knihovny), stále častějšími účastníky jsou také neprofesionální knihovníci.¹⁴⁵

Vzdělávacími kurzy projde ročně průměrně 3 000 knihovníků. Výuka má dobrý ohlas, je hodnocena vysoká kvalita lektorů i organizační zajištění. Problémy se ukazují ve vztahu k technickému zaopatrění projektu, počítači vybavené učebny od roku 2000 rychle zastarávají. Stejně tak nemohou být vzděláváni ti knihovníci, jejichž pracoviště ještě nebylo připojeno k internetu, nebo ti, kterým to neumožní zřizovatelé knihoven (obec, obecní úřad).

V rámci analýzy stojí za zmínku ještě jeden projekt financovaný skrze VISK 2, jedná se o CD – ROM Informační studia a knihovnictví v elektronických textech I. (z roku 2001). V době jeho vzniku šlo o užitečný informační zdroj, jeho aktuálnost se ale v průběhu času pro odbornou

¹⁴² Cílem podprogramu je vyškolení minimálně 1 pracovníka každé veřejné knihovny v dovednostech práce s ICT tak, aby mohl poskytovat kvalifikovanou asistenci, příp. základní uživatelské proškolení v ICT obyvatelům města/obce, a instruovat či školit další pracovníky knihoven. Navazuje přímo na Projekt IK a prioritně počítá se zajišťováním vzdělávání pracovníků knihoven nově připojených k internetu nebo zahajujících automatizaci svých činností v rámci programu VISK 3. In: HOUŠKOVÁ, Z. Veřejné informační služby knihoven. VISK 2 – mimoškolní vzdělávání pracovníků-realizace projektu v ČR. [elektronický zdroj] Infos 2001 – 31 symposium, Stará Lesná, 2001 [cit. 2006-10-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.aib.sk/infos/infos2001/19.htm>>

¹⁴³ Konzultace s garantem programu Mgr. Zlatou Houškovou dne 18. 3 2006 v Národní knihovně ČR.

¹⁴⁴ blíže viz: < http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=04_Analyza.htm>

¹⁴⁵ HOUŠKOVÁ, Z. Zpráva o kontrole projektu v programu VISK. Interní zdroj NK ČR, Praha 2006,

s.4

veřejnost snižuje. Dnes je již CD také s některými novými SW nekompatibilní a příprava dalšího pokračování není v současnosti plánována.

Celkem bylo do podprogramu v letech 2000 – 2006 investováno 29 mil. 267 tis. Kč, z toho bylo podpořeno celkem 146 projektů.

VISK 4 – Digitální knihovna a archiv pro informační služby knihoven¹⁴⁶

Digitální knihovna je budována jako mechanismus archivace a zpřístupňování výsledků těch programů VISK, jejichž cílem je vytvářet data. Dnes slouží především ke zpřístupňování výsledků dvou digitalizačních programů VISK 6 a VISK 7. Pracuje se ale i na systému pro archivaci dalších dat, včetně bibliografických (VISK 5), případně těch pořízených jako ochranné digitální kopie povinných výtisků, a to i v oblasti zvukových dokumentů. Tyto představy jsou již naplňovány jako jeden z výsledků VISK 4, v roce 2005 byl zpracován návrh formátu pro zvukové dokumenty.

V roce 2000 došlo k integraci nezbytného hardware. Knihovna byla připojena k Síti národního výzkumu a vzdělávání o rychlosti 155 Mbit/s. Během roku 2001 začalo postupné ožívování a optimalizace systému. Díky softwarovému vybavení, byl vybudován servis správy systémů DK, zvýšena antivirová ochrana.¹⁴⁷

Digitální knihovna je provozována v systému Kramerius. Ten podporuje protokol OAI-PMH, umožňující zapojit tento systém do portálů typu JIB - Jednotné informační brány, kterým nabízí ve standardizovaném formátu metadata ke sklizení. Hlavním metadatovým archivačním formátem je starší DOMB- SGML a novější XML, který umožňuje právě zpřístupnění digitálních dokumentů po síti. Kromě toho probíhají v rámci financování VISK 4 práce na dalším zdokonalení systému, jako je optimalizace grafických systémů pro manipulaci obrazových dat v prostředí WWW, a především výroby a strukturace digitálních dokumentů ve vztahu k mezinárodním projektům. Pozornost VISK 4 zaměstnávají také autorsko- právní spory v oblasti zpřístupňování dokumentů. Hlavní problém,

¹⁴⁶ Základním cílem podprogramu je vybudování, provoz a zpřístupnění všestranně funkční digitální knihovny a archivu. Tato zařízení zajišťují uchování a zpřístupnění vzácných dokumentů z knihoven ČR, jež tvoří důležitou součást národního kulturního dědictví.: In: VISK- Program MK ČR. VISK 4. Digitální knihovna a archiv pro informační služby knihoven. [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2006. Dostupný z WWW: <<http://visk.nkp.cz/VISK4.htm>>

¹⁴⁷ V roce 2001 byla DK napadena hackerským útokem, což odložilo její uvedení do provozu.

který v současnosti řeší Národní knihovna jako správce systému, však leží v otázce kapacity datového úložiště, protože ta je, jak u databáze Manuscriptorium, tak i u úložiště programu Kramerius a WebArchivu, pomalu vyčerpána.¹⁴⁸

Podle ředitele NK ČR Mgr. Ježka, se musí primárně zvýšit prostředky na provoz knihovny a vymyslet nové východisko z této situace.

Návrh řešení v současné chvíli už existuje v Koncepti trvalého uchování knihovných sbírek tradičních a elektronických dokumentů v knihovnách ČR do roku 2010. Ta navrhuje zakoupení vysokokapacitního datového úložiště (CDU) pro téměř 20TB digitálních dat.¹⁴⁹

Celkem bylo do podprogramu v letech 2000 – 2006 investováno 20 mil. 906 tis. Kč, které byly přiděleny Národní knihovně.

VISK 5- Národní program retrospektivní konverze katalogů knihoven v ČR RETROKON¹⁵⁰

Retrospektivní konverze katalogů je finančně velmi náročný proces. Průměrná cena jednoho kvalitního záznamu odpovídajícího mezinárodním standardům a využitelného bez problémů i v ostatních knihovnách je cca 25-40 Kč. Výhodou je ale snadná dostupnost záznamů, vede k finančním úsporám a přispívá k patřičné úrovni katalogů menších knihoven.

V současné době retrospektivní konverze katalogů českých knihoven zaostává za ostatními členskými zeměmi EU. Do strukturované textové podoby je převedena zatím pouze část katalogů. Většina jich stále existuje v lístkové podobě, což znamená, že většina fondů českých knihoven zůstává uzavřena pro jejich vzdálené uživatele.

Etapa 2000-2003 představovala první fázi podprogramu, na kterou navazuje další stadium 2004 – 2007. Výstupem obou etap je široké zpřístupnění cca 30 miliónů dokumentů uložených ve fondech zhruba

¹⁴⁸ PRCHALOVÁ L. Zápis z 12 zasedání Ústřední knihovnické rady ČR. Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.[online]. NKČR, 2006 [cit. 2006-10-26]. Dostupný z WWW:<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=08_Spo/AktualityUKR12.htm >

¹⁴⁹ Koncepte trvalého uchování knihovných sbírek tradičních a elektronických dokumentů v knihovnách ČR do roku 2010. *Knihovna plus* [online]. 2006, č. 1 [cit. 2006-10-10]. Dostupný z WWW: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna61/koncepce_uchovavani.htm>

¹⁵⁰ Základním cílem podprogramu je zpřístupnění katalogů a tím fondů největších českých knihoven prostřednictvím internetu. Retrospektivní konverze katalogů znamená převod katalogů z lístkové do digitální podoby v souladu s platnými mezinárodními standardy, která je podmínkou vícehlediskového vyhledávání a mnohonásobného využití jednou pořízených záznamů.

30 největších českých knihoven prostřednictvím internetu. Ročně přitom bývá zpracováno průměrně 130 000 bibliografických záznamů českých i zahraničních monografií a seriálů v mezinárodním formátu MARC 21, které jsou postupně předávány do Souborného katalogu ČR (VISK 9).

V letech 2000 – 2006 bylo v rámci podprogramu investováno 29 mil. 611 tis. Kč, ze kterých bylo podpořeno celkem 91 projektů především Národní knihovny ČR, Moravské zemské knihovny, všech státních vědeckých knihoven a ústřední odborné knihovny, Knihovny Národního muzea, Knihovny AV ČR, Parlamentní knihovny a další knihoven s významnými knihovními fondy.¹⁵¹

VISK 6- Národní program digitálního zpřístupnění vzácných dokumentů Memoriae Mundi Series Bohemica¹⁵²

Každoročně dochází v rámci podprogramu ke scanování více než 100 tis. dokumentů. Vyrobená data jsou zpřístupňována off-line v oddělení rukopisů a starých tisků (rukopisy na CD) a on-line z prostředí digitální knihovny v rámci databáze Memoria.¹⁵³ V roce 2004 se díky vyšší státní podpoře podařilo otevřít Manuscriptorium na období jednoho roku i všem tuzemským institucím, které o něj projevíly zájem.¹⁵⁴ (Bibliografické záznamy digitalizovaných dokumentů jsou jinak zpřístupněny zcela zdarma.)

Celkem je v Manuscriptoriu na 670 000 stran rukopisů, starých tisků a historických map - většina (asi 500 000) právě díky VISK 6. Rukopisů je cca. 550 000 stran.¹⁵⁵ Majoritní podíl nově digitalizovaných dokumentů v roce 2006 pochází ze sbírek Národní knihovny ČR. Jedná se zejména o středověké rukopisy s teologickými a filozofickými texty.¹⁵⁶

¹⁵¹ VISK- Program MK ČR. VISK 5. Národní program retrospektivní konverze katalogů knihoven v ČR – RETROKON. [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2006. Dostupný z WWW: <<http://visk.nkp.cz/VISK5.htm>>

¹⁵² Základním cílem podprogramu je zajistit metodou digitalizace ochranu a široké zpřístupnění vzácných dokumentů knihoven a dalších sbírek tvořících důležitou součást národního kulturního dědictví. Od svého založení Národní knihovnou ČR ve spolupráci s firmou Albertina icome Praha s.r.o. v r. 1995 se hlásí k programu UNESCO Paměť světa, pro který bylo zpracováno několik pilotních projektů, mj. první CD-ROM celého programu a první publikovaný digitalizovaný rukopis. V rámci podprogramu jsou podpořeny projekty nejen z oblasti knihoven, ale také z archivů, muzeí a soukromých subjektů.

¹⁵³ <http://www.manuscriptorium.com> nebo <http://www.memoria.cz>

¹⁵⁴ Výroční zpráva MK za rok 2004. [online]. Praha. MKČR [cit. 2006-10-08] Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>>

¹⁵⁵ Konzultace s garantem programu Mgr. Adolfem Knollem ze dne 7. 3. 2006.

¹⁵⁶ Jan Wyklef, Jan Gerson, Jan Hus, Stanislav ze Znojma, Štěpán z Pálče, Jan z Jesenice,

ČR stojí na světové špici v oblasti digitalizace starých tisků. Rutinní provoz digitalizace rukopisů začal už v roce 1996, ale také díky VISK získala NK ČR v roce 2005 prestižní cenu UNESCO Paměť světa, která je udělována za zásluhy v ochraně a zpřístupňování světového kulturního dědictví.¹⁵⁷

Celkem bylo v letech 2000- 2006 přiděleno 25 mil. 666 tis. Kč a bylo podpořeno 75 projektů digitalizace. Proces je odhadován ještě na dalších 40 let, bude záviset na finančních zdrojích.

VISK 7 – Národní program mikrofilmování a digitálního zpřístupňování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru KRAMERIUS¹⁵⁸

Podprogram úzce navazuje a koordinuje postup s programem VISK 6, jenž používá tytéž standardy, a je též významným přínosem do programu UNESCO Paměť světa. Ponechám stranou finance, které jsou problémem obou programů, ale oproti VISK 6 bojuje program ještě jednu bitvu s protivníkem jménem čas. Kyselý papír se totiž rychle znehodnocuje a převést na mikrofilm zbývá ještě 245 milionů stran, což by při současném tempu trvalo 240 let.

Digitalizace je zaměřena především na periodika 19 a 20 stol., a je prováděna na základě kritérií, jako jsou: Vhodnost a způsobilost dokumentů k mikrofilmování, vzácnost titulů, frekvence jejich využití, míra ohrožení, badatelský význam, počet dostupných exemplářů atd.¹⁵⁹

Od roku 2001 jsou do datové podoby převáděny např. velmi žádané Národní listy, jejichž některé ročníky musely být s ohledem na unikátnost a špatný stav vyřazeny z půjčování.¹⁶⁰ Za další tituly prvořadého významu byly označeny také „Lidové noviny“, „Našinec“, „Politik“, „Reichenberger Zeitung“. Státní technická knihovna pokračuje v projektu digitalizace

¹⁵⁷ KUČHYŇKOVÁ, Z. Národní knihovna získala prestižní cenu UNESCO nazvanou paměť světa. Archiv Českého rozhlasu, Praha.

¹⁵⁸ Cílem národního programu Kramerius je záchrana a zpřístupnění bohemikálních dokumentů, tištěných na kyselém papíře, jejichž existence je ohrožena rozpadem (křehnutím) papírového nosiče. Realizace programu umožňuje postupné převedení ohrožených dokumentů na mikrofilm, který zajistí jejich trvalé uchování a digitalizaci mikrofilmu, jíž se vytvoří kopie pro zpřístupňování pomocí internetu, lokální sítě a CD-R médií.

¹⁵⁹ VISK- Program MK ČR. VISK 6. Národní program mikrofilmování a digitálního zpřístupnění dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru. [elektronický zdroj]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2006. Dostupný z WWW: <<http://visk.nkp.cz/VISK6.htm>>

¹⁶⁰ Koncepce trvalého uchování knihovních sbírek tradičních a elektronických dokumentů v knihovnách ČR do roku 2010. *Knihovna plus* [online]. 2006, č. 1 [cit. 2006-10-10]. Dostupný z WWW: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna61/koncepce_uchovavani.htm>

„Chemických listů pro vědu a průmysl“, vyzdvihnout lze i reformátování titulů „Družina československých legionářů“, „Čechoslovák“ „Žižka“ a „Vlast“ Vojenského historického ústavu. Na rok 2007 rozhodla hodnotitelská komise rozšířit zaměření VISK 7 také na reformátování ohrožených monografií.

Průměrně je ročně zpracováváno asi 1000 svazků periodik, což představuje asi 200 tis. stran dokumentů. Kopie jsou ukládány do robotické jednotky Digitální knihovny (VISK 4). O problému zastarávání systému Kramerius i Munuscriptorium bylo řečeno již v rámci analýzy VISK 4, který má vyřešenu pouze otázku zpřístupňování digitalizovaných dokumentů, nikoli už jejich archivaci. Nový systém není dosud realizován, byly již ale učiněny některé kroky v rámci MI ČR.¹⁶¹

Celkem bylo v letech 2001 – 2006 do programu investováno 15 mil. 666 tis. Kč a podpořeno 79 institucí, z toho 14 muzeí.

VISK 8/A – Elektronické informační zdroje¹⁶²

Podprogram vznikl na podporu knihoven, které v dnešní době zpřístupňují uživatelům nejen vlastní informační zdroje, ale také informační zdroje vzdálené. V roce 2001 byl pro knihovny zakoupen přístup do databáze KnowEurope, která představuje nejobsáhlejší informační zdroj o EU. Knihovny ho využívaly dva roky, potom vzhledem k omezení prostředků pro program VISK v roce 2003 byl zrušen. Dnes je dostupný pouze několika vybraným subjektům.¹⁶³

Další významný projekt, kontinuálně veden od roku 2002, zajišťuje službu přístupu do plnotextových databází TAM TAM firmy Anopress a databází ČTK (ČTK EU). Služby z těchto databází jsou v knihovnách nabízeny a poskytovány jako standardní nabídka a umožňují čtenářům a uživatelům knihoven rychlé a kvalitní získávání aktuálních informací z ekonomiky, politiky a kultury.

---

¹⁶¹ tamtéž

¹⁶² Základním smyslem VISK 8 je vytvoření koordinovaného systému veřejných informačních služeb s co nejširším dopadem na všechny skupiny uživatelů knihoven a také zajištění rychlého a efektivního zpřístupňování požadovaných informací (především z periodické literatury, dokumentů encyklopedického charakteru, právních informací atd.) jak českých, tak i zahraničních, s využitím možností moderních informačních a síťových technologií. Základním cílem podprogramu 8/A je zajistit dostupnost informačních zdrojů formou multilicencí.

¹⁶³ Více informací o projektu na WWW: < <http://www.knoweurope.cz/> >

Ročně se realizuje ve více než 100 knihovnách, z toho více jak polovina jich pracuje s databází TAM- TAM z důvodu snadné dostupnosti plných textů z vybraných českých periodik.¹⁶⁴ Využití databází je statisticky sledováno, vyhodnocuje se počet zobrazených dokumentů z databází za rok. Zúčastněné knihovny se za tímto účelem rozdělují do pěti uživatelských skupin (uživatel 1 -5). Z rozboru těchto pramenů vyplývá, že využití databází od roku 2002 výrazně stoupá.¹⁶⁵

Celkový objem financí přidělený na podprogram v letech 2001 – 2006 tvoří 11 mil. 800 tis. Kč. Jejich příjemcem je NK ČR, která hradí příslušné částky na základě smluv přímo s dodavateli (Anopress, ČTK) za všechny zúčastněné knihovny jednorázově.¹⁶⁶

VISK 8/B - Jednotná informační brána¹⁶⁷

Podprogram především pomáhá zabezpečovat provoz JIB v celonárodním měřítku a zajišťuje zpřístupnění informačních zdrojů zapojených knihoven. Do projektu se od roku 2001 aktivně zařadila většina největších českých knihoven se svými soubornými katalogy. Zdroje jsou k dispozici pro prohledávání a stahování záznamů a jejich uživatelé mají pohodlný integrovaný přístup k volným i placeným zdrojům. V závěru roku 2002 se připojily i dvě nejvýznamnější slovenské knihovny – národní a univerzitní. Tím projekt překročil národní rámec a zároveň došlo díky propojení českých a slovenských národních souborných katalogů v rámci JIB k praktické realizaci česko-slovenského souborného katalogu CASLIN.

Kromě toho je v rámci VISK 8/B podporována také návaznost JIB na projekt Web-archiv, kdy je vyjma popisu internetových elektronických zdrojů třeba zajistit i jejich archivaci a trvalou dostupnost. Z toho důvodu

¹⁶⁴ NOVÁ, H. Zpráva o plnění cílů projektu VISK 8/A v roce 2005. (Příloha k vyúčtování projektu). Interní zdroj NK ČR. s. 2

¹⁶⁵ NOVÁ, H. Zpráva o plnění cílů projektu VISK 8/A v roce 2004. (Příloha k vyúčtování projektu). Interní zdroj NK ČR. s.1

¹⁶⁶ VISK- Program MK ČR. VISK 8/A. Elektronické informační zdroje. [elektronický zdroj. Praha: Národní knihovna České republiky, 2006. Dostupný z WWW: <<http://visk.nkp.cz/VISK8/A.htm>>

¹⁶⁷ Naplňuje cíle programu VISK 8, v podobě informační brány fungující v prostředí WWW, která jednotně zpřístupňuje heterogenní informační zdroje. JIB je společným projektem Národní knihovny ČR a Univerzity Karlovy, která zabezpečuje technické části projektu kapacitami Ústavu výpočetní techniky. Projekt se začal rozvíjet v r. 2001 s podporou několika projektů (VaV), od roku 2002 je VISK jediným zdrojem financování JIB. Přístup do JIB viz. <<http://info.jib.cz/>>

jsou oba systémy sjednocovány stejnou technologií SFX a MetaLib. Komunikace je zabezpečována prostřednictvím protokolu Z39.50.¹⁶⁸

Jsou také připravovány kroky pro budování tematických oborových bran v ČR, které v rámci JIB pomáhají zvyšovat její efekt s přihlédnutím na jejich integraci do mezinárodního kontextu.¹⁶⁹

S mezinárodní integrací heterogenních informačních zdrojů v rámci JIB úzce souvisí i obohacení českých národních souborů věcných autorit o anglické ekvivalenty, aplikace metody konspektu a vytvoření konkordance mezi klasifikacemi MDT a DDT. V rámci řešení projektu došlo v této oblasti k významnému posunu jak v rovině teoretické tak i prakticko-aplikační.¹⁷⁰

Od roku 2002 bylo na rozvoj JIB uvolněno 16 mil. 079 tis. Kč, z nichž bylo podpořeno celkem 29 projektů.

VISK 9 - CASLIN – Rozvoj Souborného katalogu CASLIN a souboru národních autorit.¹⁷¹

Podprogram navazuje přímo na VISK 5 a VISK 3. Obsahově se člení na dvě části: Rozvoj CASLIN- Souborného katalogu ČR a Kooperativní tvorba a využívání souborů národních autorit.

Báze Souborného katalogu ČR v současnosti obsahuje necelých 2 mil. 500 záznamů, z toho asi 125 tis. záznamů seriálů. V roce 2006 přispívalo do Souborného katalogu ČR 75 veřejných i odborných knihoven z celé ČR a cca 350 knihoven spolupracovalo na budování části katalogu, týkající se seriálů - dílčí báze -seriály jiným způsobem.¹⁷²

¹⁶⁸ Jednotná informační brána pro hybridní knihovny. *Informační zpravodaj JIB* [online]. 2005, roč. 3, č. 1 [cit. 2006-10-12]. Dostupný z WWW: <<http://jib-info.cuni.cz/dokumenty/>>

¹⁶⁹ VISK- Program MK ČR. VISK 8/B. Jednotná informační brána. [elektronický zdroj. Praha: Národní knihovna České republiky, 2006. Dostupný z WWW: <<http://visk.nkp.cz/VISK8/B.htm>>

¹⁷⁰ Zpráva o plnění cílů projektu VISK 8/B 2002. Interní zdroj NK ČR. s.3

¹⁷¹ Základním cílem tohoto podprogramu je vytvoření, rozvoj a provoz národního Souborného katalogu ČR CASLIN, tzn. shromažďování, zpracování a zpřístupnění informací na internetu o všech typech dokumentů v knihovnách ČR. Naplnění tohoto cíle znamená zajistit pohotové a efektivní vyhledávání informací o dostupnosti knihovnických fondů v knihovnách a informačních institucích na území ČR, zefektivnit, zrychlit a zkvalitnit meziknihovní výpůjční službu a služby dodávání dokumentů, racionalizovat zpracování knihovnických fondů poskytováním služeb sdílené katalogizace a redukovat objem katalogizačních prací v knihovnách ČR. Dalším cílem je kooperativní formou vytvořit početně bohatý a kvalitativně spolehlivý soubor národních autorit jako nástroj pro on-line sdílenou katalogizaci v knihovnách ČR.

¹⁷² VISK- Program MK ČR. VISK 9 – CASLIN. Rozvoj Souborného katalogu a souboru národních autorit. [elektronický zdroj]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2006. Dostupný z WWW: <<http://visk.nkp.cz/VISK 9.htm>>

Na přelomu roku 2004 a 2005 probíhala konverze dat z formátu UNIMARC do formátu MARC 21, která v sobě zahrnovala i ruční kontroly a opravování záznamů dat.

V současné době jsou záznamy v Souborném katalogu ČR propojeny s bází Národních autorit a naopak. Souborný katalog ČR umožňuje uživatelům vyhledávání a stahování záznamů prostřednictvím protokolu Z 39.50 a aktualizaci odběru periodik on-line prostřednictvím interaktivního formuláře. Ze záznamu vyhledaného v Souborném katalogu ČR je možno se propojit do lokálních katalogů jednotlivých knihoven (pokud k tomuto propojení knihovny poskytly příslušné údaje). Z prostředí Souborného katalogu ČR je možno odeslat objednávku MVS do cca 40 českých knihoven, které se k této službě přihlásily.

Projekt „Kooperativní tvorba a využívání souborů národních autorit“ spravuje a odborně garantuje oddělení národních jmenných autorit NK ČR. V rámci programu bylo vytvořeno sdružení knihoven, které se podílí na vytváření lokálních autorit, jež jsou přirozeně integrovány do katalogu CASLIN. V roce 2006 je za tímto účelem zapojeno celkem 37 knihoven.¹⁷³ Ke konci roku 2005 bylo v bázi národních autorit uloženo k využití celkem více jak 271 tisíc autoritních záznamů (personálních je přes 1221 tisíc, korporací pak přes 49 tisíc) Průměrný roční přírůstek jmenných autoritních záznamů je zhruba 45 tisíc záznamů.¹⁷⁴

Od roku 2005 se také rozšířil počet knihoven, které začaly využívat systém ALEPH (dosud to byly pouze NK ČR, MZK Brno a VK Olomouc; nyní je to i KK K.Vary, SVK Plzeň, Knihovna VŠE Praha a ETF UK Praha) a bylo nutné pro zachování možnosti bezproblémového přímého přístupu těchto knihoven do bází NK ČR navýšit stávající nedostatečný počet ALEPH Staff licencí. Jinak lze probíhající kooperaci českých knihoven při tvorbě a využívání souborů národních autorit označit za úspěšnou a pro spolupracující knihovny i velmi užitečnou.

---

¹⁷³ Přehled všech aktivně kooperujících knihoven je k vidění na WWW: <<http://vega.nkp.cz/loginy.php>>

¹⁷⁴ BARTL ZDENĚK. Zpráva o realizaci projektu „Kooperativní tvorba a využívání souborů národních autorit“ v českých knihovnách za rok 2005. Praha, Interní zdroj NK ČR. s.2

3.4.3 Závěrečné hodnocení programu

Program VISK je v oblasti financování knihoven jedním z nejdůležitějších dotačních programů, má nezměrný dopad na jejich postavení a funkce. Přináší rozsáhlou inovaci služeb a nese rozhodující význam na rozvoji celého knihovnického oboru. Knihovny vždy disponovaly primárními dokumenty, ale jejich spojení s elektronickými informačními službami z nich dělá unikátní instituce.

Program vznikl v roce 2000 a navázal na starší projekt orientovaný na integraci nových informačních technologií do knihovnické sféry RISK. Od roku 1997 společně přinesly českým knihovnám více než 420 mil. Kč, ze kterých se primárně dotovalo připojení knihoven k síti internet. (Viz Program internetizace knihoven.) VISK byl přijat ne jako samostatná účelově vázaná dotace ve státním rozpočtu, ale jako součást Koncepce státní informační politiky. Tomu mělo odpovídat i financování, které slibovalo každoroční stamilionové dotace. Právě to je ale „Achillova pata“ celého systému, protože MK ČR uvolňuje zdroje průměrně pouze ve výši 34 % původní částky. To stačí pouze tak na zajištění základních potřeb podprogramů, které definovaly svoje cíle podle původních platebních vyhlídek. V současné chvíli začínají některé projekty zastarávat (datové úložiště) a je třeba přijít s obměnou projektu tak, aby stabilizoval podmínky a navázal na rozvoj služeb. Restrukturalizace systému bude nutná i vzhledem ke kritice současného skrytého financování statutárních činností NK ČR.

V současné chvíli je VISK rozvrhnut v devíti národních podprogramech. Hlavní význam od počátku spočíval v podprogramu VISK 3, protože skrze síť internet lze provozovat další návazné služby.¹⁷⁵ Základní myšlenkou VISK je zastřešit celou oblast rozvoje informačních technologií v knihovnách do jedné sféry a zajistit jejich návaznost tak, aby se rozvíjely společně.

Pokud mluvíme o úrovni služeb, pak je třeba definovat ji jako velmi dobrou. I přes veškeré problémy se kvalita informačních technologií v českých knihovnách přibližuje postavení západních evropských států. V porovnání s ostatními postkomunistickými zeměmi stojí Česká republika

---

¹⁷⁵ Dnes je připojování knihoven realizováno skrze Program internetizace knihoven.

z hlediska automatizace knihoven společně se Slovinskem a Estonskem na přední příčce.¹⁷⁶

Vyzvednout je třeba také oblast digitalizace vzácných dokumentů, která v rámci programu dosahuje špičkových výsledků. Vysoce je hodnocen i stav české národní bibliografie a retrospektivní konverze katalogů. V mezinárodním kontextu je oceňována také úroveň aplikace mezinárodních standardů v oblasti jmenného i věcného zpracování, která umožňuje zahraničním knihovnám bez problémů přebírat naše záznamy.

Cíle, které si stanovil VISK v oblasti informačních služeb, jsou pochodem na dlouhou trať. Nyní stojí v mezičase a je třeba nabrat síly na další namáhavou a nesnadnou cestu, která povede do cíle vyspělé informační společnosti.

3.5 VISK 3, Projekt internetizace knihoven

Tato část bude věnována programům, které zajišťují občanům přístup k informacím pomocí sítě internet. Otázka dostupnosti informačních a komunikačních technologií a rovnosti šancí při jejich využívání je jedním z klíčových prvků rozvoje informační společnosti. Jsou schopny překonat překážky ve vzdálenosti i čase, umožňují snadno přenášet a zpřístupnit zdroje znalostí a nabízet občanům nové služby podstatně aktivněji, pružněji a cíleněji, než je tomu u tradičních forem nabídky.

Veřejné knihovny dnes tvoří nejrozsáhlejší síť veřejně přístupných institucí, která nabízí přístup k internetu a lze předpokládat, že se tato síť bude v nejbližších letech dále dynamicky rozvíjet. Je to v současnosti největší prioritou oboru, zastřešená jak v legislativních tak v odborných dokumentech přijatých vládou ČR, stejně tak na úrovni mezinárodních knihovnických organizací.¹⁷⁷

---

¹⁷⁶ SVOBODA, M. Informační technologie v českých knihovnách na přelomu tisíciletí. IT Lib. Informačné technológie a knižnice. [online] 2001, roč. 5, č. 1. [cit. 2006-10-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib011/informac.htm> >

¹⁷⁷ Z nejdůležitějších jmenujme např. Manifest IFLA o přístupu k internetu z roku 2002 nebo akční plán eEurope+ 2003, resp. eEurope 2005.

3.5.1 Organizační zajištění připojování knihoven v ČR k internetu

Připojování knihoven k internetu v ČR má dnes za sebou již desetiletou historii. V letech 1997 – 2002 byl program financován z rozpočtu MK ČR, nejprve prostřednictvím programu **RISK**, poté od roku 2000 nově koncipovaným projektem **VISK** v rámci svého podprogramu **VISK 3 – Informační centra knihoven**.

Ke dni 1. 1. 2003 vzniklo Ministerstvo informatiky, jehož základní funkcí je koordinace a vytváření podmínek pro činnost veřejné správy prostřednictvím veřejných informačních systémů, včetně dálkového přístupu. Toto ustanovení lze aplikovat na poskytování připojení knihoven. Následkem jednání mezi MI a MK došlo k dohodě o přenesení odpovědnosti za danou oblast na MI ČR (za obsahové spolupráce MK ČR).¹⁷⁸ V roce 2004 proběhl pilotní projekt MI v připojování knihoven k internetu v rámci podprogramu **VISK 3**, od roku 2005 již probíhá připojování knihoven pouze prostřednictvím Ministerstva informatiky v rámci **Projektu internetizace knihoven (PIK)**.

Program byl vytvořen mj. i z důvodů uspíšení prací v oblasti konektivity knihoven, protože podle zákona č. 257/2001 Sb., (knihovní zákon) byl stanoven **termín** připojení všech knihoven poskytující VKIS k internetu¹⁷⁹ **do konce roku 2006**.¹⁸⁰

Protože se ukázalo, že ani tak nelze stanovený interval dodržet, byla v **novele knihovního zákona č. 341/2006 sb. lhůta prodloužena**. Zákon určil dobu **do konce roku 2007**. V opačném případě knihovnám hrozí vyřazení z evidence knihoven MK ČR.¹⁸¹

Zároveň vláda ČR dne 30.8.2006 rozhodla o pokračování PIK do roku 2015. Důležitou změnou také je, že financování a řízení PIK bude

¹⁷⁸ Projekt internetizace knihoven (PIK). [elektronický zdroj]. Praha: Ministerstvo informatiky České republiky. [cit. 2006-11-01]. Dostupný z WWW: < <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=3076>>

¹⁷⁹ konkrétně umožnit přístup k vnějším informačním zdrojům pomocí telekomunikačního zařízení.

¹⁸⁰ Česko. Zákon č. 257/ 2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In *Sb.zákonů*. 2001, částka 98, s. 5683

¹⁸¹ Druhá změna vycházející z novely hovoří o tom, že knihovny zajišťují přístup k informacím na internetu, a ne k vnějším informačním zdrojům pomocí telekomunikačního zařízení. Česko. Zákon č. 341/ 2006 sb. ze dne 24. května 2006 kterým se mění zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) ve znění zákona č. 1/2005 Sb. In: *Sb.zákonů*. 2006, částka 105, s. 4334

od roku 2007 v kompetenci Ministerstva kultury, k 1.1. 2007 se předpokládá zrušení MI ČR.¹⁸²

3.5.2 VISK 3 – Informační centra veřejných knihoven

3.5.2.1 Popis programu

VISK 3 byl vytvořen, aby zabezpečil hlavní cíl programu VISK: Vybudování infrastruktury automatizovaných knihovnických center propojených síti internet, tak aby mohly sloužit jako organizační a technologické základny pro zpřístupňování informací státní správy podle koncepce SIP.

Program byl vyhlašován ve dvou oblastech. Hlavní prioritou se stalo připojování knihoven k síti internet.¹⁸³ Dále bylo účelem zajišťovat vybavení knihoven výpočetní a komunikační technikou včetně příslušného i specializovaného knihovnického software.

Poté, co bylo připojování knihoven zajištěno skrze MI ČR se podprogram plně soustředí na podporu knihoven v oblastech:

- hardwarového a softwarového vybavení
- zahájení automatizace knihovnických činností v knihovnách menších měst a obcí
- zvýšení a zkvalitnění produkce, zpřístupnění a prezentace primárních a sekundárních informačních dokumentů v elektronické podobě
- zlepšení vzájemné kooperace knihoven v oblastí získávání, zpracování a sdílení informačních zdrojů¹⁸⁴

3.5.2.2 Analýza programu

---

¹⁸² Projekt internetizace knihoven- vláda schválila pokračování. *Bulletin SKIP*. Informační servis. 2006, č.3 [online]. Praha. SKIP [cit. 2006-11-01] Dostupný z WWW: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull06_320.htm#ti>

¹⁸³ Tzv. varianta A

¹⁸⁴ VISK- Program MK ČR. VISK 3. Informační centra veřejných knihoven. [elektronický zdroj. Praha: Národní knihovna České republiky, 2006. [cit. 2006-11-01] Dostupný z WWW: <<http://visk.nkp.cz/VISK3.htm>>

Analýza programu se bude ubírat směrem popisu stavu připojování knihoven k internetu v návaznosti na Projekt internetizace knihoven. Bude se snažit nejen o zhodnocení výsledků, ale také o porovnání podmínek obou programů s cílem vyzvednout jejich klady a zápory.

Součástí analýzy je také celkový přehled o financování a počtu podpořených projektů v letech jeho trvání.

Financování a počet podpořených projektů

Přestože byl na program už od roku 2000 upřen pohled veškeré odborné veřejnosti a čekalo se, že zásadním způsobem pomůže knihovnám v jejich transformaci v moderní informační instituce, zdroje financování tomuto zájmu zdaleka neodpovídaly, a co hůř, začaly postupně vysychat.

Dr. Richter uvádí, že relativně úplné zabezpečení projektu se podařilo zajistit pouze v roce 2001. Jinak bylo vždy nutné volit z řady kvalitních a potřebných návrhů.

V kapitole VISK byly již detailně popsány problémy, kterými si program prošel v oblasti financování. Přestože VISK 3 našel prakticky od roku 2003 „náhradní“ zdroj pro oblast připojování knihoven k internetu, zbylé dotované oblasti se i tak potýkají s nedostatkem peněz. Důkazem je klesající počet celkově podpořených projektů v letech 2005 a 2006.

Pro ilustraci v roce 2005 obdržela hodnotitelská komise VISK 3 433 žádostí o celkovém požadavku 33 mil. 657 tis. Kč, ale dotaci mohlo získat pouze 144 žádostí v hodnotě 7 mil. 987 tis. Kč. V roce 2006 se snížil počet žadatelů na 285 žádostí, jejichž celkový požadavek činil 19 mil. 565 tis. Kč. Vydáno přitom nakonec bylo 8 mil. 223 tis. Kč.¹⁸⁵ Tabulka č. 1 nabízí celkový přehled financování a počet podpořených projektů z programu v letech 2000 – 2006.

Tabulka č. 1 – financování VISK 3 v letech 2000 - 2006

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celková dotace	18 mil. 675 tis.	59 mil. 847 tis.	25 mil.	12 mil. 100 tis.	10 mil. 926 tis.	7 mil. 987 tis.	8 mil. 223 tis.

¹⁸⁵ Zápis z jednání hodnotitelské komise programu VISK 3 konaného dne 2.3. 2006. VISK- Program MK ČR. VISK 3. Informační centra veřejných knihoven. [elektronický zdroj] Praha: Národní knihovna České republiky, 2006[cit. 2006-11-01] Dostupný z WWW: <<http://visk.nkp.cz/VISK3.htm>>

Počet projektů	358	747	438	154+(360)	300+(942)	144	190
----------------	-----	-----	-----	-----------	-----------	-----	-----

Zdroj: Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR

Při interpretaci výstupů dat je třeba pamatovat na onu systémovou změnu, kdy žádosti o připojení knihoven k internetu byly od roku 2003 postoupeny MI ČR.¹⁸⁶ a objem finančních prostředků se zmenšil také z důvodu přenechání hlavních úkolů v dotovaných oblastech MI ČR.

Období v letech 2003 – 2004 se vyznačuje souběžnou spoluprací MK ČR a MI ČR, kdy grantová přihláška a výběrový proces probíhal skrze MK a technické a finanční zabezpečení bylo v gesci MI. Znamená to, že v roce 2003 bylo podpořeno 360 projektů na připojení knihoven k internetu v působnosti MI a 154 návrhů knihoven na zahájení automatizace v knihovnách v příslušnosti MK. V roce 2004, kdy již probíhal pilotní provoz PIK bylo zpracováno 942 žádostí knihoven o připojení k internetu¹⁸⁷ a 223 knihoven získalo dotace na zahájení automatizace, rozšíření počtu počítačových stanic popř. zkvalitnění infrastruktury apod.

Stav připojení knihoven k internetu

VISK 3 navázal v procesu připojování knihoven k internetu na výsledky programu RISK. V závěru roku 1997 bylo napojeno na internet 69 % okresních knihoven a 11 % městských knihoven, obecní knihovna žádná.¹⁸⁸ V této fázi šlo především o podporu větších knihoven a teprve v rámci VISK 3 se stalo prioritou **připojování knihoven v malých městech a obcích.**¹⁸⁹

Další podstatná zásluha VISK 3 zpočátku tkvěla v jednoznačném **kvantitativním nárůstu** konektivity knihoven. V roce 2001 vzrostl celkový počet veřejných knihoven připojených k internetu o více než 100 %, přičemž

¹⁸⁶ na základě usnesení vlády ze dne 8. října 2003 č. 992 k průběžné zprávě o plnění plánu realizace Státní informační politiky ve vzdělávání a o Aktualizovaném plánu II. etapy realizace Státní informační politiky ve vzdělávání.

¹⁸⁷ Jsou zde zahrnuty též žádosti o zvýšení rychlosti internetu již připojených knihoven.

¹⁸⁸ RICHTER, V. Veřejný internet a knihovny. K některým otázkám realizace VISK 3 – Informační centra veřejných knihoven. Knihovny současnosti 2001. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2001. s.273

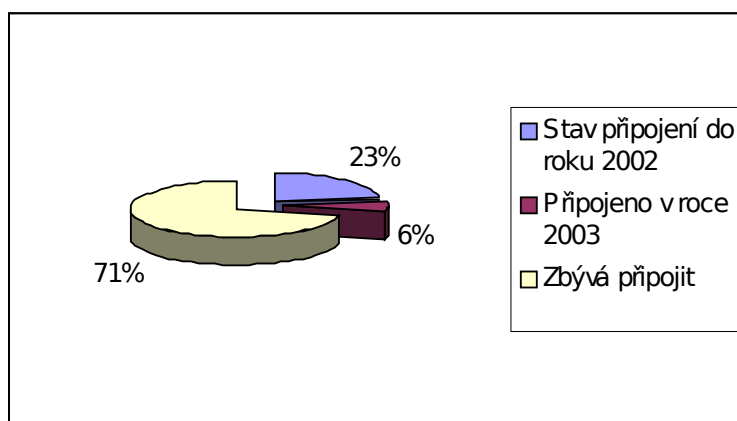
¹⁸⁹ RICHTER, V. Budou všechny knihovny připojeny k internetu? Čtenář. 2005, roč. 57, č. 3, s. 74

množství napojených městských knihoven stoupl více než desetkrát.¹⁹⁰ V letech 2002-2003 se proces kvůli menšímu objemu dotací zpomalil, přesto na konci roku 2003 bylo připojeno celkem 1742 knihoven, což je necelých 29 % z celkového množství. Připojením tohoto počtu knihoven bylo dosaženo stavu, kdy celkem 76 % obyvatel České republiky žilo v obci, v níž knihovna nabízela veřejnou internetovou stanici s kvalifikovanou asistencí. Počet počítačů určených pro uživatele vzrostl od roku 1999 více než třikrát, pětinašobně se zvýšil počet počítačů napojených na internet.¹⁹¹

Na obrázku č.1 je vidět stav připojení knihoven na konci roku 2003, kdy bylo nově připojeno 360 knihoven z celkového počtu 6003 knihoven z evidence MK ČR.¹⁹²

Obrázek č. 1 – Stav připojení knihoven k internetu na konci roku 2003

Hodnocení technického provozu

Koncipování programu VISK 3 vycházelo z podpory vlastního připojení knihoven, nákupu počítačů a dalších koncových zařízení a v podstatně menší míře zahrnovalo i úhradu komunikačních poplatků až

¹⁹⁰ RICHTER, V, HEJHÁLKOVÁ, M. Stav připojení knihoven České republiky k internetu v závěru roku 2001. Zpráva z průzkumu. 2002. Národní knihovna ČR. Dostupný také z WWW: <<http://knihovnam.nkp.cz/docs/Internet.pdf>>

¹⁹¹ Česko. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. In Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí. 2004, roč. 2, částka 4, s. 212. Přepis usnesení včetně Předkládací zprávy Dostupný také z WWW: <<http://www.mkcr.cz/article.php?id=1150>>

¹⁹² BOKA, M. Projekt internetizace knihoven (PIK). verze 1.9,4.11.2004 [elektronický zdroj] Ministerstvo informatiky ČR. [cit. 2006-11-19]. Dostupný z WWW: <www.micr.cz/files/1877/PIK.pdf>

do doby šesti měsíců provozu. V praxi to znamenalo, že vše co následovalo po vyčerpání dotace v jednom kalendářním roce, si knihovna či její provozovatel museli financovat z vlastních zdrojů. Vlastní provoz veřejného internetu velmi rychle ukázal, že úvodní investice může tvořit pouze zlomek nákladů, který knihovna v následujících letech musí zaplatit za konektivitu při intenzivním využívání internetu. Důsledkem vysokých nákladů na provoz veřejného internetu bylo, že knihovny hledaly cestu alespoň k částečné úpravě provozních nákladů a zaváděly různé druhy poplatků ve vztahu k uživatelům.

Častou reakcí na vysoké provozní náklady byla i preference méně kvalitní konektivity, například běžným vytáčeným připojením pomocí komutované linky, které se vyznačuje nízkým objemem stahování dat. (28,8, 33,3 a 56,6 kbit/s) V roce 2003 na ní bylo napojeno asi 40 % knihoven. Následovalo radiové připojení u 26 % procent knihoven, technologie ISDN u 18 % knihoven, optické připojení u 11% knihoven, pevná linka u 10 % knihoven, optické připojení u 4 % knihoven a satelitní a kabelové připojení u 2 % knihoven. Nejčastěji využívanou rychlostí byla rychlost 64 kbit/s. Rychlost kolem 1 Mbit/s a vyšší byla obvyklá pouze u největších knihoven, knihoven vysokých škol a knihoven z oblasti Akademie věd.¹⁹³

Vstup knihoven do komunikační infrastruktury veřejné správy skrze MI ČR si kladl za cíl odstranit tyto nedostatky, počítal s vyšším standardem připojení přechodem na pevné linky a především s tím, že budoucí náklady na datovou komunikaci budou hrazeny ze státního rozpočtu a nepůjdou k tíži jednotlivých knihoven a jejich provozovatelů.

V následující části kapitoly lze sledovat další vývoj, který přinesl od roku 2004 pilotní a následně v plném provozu fungující Program internetizace knihoven.

3.5.3 Projekt internetizace knihoven

---

¹⁹³ ŠKOPÁN, Z. KAVALIER, R. Konektivita regionálních subjektů samosprávy do intranetu veřejné správy. 2005. Interní zdroj MI ČR, s. 20

3.5.3.1 Popis programu

Ustanovení přípravy projektu bylo nařízeno:

- Usnesením vlády České republiky ze dne 8. října 2003 č. 992 o koncepci Projektu internetizace knihoven.
- Usnesením vlády ČR ze dne 14. ledna 2004 č. 44 o Koncepci Projektu internetizace knihoven.

Definitivní schválení programu proběhlo na základě:

- Usnesení vlády ČR ze dne 15. září 2004 č. 877 o Projektu internetizace knihoven a účasti státního rozpočtu ČR na financování tohoto projektu.

Program vznikl na bázi úkolu MI ČR zajistit plnění cílů **Státní informační a komunikační politiky ČR – eČesko 2006**, a jako dílčí součást programu **Intranet veřejné správy** v rámci souboru **Komunikační infrastruktury informačních systémů veřejné správy (KI ISVS)** zajišťující jednotné a zabezpečené komunikační prostředí v této oblasti.¹⁹⁴

Hlavní cíl projektu spočívá v kvalitním vysokorychlostním připojení knihoven k internetu pomocí pevné sítě. Původní předpoklad zahrnoval připojení všech knihoven do konce roku 2006 rychlostí 512/128 kbit./s. s hrazením nákladů provozu přípojek v dalších 36 měsících a počítal s ukončením programu v roce 2009.¹⁹⁵

V práci již byla učiněna zmínka, že v průběhu roku 2006 schválila vláda oddálení termínu připojení knihoven ke dni 31.12.2007 a prodloužení projektu do roku 2015. Stejně tak byl ale pozměněn záměr krytí provozu připojení knihoven, který bude probíhat trvale v plné výši ze státního rozpočtu. Změnily se také požadavky na rychlost připojení, ta by měla do budoucna činit až 10 MBit/s. Konektivita je dodávána na základě Rámcové smlouvy a Základní prováděcí smlouvy využitím komunikační infrastruktury ISVS. Výhradním zřizovatelem je přitom společnost Telefonica O2¹⁹⁶

¹⁹⁴ Informační systémy veřejné správy ISVS. [elektronický zdroj] Ministerstvo informatiky České republiky. [cit. 2006-11-14]. Dostupný z WWW: <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=3679>

¹⁹⁵ BOKA, M. Projekt internetizace knihoven (PIK). verze 1.9,4.11.2004 [elektronický zdroj] Ministerstvo informatiky ČR. [cit. 2006-11-19]. Dostupný z WWW: www.micr.cz/files/1877/PIK.pdf

¹⁹⁶ VISK – Program MK ČR. Aktuality. [elektronický zdroj]. Praha: Národní knihovna České republiky, [cit. 2006-11-19]. Dostupný z WWW: <http://visk.nkp.cz/>

Z hlediska organizačního hrají v projektu významnou úlohu krajské knihovny a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí, které jsou sběrným místem žádostí o připojení k internetu pro všechny knihovny v příslušném kraji. Výzvy k podávání žádostí jsou vyhlašovány průběžně během roku, nejčastěji v každém kvartálu. Vzdělávací centra krajských knihoven zajišťují základní a specializovaná školení pro pracovníky knihoven.

Aktivní působení při plánování a realizaci Projektu internetizace knihoven zastává také NK ČR.

3.5.3.2 Analýza programu

Financování

PIK je financován v rámci programu MI ČR **Řízení a koordinace financování komunikační infrastruktury veřejné správy** v jednom ze čtyř podprogramů: **Podpora internetové konektivity vzdělávacích institucí a dalších subjektů mimo státní správu.**¹⁹⁷

Lze ho charakterizovat jako finančně velmi náročný projekt. Zahrnuje v sobě investici připojení více než 4 000 knihoven k internetu s úhradou 100% nákladů za provoz přípojek.

V roce 2004 byl celkový rozpočet projektu vyčíslen na 431 mil. 938 tis. Kč se zahrnutím nákladů na provoz přípojek na dobu 36 měsíců, to vše do roku 2009.¹⁹⁸ Rozpočet byl stanoven přesně s ohledem na vyčíslení ceny za zřízení a provoz jedné přípojky. Zřízení přípojky bylo oceněno na 2 320 Kč, stejná částka potom přišla na její měsíční provoz při rychlosti 512/128 kbit/s.¹⁹⁹ Plánované finanční náklady v jednotlivých letech jsou vyčísleny v tabulce č. 1

Tabulka č. 1 – plán financování PIK v letech 2005 - 2009

¹⁹⁷ Roční zpráva kapitoly 338 Ministerstva informatiky za rok 2005. [elektronický zdroj]. 2005, MI ČR [cit. 2006-10-25]. Dostupný z WWW:

< http://www.micr.cz/files/3597/ro_n_zpr_va_MI_2005_1_.st.pdf >

¹⁹⁸ Česko. Vláda. Návrh Usnesení vlády České republiky ze dne 8. října 2003 č. 992 o koncepci Projektu internetizace knihoven. In Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí. 2003, roč. 1, částka 10, Dostupný také z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/KoncepceInter1401_2004.doc?PHPSESSID=2f044abf17eac11e8e2f537c9e19a3f3>

¹⁹⁹ BOKA, M. Projekt internetizace knihoven (PIK). verze 1.9,4.11.2004 [elektronický zdroj] Ministerstvo informatiky ČR. [cit. 2006-11-19]. Dostupný z WWW: <www.micr.cz/files/1877/PIK.pdf >

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Finanční náročnost	66 mil. 923 tis.	122 mil. 615 tis.	131 mil. 015 tis.	83 mil. 538 tis.	27 mil. 846 tis.

Zdroj: BOKA, M. Projekt internetizace knihoven (PIK), verze 1.9,4.11.2004

Z dnešního pohledu je plán opět značně nadhodnocen. Finanční prostředky nejsou v takové míře k dispozici a opět dochází ke zpoždění v naplnění cílů. V roce 2005 bylo do projektu investováno 47 mil. 153 tis.,²⁰⁰ což je o 19 mil. méně než v návrhu. Za rok 2006 ještě není k dispozici konkrétní údaj, přesto s ohledem na počet připojených knihoven v tomto roce je finanční částka také výrazně nižší. Současná situace ve státním rozpočtu je minimálně komplikovaná a je proto potřeba, aby se knihovny porozhlédly i po jiných možnostech podpory v oblasti připojování k internetu. Takové zdroje lze čerpat např. ze strukturálních fondů EU a z rozpočtů krajských samospráv.²⁰¹

Stav připojení knihoven k internetu

Ještě v rámci programu VISK 3 začalo připojování knihoven v malých obcích. Na PIK ale čekala obtížná fáze v konektivě těch nejmenších oblastí, v nichž je nedostatečná infrastruktura a slabé ekonomické a technické zázemí. V roce 2005 bylo naplánováno zajistit 2 000 internetových přípojek, v roce 2006 zhruba stejný počet. Tato čísla v sobě zahrnovala i určité procento již připojených knihoven, které využijí nabídky dotace a požádají o připojení v rámci PIK z důvodu kvalitnější konektivity, a o možnost tříletého hrazení provozu.

Už během přípravy projektu se ale ukázalo, že jde o velmi smělý plán, který nepůjde zvládnout. V roce 2004 bylo připojeno k internetu 942 knihoven, přičemž údaj z konce ledna 2006 uváděl celkem 1891 knihoven připojených v rámci PIK, tzn. že během tohoto období bylo napojeno 949 knihoven. K 15. srpnu 2006 bylo v rámci projektu PIK

²⁰⁰ Roční zpráva kapitoly 338 Ministerstva informatiky za rok 2005. [elektronický zdroj]. 2005, MI ČR [cit. 2006-10-25]. Dostupný z WWW:

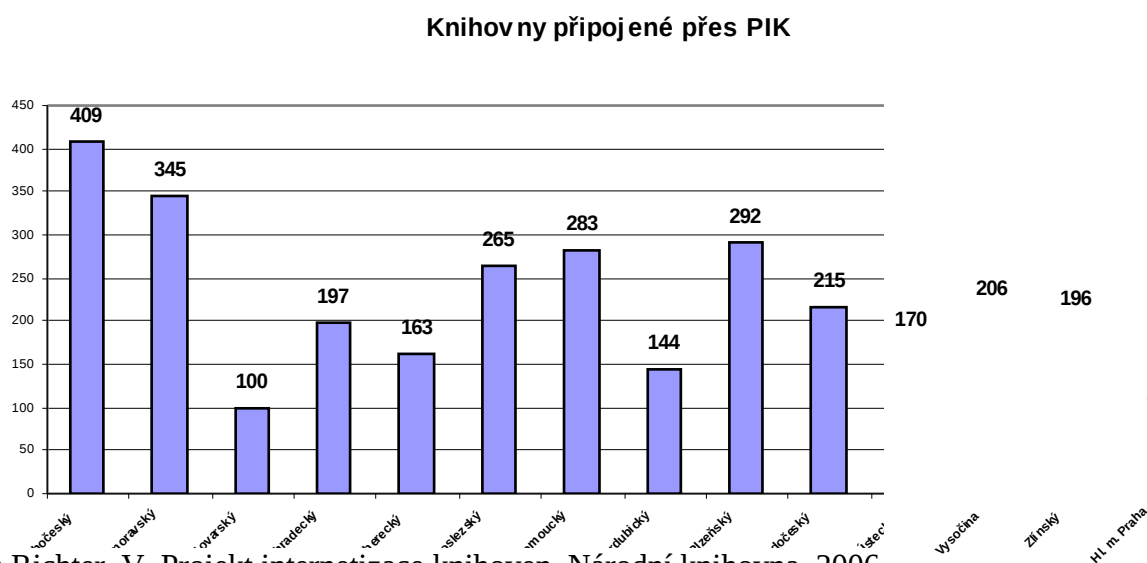
<http://www.micr.cz/files/3597/ro_n_zpr_va_MI_2005_1._st.prf>

²⁰¹ ŠPERLING, M. Příprava projektů internetizace knihoven a jejich financování ze strukturálních fondů. [elektronický zdroj]. 2004, MI ČR. [cit. 2006-11-08]. Dostupný z WWW:

<<http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=3076>>

zrealizováno připojení celkem 2 443 knihoven, přičemž je do projektu přihlášeno 3228 dalších knihoven z celkového počtu 6087 evidovaných knihoven.²⁰² Nejlepší situace je přitom v Jihočeském kraji, kde je k internetu přes PIK připojeno 409 knihoven a v Jihomoravském kraji, kde se napojilo 345 knihoven. Situaci v ostatních krajích lze sledovat na obrázku č. 1.

Obrázek č. 1 – Stav připojení knihoven přes PIK v jednotlivých krajích ČR v průběhu roku 2006.

Zdroj: Richter, V. Projekt internetizace knihoven, Národní knihovna, 2006

V druhé polovině roku 2006 je připojeno k internetu zhruba 53 - 55 % knihoven. S ohledem na novelu zákona, která stanoví rok 2007 jako konečný termín veškerého připojení knihoven, bude muset být tato situace odborně posouzena, bude potřeba stanovit další řešení.

Veřejný internet

Přehled o připojených knihovnách můžeme sledovat z aplikace Veřejný internet,²⁰³ společného projektu MI ČR, MŠMT ČR a BMI sdružení. Jedná se o databázi míst s veřejným přístupem k internetu. Dá se v ní vyhledávat podle názvu obce nebo PSČ a vyhledávání případně upřesnit

²⁰² Projekt internetizace knihoven- vláda schválila pokračování. *Bulletin SKIP*. Informační servis. 2006, č.3 [online]. Praha. SKIP [cit. 2006-11-08] Dostupný z WWW: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull06_320.htm#ti >

²⁰³ Veřejný internet. [elektronický zdroj]. 2006, MI ČR, Praha. [cit. 2006-11-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.verejnyinternet.cz>>

podle typu internetového místa (knihovna, kavárna, úřad atd.), otevírací doby, možnosti bezbariérového přístupu a podobně. Kromě toho byla aplikace propojena s Portálem veřejné správy, kde v Adresáři úřadů přibyl odkaz Nejbližší místa veřejného přístupu k internetu, a to u každé obce hned pod linkem Podrobnosti o obci dle informačního systému o území. Zájemci se tak mohou dozvědět, kde v okolí do 30 kilometrů je zařízení umožňující veřejnosti přístup k internetu.²⁰⁴

K 1. květnu 2006 je zde zaregistrováno celkem 1545 míst, z toho naprosto dominují knihovny, kterých je 1297. Nejde tedy prozatím o až tak ohromující číslo, nicméně i tak mají informace o službách, které knihovny nabízejí, určitou vypovídací hodnotu.²⁰⁵

Hodnocení technického provozu

Koncepce PIK byla vystavěna na zkušenostech předchozích let v oblasti připojování knihoven k internetu. Vzala na vědomí slabé stránky programu VISK 3, především v oblasti zabezpečení provozu sítě internet. Nejprve tříleté a později úplné osvobození knihoven od placení provozních nákladů za připojení je bezesporu největší předností tohoto programu. Dává příležitost nabízet kvalitnější služby a omezuje výši poplatků uživatelů, kteří tak, pokud si knihovna stanovuje taxu, financují pouze amortizaci hardware a software zařízení.

Vysoce lze hodnotit také úroveň konektivity. Knihovny připojené v rámci pilotního projektu přípojkou 64 kbit/s. byly do konce roku 2004 převedeny na ADSL připojení rychlostí 512/128 kbit/s. s možností navýšení na 1024/256 kbit./s. za měsíční poplatek 890 Kč.²⁰⁶ Od 1.6. 2006 je zaváděna standardní rychlost 2 Mbit/s. s možností zvýšení na 4 Mbit/ s. V objemu přenášených dat nejsou žádná omezení.

V roce 2006 využívá technologii ADSL 56% připojených knihoven. ISDN 41% knihoven, LL 7% knihoven a VSAT 3% knihoven.²⁰⁷

²⁰⁴ WINTER, J. Knihovny a veřejný internet. *Bulletin SKIP*. [online]. 2005, č. 4. [cit. 2006-11-12]. Dostupný z WWW:

<http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull05_428.htm>

²⁰⁵ WINTER, J. Veřejný internet očima statistiky. *Čtenář*. 2006, roč. 58. č. 7-8, s. 241

²⁰⁶ PROCHÁZKA, D. KUČERA, T. Připojení knihoven k internetu. Přípojka P1C, [elektronický zdroj]. 2006, MI ČR. [cit. 2006-11-09]. Dostupný z WWW:

<<http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=3076>>

²⁰⁷ RICHTER, V. Projekt internetizace knihoven. [elektronický zdroj] 2006, Praha: Národní knihovna ČR. [cit. 2006-11-11]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?>

Kromě toho získaly knihovny připojení k virtuální privátní síti VPN, veřejnou IP adresu pro sdílení dat a provoz webu a nepřetržitou podporu pro řešení všech problémů funkčnosti služeb přes kontaktní místo Centrální podporu uživatelů. (CPU)

Určité omezení programu lze spatřovat v podmínce technické připravenosti vybavení knihovny, protože subjekt žádající o připojení musí být zajištěn nezbytnou výpočetní technikou a software (PC se síťovou kartou včetně antivirové ochrany). Knihovny, které tuto podmínku nesplňují, řeší tuto situaci různě.²⁰⁸ Jednou z možností je koordinace procesů přípravy s projektem SROP.

Společný regionální operační program

SROP je financován ze strukturálních fondů EU a je zaměřen na rozvoj ICT v regionech. Nabízí různé varianty financování projektů až do výše 75 % celkových nákladů. Jednou z možností je také nákup zařízení výpočetní techniky.²⁰⁹

Projekt je knihovnami poměrně hojně využíván **v kombinaci s programem PIK**. Jako příklad slouží dvouletý Projekt internetizace knihoven Olomouckého kraje z let 2005 – 2006. V jeho rámci získalo 220 obcí zdarma multifunkční vybavení knihoven z projektu SROP²¹⁰ a následně připojení k vysokorychlostnímu internetu do KI ISVS prostřednictvím PIK Ministerstva informatiky.²¹¹ Obdobně řeší situaci také v Královehradeckém, Libereckém, Plzeňském, Karlovarském, Zlínském kraji a v Praze.²¹²

3.5.4 Závěrečné hodnocení programů s ohledem na stav provozování internetu v knihovnách

---

page=02_Odb/RegFceZap1006.htm - 18k/

²⁰⁸ Pardubický kraj a Vysočina zvolily cestu vlastního dotačního programu pro knihovny na nákup počítačů.

²⁰⁹ RICHTER, V. Projekt internetizace knihoven a SROP. [elektronický zdroj]. 2004, Praha: Ministerstvo informatiky ČR. [cit. 2006-11-11]. Dostupný z WWW: <http://www.micr.cz/files/1877/PIK_Narodni_knihovna.ppt>

²¹⁰ Nutnou finanční spoluúčast financoval Olomoucký kraj.

²¹¹ GIEBISCH, R. Projekt internetizace knihoven Olomouckého kraje 2005/2006. *Čtenář*. 2006, roč. 58, č.7-8. s. 242

²¹² RICHTER, V. Budou všechny knihovny připojeny k internetu? O projektu internetizace knihoven. *Čtenář*. 2005, roč 57, č. 3. s. 75

V devadesátých letech začal být internet významným komunikačním médiem a informačním fenoménem a díky programům jako RISK, VISK 3 a PIK se jej podařilo masově zavést také do knihoven. Na jedné straně je internet pro knihovny zdrojem různých informačních bází a rychlé meziknihovní komunikace, na druhé straně značně rozšiřuje nabídku dalších služeb a informací pro čtenáře a uživatele. Lze konstatovat, že významně přispívá k rozvoji celé společnosti, vytváří občanům rovné podmínky, odstraňuje handicap malých obcí a zajišťuje tak předpoklad pro ekonomický i sociální rozvoj venkova. Oba programy tak mají zásadní společenský dopad.

Hlavní teze analýzy VISK 3 a PIK

Nesporný přínos projektu VISK 3 a jeho předchůdce tkví ve velmi dynamickém vybavování knihoven ICT a internetu, a to především v období let 1997 –2001. V této době ještě nebylo zcela běžné internet využívat ani vlastnit a občané se tak mohli s médiem v knihovně seznámit a zjistit jeho kvality. Podle průzkumu z roku 2001 měl v této době doma internet každý jedenáctý občan a v knihovně využívalo tuto službu 20 % uživatelů.²¹³ V roce 2003 bylo napojeno k internetu téměř 29 % knihoven a předpokládalo se i přes finanční obtíže, že do roku 2006 budou připojeny zbylé knihovny. Kvalita konektivity byla ale ve velké míře omezena. Největší procento knihoven bylo připojeno skrze komutovanou telefonní linku. Rozvoj internetových služeb omezovala také vysoká úroveň komunikačních poplatků, které musely po 6 měsících hradit samy knihovny.

Projekt internetizace knihoven se stal mimořádnou příležitostí zejména pro menší knihovny. Od roku 2004 se snažil pomoci naplnit termín připojení 100% knihoven k internetu stanovený v knihovním zákoně. Konektivitu knihoven ale k 15. srpnu 2006 zajistil pouze u 2 443 knihoven. Celkem tedy v současnosti postrádá internet asi 47 % knihoven. Nová lhůta dává knihovnám šanci připojit se do konce roku 2007 a mají přitom šanci využít PIK v kombinaci s programem SROP financovaný z fondů EU. Vstup knihovny do PIK je přitom zcela dobrovolný. Je na rozhodnutí každé

---

²¹³ SODOMKOVÁ J. Internet a veřejné knihovny. *Čtenář*. 2001, roč. 53, č. 7-8. s. 194

knihovny popřípadě zřizovatele, zda velkorysou nabídku bezplatného připojení přijme. Knihovny díky PIK získávají kvalitní a spolehlivou garanci připojení a jsou úplně osvobozeny od provozních poplatků. Jednou z podmínek programu je také bezplatné poskytnutí internetu ze strany knihoven svým uživatelům.

Hodnocení využití internetu v knihovnách

Shrnutí v oblasti provozování internetu v knihovnách určitým způsobem navazuje na analýzu projektů, které ho pomáhaly do knihoven zavádět, protože ukazují hmatatelné výsledky v této oblasti.

Internet jako asistent knihoven, zdroj informačníchází

Zavedení internetu do knihoven změnilo jejich postavení i poslání, zřídilo nové služby, zjednodušilo a zrychlilo vzájemnou komunikaci mezi knihovnami i ve vztahu knihovna – uživatel. Knihovny se díky internetu zapojily do odborných diskusních konferencí na internetu, takže získávají nejnovější informace z metodických center a mohou se tak aktivně zapojit připomínkováním důležitých odborných, koncepčních i legislativních materiálů. Díky zapojení do odborné konference získávají v reálném čase nejnovější verze připravovaných materiálů. Prostřednictvím konferencí se také diskutují odborné problémy, inzerují vzdělávací akce, nabízejí vyřazené fondy i vybavení, volná místa apod. Knihovny začaly také vytvářet své domovské webové stránky.²¹⁴ Na nich vystavují své katalogy zprostředkovávající elektronické vyhledávání informačních pramenů s možností elektronického zamlouvání, objednávání pomocí elektronické meziknihovni výpůjční služby z jiných knihoven a využívání elektronických souborných katalogů vystavených na internetu (CASLIN atd.). Zveřejňují adresy svých domovských stránek v různých českých vyhledávacích – v současné době cca 13 – (Google, Seznam, Atlas, Centrum). Na svých domovských stránkách vystavují nejen své katalogy, ale informují na nich uživatele o aktuálním dění v knihovně, o provozní době, o poskytovaných službách knihovny apod.

²¹⁴ Od roku 2000 vyhlašuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků soutěž o nejlepší internetové stránky českých knihoven.

Internet v knihovnách jako informační portál

Nabídka informačních služeb ve formě využití internetu přímo v knihovnách je označována za jednu z návazných služeb veřejných knihoven. Jejich cílem je přivést do knihoven nové návštěvníky a nemusí se vždy jednat o registrované čtenáře. Tato služba je důležitá především v malých obcích, kde je knihovna mnohdy jediným veřejným místem, které internet nabízí. Internet zde má v první řadě sloužit jako informační vzdělávací zdroj, ale překrývá se i s dalšími běžnými funkcemi knihovny. Nabízí také rekreační a oddechové funkce (hry a zábava na internetu), má význam jako komunikační a komunikativní zdroj (elektronická pošta, chat), zprostředkovává zdroje praktických informací pro všední den. (jízdni řady, zaměstnání, nákupy přes internet). Podle průzkumu jednoho venkovského regionu využívají internet především děti a studenti, starší občané nad 45 let nepociťují takovou motivaci internet využívat.²¹⁵ Bariérou je také nízká informační gramotnost. Tento stav je důsledkem mj. slabé propagace internetu knihoven mezi obyvatelstvem.²¹⁶ Obecně se předpokládá, že může být přínosem pro přibližně polovinu obyvatel v malých obcích a městech.

Ve velkých městech je situace výrazně lepší, i když přístup využívají opět více mladí lidé, především studenti. Knihovny také více sledují trendy v poskytování služeb. NK ČR tak nabízí ve svých prostorách také bezdrátové WiFi připojení. Zprostředkovává rovněž službu **Ptejte se knihovny**, kde je možné pokládat širokou paletu otázek prostřednictvím webu či emailu. Celkový počet odeslaných dotazů od 14. září 2004 do 20. června 2006 činil 5189 žádostí.²¹⁷

V současnosti se také stále více hovoří o internetu jako o velkém konkurentu knihoven, bývá také označován jako jejich nástupce. Všeobecně známá je ambice Googlu digitalizovat velkou část fondu světových knihoven a zpřístupnit je na internetu. Podle ředitele NK Vlastimila Ježka jsou však knihovny nenahraditelné jako spolehlivý pramen informací, mají

²¹⁵ NOVOTNÁ E. Veřejný internet v malých vesnických knihovnách z pohledu municipálního managementu. *Čtenář*. 2005, roč. 57, č. 4. s. 113

²¹⁶ Jednou z výraznějších akcí je např. **Březen – měsíc internetu**.

²¹⁷ JEŽEK, V. Spolehlivou knihovnu internet nenahradí. [elektronický zdroj] Lupa – server o českém internetu. [cit. 2006-11-13] Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/vlastimil-jezek-spolehlivou-knihovnu-internet-nenahradi/>>

vybudovaný propracovaný systém evidence a spolehlivě ukládají a ochraňují nejen tradiční dokumenty, ale i ty elektronické. Jinými slovy: Informace uložené v knihovnách jsou a budou nezastupitelným a spolehlivým zdrojem informací pro internet i vyhledávače.²¹⁸

3.6 Program vědy a výzkumu v oblasti knihovnictví

Vztah MK ČR k výzkumu a vývoji formuluje **Koncepce rozvoje výzkumu a vývoje (VaV) v působnosti Ministerstva kultury na léta 2004-2008**.²¹⁹ Východiskem pro koncepci VaV je několik zásadních dokumentů:

- Národní politika výzkumu a vývoje České republiky na léta 2004-2008, schválená usnesením vlády ČR ze dne 7. ledna 2004 č. 5
- Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010, schválená usnesením vlády ČR ze dne 7. července 2004 č. 679

Strategickým cílem koncepce je budování základního a aplikovaného výzkumu v prostředí kulturního dědictví ČR. S ohledem na oblast knihovnictví, která je vnímána jako důležitá součást infrastruktury VaV, je posláním vytvářet předpoklady pro zachování, ochranu, konzervaci a prezentaci kulturního dědictví v širším smyslu.²²⁰

3.6.1 Popis programu

Výzkum a vývoje v oblasti knihoven je součástí **národního programu Výzkumu a vývoje v ČR**, který řídí Ústřední orgán státní správy pro oblast výzkumu a vývoje a Rada pro výzkum a vývoj.²²¹

---

²¹⁸ JEŽEK, V. Spolehlivou knihovnu internet nenahradí. [elektronický zdroj] Lupa – server o českém internetu. [cit. 2006-11-13] Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/vlastimil-jezek-spolehlivou-knihovnu-internet-nenahradi/>>

²¹⁹ Koncepce VaV navazuje na Koncepci rozvoje výzkumu a vývoje v resortu kultury z 11. dubna 2000, jejíž časový rámec byl omezen s ohledem na dynamické změny společnosti, ekonomiky a legislativy na roky 2000-2003.

²²⁰ Koncepce rozvoje výzkumu a vývoje v resortu kultury na léta 2004 – 2008. [elektronický zdroj] Ministerstvo kultury ČR, 2004. [cit. 2006-11-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=405>>

²²¹ Viz: www.vyzkum.cz

Granty z oblasti výzkumu ve všech oborech vědy přiděluje Grantová Agentura ČR, která rozhoduje na základě veřejné soutěže.²²²

V resortu MK ČR zajišťuje organizaci a financování výzkumu a vývoje Koordinační centrum pro výzkum a vývoj podle

- Zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje)
- Nařízení vlády č. 461/2002 Sb., o účelové podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji
- Nařízení vlády č. 462/2002 Sb., o institucionální podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o hodnocení výzkumných záměrů

3.6.1.1 Výzkumné programy MK na podporu knihoven

Na léta 1997–2002²²³ vyhlásilo MK ČR:

- **Program Zpřístupňování a ochrana knihovních fondů formou digitalizace s využitím mezinárodní sítě internet v souvislosti s vytvářením informační společnosti**

Byl určen pro podporu víceletých projektů vědeckovýzkumného charakteru, zaměřených na postupné zpřístupnění knihovních fondů na bázi moderních informačních technologií, zachování klasických dokumentů budoucím generacím uživatelů a vytvoření komplexní informační společnosti.²²⁴ Zmíněné cíle byly naplňovány v těchto podprogramech:

- Správa a ochrana dat v knihovnách - zpřístupňování knihovních fondů formou digitalizace, převod katalogů do elektronické podoby s využitím internetu a další služby na bázi informačních technologií
- Nové postupy ochrany a konzervace knihovních fondů - vývoj a zavádění nových technologií k ochraně knihovních fondů z hlediska mikroklimatu, výzkum materiálů pro restaurování

²²² Viz: http://www.gacr.cz/home/kdo_jsme.htm

²²³ program fungoval až do roku 2004

²²⁴ VOJTÁŠEK, F. Veřejná soutěž na projekty výzkumu a vývoje zrušena. *Ikaros* [online]. 2001, roč. 5, č. 11 [cit. 2006-11-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/847>>.

- Knihovny a informační společnost – výzkum uživatelských potřeb a zpracování nové terminologie oboru s ohledem na vytváření informační společnosti.²²⁵

V roce 2005 byly připraveny a následně schváleny

- Usnesením vlády ČR ze dne 16. 3. 2005 č. 312

4 nové výzkumné programy MK ČR na roky 2006 – 2011. Program zahrnující oblast knihovnictví a informační vědy nese název:

- **Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů**

Projekt se vyznačuje velice širokým obsahovým pojetím a je dále realizován ve dvou tematických skupinách podle podmínek platných v době vyhlášení:

- Integrované interaktivní zpřístupnění kulturního dědictví
  - Prohloubení metod ochrany kulturního dědictví uchovaného v dokumentech všeho druhu.

Plynule navazuje na ukončený program. V roce 2005 byla poprvé vyhlášena veřejná soutěž na řešení programových projektů od roku 2006.

3.6.2 Analýza programů

Součástí této kapitoly bude rozbor obou projektů. Mnohaletý navíc ukončený první program nabízí ucelený výklad, o druhém je možné, vzhledem k délce jeho trvání, poskytnout informace shromážděné do dnešní doby.

3.6.2.1 Program Zpřístupňování a ochrana knihovních fondů formou digitalizace s využitím mezinárodní sítě internet v souvislosti s vytvářením informační společnosti

Financování

Podpora oblasti výzkumu a vývoje z veřejných prostředků probíhá jednak účelově formou programů v rámci veřejné soutěže, jednak

²²⁵ Česko. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. In *Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*. 2004, roč. 2, částka 4, s. 212. Přepis usnesení včetně Předkládací zprávy Dostupný také z WWW: <<http://www.mkcr.cz/article.php?id=1150>>

institucionálně pro příspěvkové organizace MK na základě schválených výzkumných záměrů.

Celkově vynaložené prostředky

Program měl od roku 1997 zajištěný stabilní přísun financí. Do roku 2002 bylo na program uvolňováno průměrně 28 mil. 060 tis. Kč. V roce 2002 byla dotace z důvodů úspor v kapitole Kultura krácena. Výdaje v letech 2003 a 2004 se vynakládaly již pouze na dokončení projektů, jejichž smluvní požadavky byly zavázány do konce tohoto období. Poté byl projekt definitivně ukončen. Tabulka č. 1 zobrazuje přehled financí za jednotlivá léta a rozlišuje přitom přerozdělení institucionálního a účelového financování.

Tabulka č. 1. Finanční shrnutí celkových nákladů dotace

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Program účelová podpora	29 mil. 200 tis	26 mil. 400 tis	26 mil. 900 tis	26 mil. 100 tis	21 mil. 600 tis	11 mil. 700 tis	5 mil. 700 tis	3 mil.
Výzkumné záměry institucionální podpora	0	1 mil. 900 tis	2 mil. 402 tis	2 mil. 500 tis	3 mil. 300 tis	3 mil. 400 tis	3 mil. 900 tis	4 mil. 500 tis

Zdroj: Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 - 2010

Celkové výdaje ze státního rozpočtu na zajištění programu v letech 1997 – 2004 činily 169 mil. 505 tis. Kč. Z toho bylo 147 mil. 603 tis. vynaloženo formou účelové podpory a 21 mil. 902 tis. jako institucionální subvence na výzkumné záměry.²²⁶ Je celkem zajímavé, že realita se držela naplánovaných výdajů a částky nebyly nijak výrazně kráceny jako např. u programu VISK.

Většina finančních prostředků z programu asi 79% byla poskytnuta Národní knihovně ČR, která představuje centrum systému knihoven a jejich výzkumné činnosti, nicméně řada programových projektů proběhla v kooperaci s jinými knihovnami.²²⁷

Podpořené projekty

²²⁶ Výzkumné programy MK ČR na roky 2006 – 2011. [elektronický zdroj]. 2006, Praha: MK ČR, [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=399>>

²²⁷ KNOLL, A. Výzkum a vývoj v Národní knihovně. Historie- projekty- trendy. [elektronický zdroj]. 2004, Praha: NK ČR, MEMORIAE MUNDI SERIES BOHEMICA. [cit. 2006-11-15] Dostupný z WWW: <http://digit.nkp.cz/projekty/VaV_zprava_do2004.htm>

Projekty byly realizovány buď na základě výzkumných resortních záměrů, ke kterým jsou zpravomocněny NK ČR a MZK, nebo na principu klasického dotačního řízení, v němž může žádat kterákoliv knihovna subvenci na vlastní projekt.²²⁸ Celkem bylo úspěšně podpořeno více než 40 projektů. Všechny byly řádně ukončeny a vyhodnoceny podle metodiky Rady vlády pro výzkum a vývoj.²²⁹ Ze 40 úspěšně završených projektů označila odborná komise programu 13 projektů za „vynikající“, zbytek nese označení „uspěl podle zadání“.

NK ČR uskutečnila celkem 17 projektů, z nichž výsledku vynikající dosáhlo 13, následuje MZK v Brně, která prozkoumala 6 projektů všechny s výsledkem uspěl podle zadání. Následují krajské knihovny v Hradci Králové a v Kladně, Městská knihovna v Praze, Národní muzeum (knihovna), Národní technické muzeum (knihovna), Technické muzeum v Brně (knihovna) apod.²³⁰

Výsledky a využití programů

Základní podmínkou programu je, aby získané poznatky byly v oboru následně využívány. V praxi je velká většina výsledků z výzkumu realizována a podporována díky programům VISK.

Jedná se především o tyto projekty a výsledky:

- **Zpřístupnění a archivace vzácných dokumentů s využitím digitální technologie** – Bylo vytvořeno kompletní pracoviště digitalizace Národní knihovny ČR.
- **Kramerius. Projekt národního programu ochranného mikrofilmování novinových fondů.**- Vytvořil technickou organizační základnu národního programu ochranného filmování na čtyřech pracovištích. (NK ČR, MZK, KK V Plzni a v Olomouci). Byly propracovány technologické postupy mikrofilmování, které spočívají ve zhotovení tří generací mikrofilmů: archivního, matričního a uživatelského. V úzkém sejití s dalším programem

²²⁸ Ministerstvo kultury ČR. *Výzkum a vývoj* [online]. Praha: MKČR, [cit.2006-05-02].

Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=403>>

²²⁹ Výzkum a vývoj v České republice. [elektronický zdroj]. 2006, Praha. Rada pro výzkum a vývoj [cit. 2006-11-16] Dostupný z WWW: <<http://www.vyzkum.cz/>>

²³⁰ Výroční zprávy Ministerstva kultury ČR (2001-2005)

Digitalizace mikromédií byla pak třetí generace mikrofilmu nahrazena digitální kopií.

- **Zpřístupnění záznamů české knižní produkce 20. století prostřednictvím internetu a CD ROM** – Firmou Comdat s.r.o. byla vytvořena technologie RETROKON zahrnující moduly: skenování záznamů, jejich přepis pomocí OCR, strukturování a revize.
- **CASLIN- Souborný katalog ČR. Projekt sdílení záznamů a naplňování souborného katalogu ČR** - Byl vyvíjen v letech 1998 – 2000 a jeho prostřednictvím byl projektován software umožňující sdílenou katalogizaci mezi knihovnami bez ohledu na to, jaký provozují systém.
- **Zpřístupnění fondů velkých českých knihoven: Národní knihovna ČR** – Projekt v sobě zahrnoval retrokonverzi katalogů a byl řešen v úzké návaznosti s MZK v Brně a KK v Olomouci. Zúčastněné knihovny se měly podílet na vývoji společné technologie podporované jednotným informačním systémem. **MZK v Brně** - Výstupem je naskenovaný generální katalog Pedagogické knihovny MZK v Brně. (390 tis. záznamů). V rámci úplné retrokonverze bylo zpracováno asi 52 tis. záznamů. Přínosem je rovněž doplnění databáze České národní bibliografie o cenné záznamy moravik.
- **Pokračování retrokonverze katalogů SVK v Olomouci do elektronické podoby s využitím internetu. Subsystém národního programu retrokonverze-** Výsledkem je více než 1 mil. záznamů. Přínos spočívá ve vývoji a realizaci metody propojení obrazového systému s integrovaným knihovnickým systémem Aleph.
- **Jednotná informační brána pro hybridní knihovny-** V rámci programu byla aplikována zahraniční technologie umožňující vytvořit jednotný celonárodní portál integrující přístup k vybraným databázím a zdrojům v jednotném prostředí.
- **Souborná databáze Kooperačního systému článkové bibliografie-** Výsledkem je souborná databáze plných textů publikovaných v českém periodickém tisku propojených s databází příslušných bibliografických záznamů. Byly vyvinuty možnosti vyhledávání

podle řízených termínů, klíčových slov a topiků. Byla vytvořena linka pro poloautomatickou extrakci a indexaci bibliografických textů a uvedena do provozu.

- **Česká výkladová terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informačních věd** – Výstupem je databáze souborů s definicemi z oblasti knihovnictví a informační vědy zahrnující 2 800 hesel a 4 200 termínů (včetně ekvivalentů v angličtině).²³¹
- **Digitalizace nejvzácnějších rukopisů z fondů MZK v Brně** – V rámci projektu bylo vytvořeno 28 digitálních kopií nejvzácnějších rukopisů z 11. – 17. století s cílem rozšířit a stabilizovat metodiku a standardy při komunikaci digitální knihovny s vnějším prostředím.
- **Digitalizace sbírky skleněných stereodiapozitivů ve fondu knihovny Technického muzea v Brně** ²³² - Sběrka o velikosti 4 049 ks stereodiapozitivů na skle z přelomu 19. a 20. století byla zdigitalizována a prezentována před odbornou veřejností.
- **Restaurování iluminovaných rukopisů**- Projekt jako první svého druhu komplexně řešil problematiku konzervace ilustrací a zabýval se výzkumem vlastností pergamenu. Výstupem je technologie konzervace vrstvy iluminovaných rukopisů, databáze popisující rozsah a charakter poškození iluminací v rukopise NK ČR a obrazový atlas využívaný ke studijním účelům.
- **Vývoj ochranných obalů pro ohrožený a vzácný knihovní fond**- Na základě množství laboratorních testů a měření byla navržena technologie výroby lepenky pro ochranu knihovního fondu. Řešení bylo registrováno patentem na Úřadu průmyslového vlastnictví. Předmět byl v důsledku povodní v roce 2002 rozšířen rovněž o studie porovnávající různé metody rozmrazování a sušení fondů zasažených záplavami. ²³³

---

²³¹ Databáze obdržela Cenu Infora za rok 2003. V současné době se připravuje vydání publikace na CD-ROM a vybraných hesel tiskem.

²³² Projekt je unikátní vzhledem k charakteru digitalizovaných dokumentů a jedinečnosti sbírky dokumentující události a dobové realie v zahraničí a tuzemsku.

²³³ MITUROVÁ, P. Minulost a současnost podpory výzkumu a vývoje. *Čtenář*. 2006, roč. 58. č. 5. s. 147

3.6.2.2 Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Celkem
Podprogram I.	1 mil. 500 tis	2 mil. 560 tis	6 mil.	10 mil.	9 mil.	1 mil. 695 tis	30 mil. 755 tis.
Podprogram II.	500 tis	905 tis	3 ml.	5 mil.	3 mil.	800 tis	13 mil. 205 tis.

zdrojů

Financování

Program výzkumu a vývoje byl v roce 2006 financován částkou 43 mil. 960 tis. Kč. Částka byla výrazně omezena oproti plánu vyčlenit ze státního rozpočtu finanční prostředky ve výši 200 mil. Kč.²³⁴ Na řešení nových programových projektů v programu Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů byla v obou podprogramech vyhlášena veřejná soutěž s tím, že objem prostředků přidělených na rok 2006 činil 2 mil. Kč. Z toho bylo 75 % částky vyčleněno na projekty z prvního podprogramu a 25 % sumy bylo určeno na financování projektů z druhého podprogramu. Stav se přitom shoduje s předpokládaným financováním projektu, který byl vytvořen v roce 2005 a jenž obsahuje plán financování programu až do roku 2011. Viz tabulka č. 2

Tabulka č. 2- Předpokládané financování programu v letech 2004 – 2011

Zdroj: Výzkumné programy MK ČR na roky 2006 - 2011

Podle dr. Knolla ředitele projektů digitalizace v NK se jedná o nedostatečné financování. a už v době příprav programu upozorňoval, že je nutné zabránit reálnému nebezpečí slabého financování v prvních letech programu.²³⁵

Projekty a jejich výsledky

²³⁴ MITUROVÁ, P. Minulost a současnost podpory výzkumu a vývoje. *Čtenář*. 2006, roč. 58. č. 6. s. 184

²³⁵ KNOLL, A. Výzkum a vývoj v Národní knihovně. Historie- projekty- trendy. [elektronický zdroj]. 2004, Praha: NK ČR, MEMORIAE MUNDI SERIES BOHEMICA. [cit. 2006-11-15]
Dostupný z WWW: <http://digit.nkp.cz/projekty/VaV_zprava_do2004.htm>

Program je určen pro podporu víceletých projektů. V roce 2006 se do programu přihlásilo celkem 15 návrhů. 9 jich bylo vyřazeno z důvodů nesplnění náležitostí stanovených poskytovatelem v zadávací dokumentaci, 6 jich postoupilo do dalšího hodnocení odborné komise programu a pouze 3 nakonec uspěly a byly přijaty k řešení:

- **Retrokonverze lístkového katalogu jazykově nebohemikálních starých tisků Knihovny Národního muzea (2006 - 2007) -** Výstupem bude online přístupný katalog jazykově nebohemikálních starých tisků v interním formátu MARC 21, který zajistí zpřístupnění velmi cenné a badatelsky žádané části fondu Knihovny Národního muzea. Elektronický katalog bude začleněn do Národního informačního systému pro retrokonverzi a stane se součástí širších, již probíhajících projektů.²³⁶
- **Optimalizace nástrojů pro digitalizaci tištěných dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru (2006 - 2010) –** Rozvíjí výsledky NK ČR v oblasti digitalizace a ochranného reformátování periodik. Zaměřil se na rozšíření modelu stávajících popisných metadat a analytický popis a jeho implementaci do software Sirius a na vytvoření editoru metadat, schopného konvertovat popisná metadata z externích zdrojů a jeho implementaci v software Kramerius. Výsledkem bude znalostní textová databáze periodik 19. a 20. století strukturovaná podle tématických celků a ověřené technologie (softwarové nástroje vyvinuté v rámci systému Kramerius a Sirius), obojí volně dostupné.²³⁷
- **Ochrana a trvalé zpřístupnění webových zdrojů jako součástí národního kulturního dědictví (2006 -2011) –** Projekt se zabývá problematikou informačních technologií a autorských práv komplexně v souladu se současnými světovými trendy a počítá s vytvořením návrhu na optimální zákonnou úpravu této oblasti v podmínkách ČR. Budou vyvíjeny a aplikovány nejaktuálnější softwarové nástroje v dané oblasti, výsledky archivace budou za podmínek upravených autorským zákonem zpřístupněny.

²³⁶ Celkové výdaje ze státního rozpočtu na projekt byly odhadnuty na 792 tis. Kč.

²³⁷ Celkové výdaje ze státního rozpočtu na projekt byly odhadnuty na 5 mil. 165 tis. Kč.

Výstupem bude ověřená technologie a funkční vzorek nástrojů pro archivaci a zpřístupnění webových zdrojů.²³⁸

3.6.3 Závěrečné hodnocení programu

Programy v oblasti výzkumu a vývoje knihoven přenesly do praxe řadu výsledků, které dnes odborná veřejnost většinou vnímá jako samozřejmou součást své každodenní práce. V letech 1997 – 2004 napomohl tomuto stavu program Zpřístupňování a ochrana knihovnických fondů formou digitalizace s využitím mezinárodní sítě internet v souvislosti s vytvářením informační společnosti. Díky němu bylo možno reflektovat nové světové trendy objevující se v 90. letech 20. století, zejména v oblasti digitalizace a ochrany dokumentů, a začlenit je tvůrčím způsobem také do domácího prostředí. Realizace programu podpořila také vytvoření materiálně technických, technologických a metodických předpokladů pro zapojení institucí do výzkumu a vývoje.

Celkem bylo realizováno 40 projektů, přičemž úkoly zásadního charakteru byly řešeny Národní knihovnou ČR. Řada projektů proběhla v kooperaci s jinými knihovnami např. projekty ochranného mikrofilmování Kramerius I., retrokonverze záznamů Souborného katalogu ČR CASLIN a Jednotné informační brány. Za dílčí úspěch lze považovat i zahájení procesu retrokonverze knihovního fondu v některých velkých muzejních knihovnách.

Během programu lze vysledovat spolupráci knihoven s archivy, muzei, památkovými a oborově specializovanými ústavy, univerzitami a akademickými pracovišti. Kromě retrokonverze se zmíněná spolupráce uplatnila také v oblasti digitalizace kulturního dědictví, restaurování a při zpracování informačních zdrojů. Tato tendence zaměřená na sbližování různých typů paměťových institucí a koordinované otevírání jejich zdrojů široké veřejnosti je současným trendem a jako určující myšlenka byla začleněna do navazujícího programu výzkumu a vývoje vyhlášeného v roce 2005.

---

²³⁸ Celkové výdaje ze státního rozpočtu na projekt byly odhadnuty na 6 mil. 818 tis. Kč.

Nový program Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů vychází ze zaměření 4. rámcového programu EU. Komplexně řeší především problematiku vytváření virtuálního badatelského prostředí.²³⁹ V roce 2006 byl realizován jeho první ročník, který zahájil výzkum ve třech nových projektech. Další hodnocení programu bude možné až s delším časovým odstupem, program je přitom naplánován až do roku 2011.

Dnes je možné říci, že vývoj a poznatky, které přinese, budou v první řadě záležet na finančním zajištění výzkumu a vývoje v ČR. Rozvoj aktivit pak také závisí na dostatku personálního zajištění. Např. NK ČR vnímá problém nedostatku aktivních pracovníků v této instituci jako negativní moment dalšího rozvoje činností, protože o zaměstnance s tímto vzděláním a ochotou zapojit se do výzkumu a vývoje je velká nouze.²⁴⁰ NK ČR má přitom díky výzkumu a vývoji za sebou výsledky, díky nimž patří v oblasti digitalizace ke světové špičce.²⁴¹

4. Závěr

Práce si předsevzala popsat a především zanalyzovat rozvojové dotační programy MK ČR. Umožňuje tak přehledný a ucelený pohled na problematiku dotační politiky z hlediska jednotlivých programů. Smysl a přínos práce tkví v komplexním zpracování programů MK ČR od jejich vzniku až po aktuální informace z roku 2006. V takovémto rozsahu nebylo téma doposud zpracováno.

V úvodní části byla dotační politika představena jako jedna z variant financování knihoven, byl zobrazen stručný přehled informačních zdrojů o programech a byly předloženy konkrétní projekty zabývající se programovou podporou knihoven. Bylo konstatováno, že příspěvky hrají v rozpočtech knihoven významnou roli a už při sestavování ročních plánů se dopředu

²³⁹ tzv. sémantických gridů.

²⁴⁰ KNOLL, A. Výzkum a vývoj v Národní knihovně. Historie- projekty- trendy. [elektronický zdroj]. 2004, Praha: NK ČR, MEMORIAE MUNDI SERIES BOHEMICA. [cit. 2006-11-15]
Dostupný z WWW: <http://digit.nkp.cz/projekty/VaV_zprava_do2004.htm>

²⁴¹ KNOLL, A, TICHÝ, Z. Knihovny by měly být ostražitě. *Knihovna plus* [online]. 2006, č. 1 [cit. 2006-11-06]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna61/knoll.htm>>.

počítá s aktivním přístupem a úsilím získat finanční prostředky z vypsaného programu na konkrétní záměr.

Knihovnám se značně rozšířily možnosti vstupem ČR do Evropské unie, kdy se mohou zapojit do mezinárodních projektů a čerpat subvence ze strukturálních fondů. Vzhledem ke svému charakteru a funkci náleží navíc do široké oblasti veřejného uspořádání a mají příležitost využívat příspěvky i v ostatních resortech státní správy. MK ČR jako organizační základna knihoven nabízí těchto variant přirozeně nejvíce.

Dotační politika MK ČR je poměrně složitou procedurou, která je ve všech fázích řízena a regulována právními předpisy, primárně vychází z knihovního zákona č. 257/ 2001 Sb. Přednosti a nevýhody grantového řízení byly vyhodnoceny díky SWOT analýze. Hlavní přínos tkví ve zvyšování standardu, ať už se týká vybavení, služeb nebo prostředí knihoven. Na druhé straně z ní vyplývá, že grantové řízení není vždy efektivní. Možností řešení by zde bylo prodloužení doby platnosti grantu a zajištění jeho fungování po dobu celého procesu, ale i procesů navazujících. Každá knihovna by měla tedy žádat o granty s určitou strategií dalšího vývoje, která by měla zahrnovat i přesnou představu o nákladech na provoz v dalších letech a tato strategie by měla být později preferována i ze strany grantové komise. Problémy vyvstávají také díky nedostatečnému financování některých programů. V této oblasti je třeba brát v úvahu celkovou situaci ve státním rozpočtu, a pokud se provádějí škrty ve všech resortech, je třeba tuto skutečnost přijmout jako fakt.

Při analýze jednotlivých programů MK vyvstávají také tyto skutečnosti na povrch a slouží jako konkrétní případy k zamyšlení.

Programy MK ČR představují z hlediska potřeb knihoven vyváženou nabídku podpory. Obsahově jsou velmi dobře připravené, pokrývají veškeré důležité oblasti působení knihoven. Z tohoto důvodu je také nelze mezi sebou nijak výrazně porovnávat. Každý z programů vznikl za jiným účelem pomoci, v některých případech se ale dílčí záměry navzájem propojují. Jedná se především o aktivity související s ICT technikou, jejím provozem a zpřístupňováním služeb v knihovnách, které aktuálně patří k hlavním prioritám českého knihovnictví. Na Projekt internetizace knihoven tak navazují školení, konzultace, popř. servis výpočetní techniky v rámci

služeb regionálních funkcí knihoven a především program VISK. Ten zase vychází z výsledků Programu vědy a výzkumu v oblasti knihovnictví.

Důležitost jednotlivých programů se odvíjí od výše jejich finančního zázemí, stanovených cílů, a od toho, jak široký dopad představují výsledky pro celý knihovnický obor. Práce tato kritéria hodnotí. Lze podle nich do určité míry oddělit programy Česká knihovna a Knihovna 21. století, které díky těmto měřítkům nesou nižší váhu oproti programům VISK, podpoře v oblasti regionálních funkcí knihoven, PIK nebo programům v oblasti výzkumu a vývoje. Stanovení pořadí je však natolik subjektivní záležitostí, že nechává toto hodnocení na každém čtenáři.

Financování programů je závislé na celkovém objemu přerozdělování prostředků ze státního rozpočtu ČR. Od jeho zajištění se odvíjí celá náplň projektu. V roce 2003 byly rozpočty všech programů výrazně redukovány díky povodňovým škrtům. Celá kapitola Ministerstva kultury při schvalování rozpočtu přišla o 660 milionů korun.²⁴² Z výsledků analýzy jednotlivých programů se dále ukazuje, že financování soustavně klesá od roku 2004. Konstantní rozpočet mají zajištěn Česká knihovna a Knihovna 21. století. V prvním případě se dokonce shoduje s finančním plánem Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004 – 2010. Zamýšlené rozpočty pro ostatní programy se jinak značně rozcházejí se skutečností. V práci byly uvedeny kvůli přehledu a hodnocení stavu v porovnání s reálným výsledkem.

Nestabilní přísun peněz jako konstantní problém svého postavení řeší program VISK. Financování programu regionálních funkcí ze strany krajských samospráv se od roku 2005 zredukovalo také, přestože systémová změna předpokládala opačný efekt. Projekt internetizace knihoven, zajištěn skrze rozpočet MI ČR, řeší stejné problémy, podle výsledků z výzkumu a vývoje za rok 2006 panuje podobná situace také v této oblasti. Obzvláště tyto programy přitom nesou významný podíl na rozvoji celého knihovnického oboru, závisí na nich budoucí postavení knihoven, a proto je třeba, aby se problém začal ventilovat v širším odborném ovzduší. Tato oblast je přitom

---

²⁴² HORÁČKOVÁ A. Knižní trh má za sebou hodně těžký rok: Srpnová povodeň způsobila obrovské škody nakladatelům, knihkupectvím i knihovnám. *Mladá fronta DNES*. 2003, roč. 14, č. 10 (13. 1. 2003), s.B/4

velmi záludná, obecně se financování knihoven od roku 1999 zvýšilo o 25 %, ale nároky a požadavky na provoz knihoven neustále rostou.

Na výši rozpočtu každého programu závisí účast a kvalita projektů. Počet zúčastněných knihoven představuje důležitý statistický přehled o rozšíření programu. Z analýzy vyplývá, že při zmenšování finančního zajištění programů, klesá přirozeně možnost podpořit projekty většího množství knihoven. Obtíže tak řeší především Projekt internetizace knihoven, který se kvůli finančnímu zázemí opožďuje v připojování knihoven k internetu a vyvstávají tak problémy související s termínem dokončení této akce podle zákona. V roce 2004 došlo také k zastavení růstu téměř všech služeb poskytovaných v rámci regionálních funkcí knihoven, pomalu se rozjíždí od roku 2006 také projekty v oblasti výzkumu a vývoje knihoven. Služby z programu VISK začínají stagnovat.

Analýza v této práci odhaluje pozitiva a problémy projektů, v některých případech nastiňuje dílčí řešení. Z hlediska komplexního pohledu je však dotační proces výlučnou záležitostí. Je legislativně vymezen a jeho transformace by znamenala úplné přehodnocení stávajícího systému, který funguje desítky let. Do budoucna tak nelze předpokládat výrazné změny ve stavbě dotačního řízení. Přeměna čeká některé programy v oblasti definovaných priorit. Předpokládá se restrukturalizace programu VISK, stejně tak programu Knihovna 21. století, který je obsahově velmi různorodý. Počítá se také s vytvářením nových projektů pro podporu oblastí, které jsou vymezeny v knihovním zákoně a nejsou plně podporovány stávajícími programy. Jedná se zejména o výstavbu, rekonstrukci, a bezbariérové zpřístupnění knihoven. Efektivní by také bylo propojení projektů státní správy s programy evropských strukturálních fondů. Knihovny by mohly ve svých záměrech využít projekty návazně. Dnes tímto způsobem funguje např. Projekt internetizace knihoven a Společný regionální operační program. Než se knihovny připojí k internetu, mají možnost získat hardware a software vybavení skrze evropský program.

Obecně je dnes úroveň služeb knihoven na slušné úrovni, protože těžší z rozvoje do roku 2003. Současný stav lze přirovnat k resuscitaci člověka, v rámci programů jsou zajišťovány udržovací funkce projektů a za takové

situace nemůže dojít ke zlepšování stavu. Také dr. Vít Richter na konferenci Knihovny současnosti 2006 deklaroval na nejrůznějších statistikách růst úspěšnosti veřejných knihoven pouze do roku 2004.²⁴³ Knihovny jsou dnes díky dravému komerčnímu prostředí vystaveny velké konkurenci a je třeba stanovit strategii jejich budoucího rozvoje. Může být zaměřena třemi směry. Knihovny se mohou snažit být dobrou klasickou knihovnou, stát se hybridní knihovnou nebo se stát součástí vzdělávacího systému se zaměřením na podporu čtenářství, knihovnami, které reagují na potřeby obce a rozšiřují své funkce.

Rozvojové programy budou přitom hrát důležitou roli jako základní nástroj strategie jejich rozvoje. Stejně jako doposud, bude jejich organizace a zajištění ovlivňovat proces v celém knihovnickém oboru, a proto si i v budoucnu zaslouží odpovídající pozornost.

Seznam použité literatury

- 1) ANÝŽ, D. CHUCHMA, J. Něco snad za mnou zůstalo: Spisovatelka Eva Kantůrková o své úřednické kariéře, umění kompromisu a principu škeble. *Mladá fronta DNES*. (kultura)1999, roč. 10, (19.8.1999), s. 1. ISSN 1213-1792
- 2) ANÝŽ, D. Ohlas projektu Česká knihovna. *Mladá fronta DNES*, 1999, roč. 10,(4.9.1999), s.15. ISSN 1213-1792
- 3) ANÝŽ, D. NÁDOBA J. Vláda určuje státním firmám, co sponzorovat. *Mladá fronta DNES*,(kultura) 1999, roč. 10, (19.8.1999), s. 1. ISSN 1213-1792
- 4) BARTL ZDENĚK. Zpráva o realizaci projektu „Kooperativní tvorba a využívání souborů národních autorit“ v českých knihovnách za rok 2005. Praha, Interní zdroj NK ČR. 5 s.

---

²⁴³ Brožek, A. Otrubová, A. Zpráva z konference Knihovny současnosti 2006. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 10 [cit. 2006-11-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/3642>>.

- 5) BOKA, M. Projekt internetizace knihoven (PIK). verze 1.9,4.11.2004 [elektronický zdroj] Ministerstvo informatiky ČR. [cit. 2006-11-19]. Dostupný z WWW: <www.micr.cz/files/1877/PIK.pdf>
- 6) BORNOVÁ, Z. Zvuková knihovna Knihovny Petra Bezruče v Opavě. *Čtenář*. 2004, roč. 56, č. 5, s. 149. ISSN 0011-2321
- 7) BROŽEK, A. OTRUBOVÁ, A. Zpráva z konference Knihovny současnosti 2006. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č.10 [cit. 2006-11-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/3642>>. ISSN 1212-5075.
- 8) DOMBROVSKÁ, M. OČKO, P. Grantové příležitosti nejen pro veřejné knihovny. *Knihovnický zpravodaj Vysočina*. 2005, roč. 5, č.1, s.83-84. ISSN 1213-8231
- 9) CELBOVÁ, I. VOJTÁŠEK F. Deváté Knihovny současnosti pod vlivem pohnutých událostí. *Ikaros* [online]. 2001, roč. 5, č. 10 [cit. 2006-11-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/838>>. ISSN 1212-5075.
- 10) Dotace. [elektronický zdroj] Praha: Direkta group s.r.o. [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://dotace.direkta.cz/>>
- 11) DUFKOVÁ, E. Financování neziskové kultury v ČR se zaměřením na veřejné knihovny. In *Knihovny současnosti 2003*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2003, 112 s. ISBN 80-86249-30-1
- 12) Euromanagers - zkratka k evropským fondům. [elektronický zdroj] Praha: Euromanagers s.r.o [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.euromanagers.cz/www/main.php>>
- 13) GIEBISCH, R. Projekt internetizace knihoven Olomouckého kraje 2005/2006. *Čtenář*. 2006, roč. 58, č.7-8. s. 242 – 243. ISSN 0011-2321
- 14) Grantová agentura ČR. [elektronický zdroj] Praha: GA ČR. [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.gacr.cz>>
- 15) Grantový informační zdroj pro Evropu. [elektronický zdroj] EU: Grant-GUIDE. [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.grant-guide.com/cz/Default.aspx>>
- 16) HORA, M. VISK: Součást akčního plánu realizace státní informační politiky: Stav k 19. 5. 2000. *Bulletin SKIP*. 2000, roč.9, č.2. Příloha. s. 1-8. ISSN 1210-0927

- 17) HORA, M. Financování rozvoje veřejných informačních služeb knihoven v roce 2000– příběh o třech dějstvích. *Bulletin SKIP*. 1999, roč.8, č.4. s. 21-24. ISSN 1210-0927
- 18) HORA, M. Program Veřejné informační služby knihoven (VISK). *Národní knihovna- Knihovnická revue*. 2000. roč. 11, č. 2-3, s.101-104. ISSN 1801-3252
- 19) HORA, M. Projekt informační centra veřejných knihoven. *Národní knihovna- Knihovnická revue*. 1999, roč. 10, č.5, s.252-257. ISSN 1801-3252
- 20) HORA, M. RICHTER, V. Veřejné informační služby knihoven – nový program pro občany a knihovny. *Ikaros*. [online]. 1999, roč. 3, č. 8. [cit. 2006-11-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1039>>. ISSN 1212-5075
- 21) HORÁČKOVÁ A. Knižní trh má za sebou hodně těžký rok: Srpnová povodeň způsobila obrovské škody nakladatelům, knihkupectvím i knihovnám. *Mladá fronta DNES*. 2003, roč. 14, č. 10 (13. 1. 2003), s.B/4. ISSN 1213-1792
- 22) HOUŠKOVÁ, Z. Veřejné informační služby knihoven. VISK 2 – mimoškolní vzdělávání pracovníků- realizace projektu v ČR. [elektronický zdroj] Infos 2001 – 31 sympozium, Stará Lesná, 2001 [cit. 2006-10-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.aib.sk/infos/infos2001/19.htm>>
- 23) HOUŠKOVÁ, Z. Zpráva z konference Knihovny současnosti 2004, *Ikaros*. [online]. 2004. roč. 8, č. 10, [cit. 2006-07-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1784>>. ISSN 1212-5075
- 24) HOUŠKOVÁ, Z. Zpráva o kontrole projektu v programu VISK. Interní zdroj NK ČR, Praha, 2006. 12 s.
- 25) HURYTOVÁ, I. Grantování : proces přidělování nadačních příspěvků. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2001. 44 s. ISBN 80-7239-092-9
- 26) Informační systémy veřejné správy ISVS. [elektronický zdroj] Ministerstvo informatiky České republiky. [cit. 2006-11-14]. Dostupný z WWW: <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=3679>
- 27) JEDLIČKOVÁ, P. RICHTER, V. Bez Národní knihovny si nedovedu život ani představit. *Ikaros*. [online]. 2001, roč. 5, č.6. [cit. 2006-10-14] Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/770>>. ISSN 1212-5075
- 28) Jednotná informační brána pro hybridní knihovny. *Informační zpravodaj JIB* [online]. 2005, roč. 3, č. 1 [cit. 2006-10-12]. Dostupný z WWW: < <http://jib-info.cuni.cz/dokumenty/>>. ISSN 1213-3884

- 29) JEŽEK, V. Spolehlivou knihovnu internet nenahradí. [elektronický zdroj] Lupa – server o českém internetu. [cit. 2006-11-13] Dostupný z WWW:<<http://www.lupa.cz/clanky/vlastimil-jezek-spolehlivou-knihovnu-internet-nenahradi/>>
- 30) JONEŠOVÁ, P. Grantové projekty veřejných knihoven. *Knihovnický zpravodaj Vysočina*. 2005, roč. 5, č.1, s.90-96. ISSN 1213-8231
- 31) Knihovna 21 století. [elektronický zdroj] Praha: NK ČR [cit. 2006-07-17] Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Knihovna21.htm>
- 32) KNOLL, A. Účast v grantových projektech. Sdružení knihoven ČR. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2002. ISBN 80-86249-21-2
- 33) KNOLL, A. Výzkum a vývoj v Národní knihovně. Historie- projekty-trendy. [elektronický zdroj]. 2004, Praha: NK ČR, MEMORIAE MUNDI SERIES BOHEMICA. [cit. 2006-11-15] Dostupný z WWW: http://digit.nkp.cz/projekty/VaV_zprava_do2004.htm
- 34) KNOLL, A, TICHÝ, Z. Knihovny by měly být ostražité. *Knihovna plus* [online]. 2006, č. 1 [cit. 2006-11-06]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna61/knoll.htm>>. ISSN 1801-5948
- 35) KOUBOVÁ, B. Knihy a čtení 1998. *Čtenář*. 1998, roč. 50, č. 7-8, s. 204. ISSN 0011-2321
- 36) KOUBOVÁ, B. Program Veřejné informační služby knihoven (VISK) 2000: Včetně informace o programu RISK. *Čtenář*. 2000, roč. 52, č. 11, s. 304. ISSN 0011-2321
- 37) KOUBOVÁ, B. ŘEŘICHOVÁ, D. Podpora efektivní činnosti knihoven. *Veřejná správa*. 1998, roč. 9, č. 42 s. 11. ISSN 1213-6573
- 38) Kraj poskytl dotaci na zajištění regionálních funkcí knihoven. *Místní kultura*. 2005, roč. 15, č. 4, s. 16. ISSN 1211- 7994
- 39) KRBOVÁ, J. Financování komunitních projektů. *Čtenář*. 2005, roč. 57, č.12, s. 382- 386. ISSN 0011-2321
- 40) KRČMÁŘOVÁ, G. VISK 9 CASLIN- Souborný katalog ČR: Rozvoj a provoz. *Knihovny současnosti 2001*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2001. s. 302- 305. ISBN 80-86249-30-1
- 41) KRULIŠOVÁ, J. RICHTER, V. ZEMÁNKOVÁ L. Průzkum organizačního začlenění knihoven a stavu zajištění regionálních funkcí knihoven na úrovni okresů v ČR. 1. vyd. Praha: Národní knihovna ČR-Odbor knihovnictví, 1998, 31. s

- 42) KUCHYŇKOVÁ, Z. Národní knihovna získala prestižní cenu UNESCO nazvanou paměť světa. 2005. Archiv Českého rozhlasu, Praha.
- 43) MÁLEK, V. Regionální funkce z pohledu místostarosty obce Dobřenice. *U nás*. 2003 roč.13, č.2.s. 15-20. ISSN 0862-9366.
- 44) MARVANOVÁ, E. Strukturální fondy Evropské unie. [elektronický zdroj] Praha, Národní knihovna ČR, Informace pro knihovny, 2006. [cit. 2006-11-08]. Dostupný z WWW:
http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=07_Pro/StrukFondy06.htm
- 45) Ministerstvo kultury ČR. *Výzkum a vývoj* [online]. Praha: MKČR, [cit.2006-05-02]. Dostupný z WWW:
<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=403>
- 46) MITUROVÁ, P. Minulost a současnost podpory výzkumu a vývoje I. *Čtenář*. 2006, roč. 58. č. 5. s. 145-150. ISSN 0011-2321
- 47) MITUROVÁ, P. Minulost a současnost podpory výzkumu a vývoje II. *Čtenář*. 2006, roč. 58. č. 6. s. 182-184. ISSN 0011-2321
- 48) MERTLÍK, P. K regionálním funkcím knihoven. *U nás*. 2003, roč. 13, č. 2 s. 5-6. ISSN 0862-9366.
- 49) NÁDVORNÍKOVÁ, M. Průzkum výkonu regionálních funkcí v knihovnách ČR. *Čtenář*. 2002. roč. 54, č. 7-8, s.204-208. ISSN 0011-2321
- 50) Národní knihovna ČR. [elektronický zdroj]. Strategické priority Národní knihovny ČR.2006-Zvyšování efektivnosti činnosti knihoven. Praha: NKČR, 2006 [cit.2006-09-12]. Dostupný z WWW:
http://www.nkp.cz/pages/page.php3?nazev=Strategicke_priority_2006&%20submenu2=123
- 51) NK ČR: Výroční zpráva 2003. Praha, Národní knihovna ČR, 2003, 136 s.
- 52) NK ČR: Výroční zpráva 2004. Praha, Národní knihovna ČR, 2004, 148 s.
- 53) NK ČR: Výroční zpráva 2005. Praha, Národní knihovna ČR, 2005, 156 s.
- 54) Národní rozvojový program mobility pro všechny. [online]. Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci. [cit. 2006-07-12] Dostupný z WWW:

http://hwi.osha.europa.eu/topic_integration_disabilities/czech/key_official_documents_html

- 55) NEJEZCHLEBOVÁ, J. Systém knihoven z pohledu zajištění regionálních funkcí. *Knihovny současnosti 2003*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2003. s. 132-139. ISBN 80-86249-30-1.
- 56) NOVÁ, H. Zpráva o plnění cílů projektu VISK 8/A v roce 2004. (Příloha k vyúčtování projektu). 2004, Interní zdroj NK ČR. 9 s.
- 57) NOVÁ, H. Zpráva o plnění cílů projektu VISK 8/A v roce 2005. (Příloha k vyúčtování projektu). 2005, Interní zdroj NK ČR. 10 s.
- 58) NOVOTNÁ E. Veřejný internet v malých vesnických knihovnách z pohledu municipálního managementu. *Čtenář*. 2005, roč. 57, č. 4. s. 113-117. ISSN 0011-2321
- 59) PERSTICKÁ, D. Co přinesl projekt Česká knihovna. *Čtenář*. 2000, roč. 52, č.10, s. 124-126. ISSN 0011-2321
- 60) PERSTICKÁ, D. Program Česká knihovna- výsledky a perspektivy. *Knihovny současnosti 2004*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004, 201 s. ISBN 80-86249-30-1.
- 61) PERSTICKÁ, D. Projekt Česká knihovna. *Čtenář*. 2002, roč. 54, č.10, s. 293-295. ISSN 0011-2321
- 62) PERSTICKÁ D. Česká knihovna. Zpráva o plnění a výsledcích projektu MK ČR řešeného Moravskou zemskou knihovnou v Brně – Technickým ústředím knihoven. 1999-2005 Interní dokumenty MK ČR.
- 63) PĚTA, J. Internetizace obecních knihoven: poznámka k diskuzi. *Čtenář*. 2005, roč. 57, č. 7-8, s. 246 – 247. ISSN 0011-2321
- 64) PĚTA, J. Nic nového pod sluncem. *U Nás*. 2002, roč. 13, č. 2. s. 4-8 ISSN 0862-9366.
- 65) POSPÍŠILOVÁ, J. Třetí kolo projektu Česká knihovna. *Naše knihovna*. 2001, č.2, s.10- 11. ISSN 1212-5482
- 66) PRCHALOVÁ L. Aktuality z 3. zasedání Ústřední knihovnické rady ČR. *Informace pro knihovny* - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR. [online]. NKČR, 2003 [cit. 2006-10-19]. Dostupný z WWW:<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=08_Spo/AktualityUKR3.htm>
- 67) PRCHALOVÁ, L. Aktuality z 9. zasedání Ústřední Knihovnické rady ČR. *Informace pro knihovny*- portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.[online]. NKČR, 2005 [cit. 2006-07-12]. Dostupný

z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=08_Spo/AktualityUKR9.htm>

- 68) PRCHALOVÁ L. Zápis z 12 zasedání Ústřední knihovnické rady ČR. *Informace pro knihovny* - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.[online]. NKČR, 2006 [cit. 2006-10-19]. Dostupný z WWW:http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=08_Spo/AktualityUKR12.htm
- 69) Pro knihovny: Možnost získání grantu. *Veřejná správa*. 2004, roč. 15, č. 36, s. 26 – 27. ISSN 0027-8009
- 70) PROCHÁZKA, D. KUČERA, T. Připojení knihoven k internetu. Přípojka P1C, [elektronický zdroj]. 2006, MI ČR. [cit. 2006-11-09]. Dostupný z WWW: < <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=3076>>
- 71) Projekt internetizace knihoven (PIK). [elektronický zdroj]. Praha: Ministerstvo informatiky České republiky. [cit. 2006-11-01]. Dostupný z WWW: < <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=3076>>
- 72) Projekt internetizace knihoven- vláda schválila pokračování. *Bulletin SKIP*. Informační servis. [online]. 2006, č.3 Praha. SKIP [cit. 2006-10-15] Dostupný z WWW: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull06_320.htm#ti >. ISSN 1210-0927
- 73) Předkládací důvodová zpráva k Usnesení vlády České republiky ze dne 26. února 2001 č. 195 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven a podpory regionálních kulturních aktivit.[online] *Informace pro knihovny* – Portál knihovnického institutu Národní knihovny ČR. [cit. 2006-09-15]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/RegFcePred.htm&PHPSESSID=68285cc5e9e26fc85d7ecf8b6c1cd0ea>
- 74) RAŠKA, V. Jak (ne)psát žádost o grant: Několik praktických poznámek člena hodnotitelské komise. *Čtenář*. 2001, roč. 53, č. 11, s. 310. ISSN 0011-2321
- 75) Regionální funkce veřejných knihoven [elektronický zdroj]. Praha: Národní knihovna České republiky [cit. 2006-09-09]. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>
- 76) RICHTER, V. Budou všechny knihovny připojeny k internetu? *Čtenář*. 2005, roč. 57, č. 3, s. 75-76. ISSN 0011-2321

- 77) RICHTER, V. Program veřejné informační služby knihoven v roce 2001 a jeho financování. *Knihovny současnosti 2001*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2001. 320 s. ISBN 80-86249-30-1
- 78) RICHTER, V. Systém regionálních funkcí knihoven. Důvodová zpráva. [elektronický zdroj]. *Informace pro knihovny - portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR*. 2003. Praha [cit. 2006-09-15] Dostupný z WWW:
<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/PodporaFinDuv.htm>
- 79) RICHTER, V. Návrh zásad zákona o veřejných knihovnách [online]. Praha: SKIP, 1997 [cit. 2006-09-09]. Dostupný z WWW:
<http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/zakon1.html>
- 80) RICHTER, V. Projekt internetizace knihoven. [elektronický zdroj] 2006, Praha: Národní knihovna ČR. [cit. 2006-11-11]. Dostupný z WWW:<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/RegFceZap1006.htm - 18k/>
- 81) RICHTER, V. Projekt internetizace knihoven a SROP. [elektronický zdroj]. 2004, Praha: Ministerstvo informatiky ČR. [cit. 2006-11-11]. Dostupný z WWW:
http://www.micr.cz/files/1877/PIK_Narodni_knihovna.ppt
- 82) RICHTER, V. Regionální funkce knihoven v roce 2005 a 2006. Současný stav, problémy a perspektivy. [elektronický zdroj]. 2005, Praha: Národní knihovna ČR, [cit. 2006-09-27]. Dostupný z WWW:
<<http://knihovnam.nkp.cz/docs/Pardubice/RichterRegFun.ppt?PHPSESSID=1f4e34e3f8955f7b0e5df66e3cfb7a75>>
- 83) RICHTER, V. Standard veřejných knihovnických a informačních služeb. *Ikaros*. [online]. 2003, roč.7, č. 6, [cit. 2006-09-25]. Dostupný z WWW:< <http://www.ikaros.cz/node/1426>>. ISSN 1212-5075
- 84) RICHTER, V. Veřejný internet a knihovny. K některým otázkám realizace VISK 3 – Informační centra veřejných knihoven. *Knihovny současnosti 2001*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2001. 276 s. ISBN 80-86249-30-1
- 85) RICHTER, V. HOUŠKOVÁ, Z. HEJHÁLKOVÁ, M. Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR v roce 2003 a 2004 a srovnání se stavem roku 1998: Zpráva z průzkumu [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2005 [cit.2006-10-05]. Dostupný na WWW:
<<http://knihovnam.nkp.cz/docs/VzdelavaniZprava2004.pdf>>.

- 86) RICHTER, V, HEJHÁLKOVÁ, M. Stav připojení knihoven České republiky k internetu v závěru roku 2001. Zpráva z průzkumu. 2002. Národní knihovna ČR.
- 87) Roční zpráva kapitoly 338 Ministerstva informatiky za rok 2005. [elektronický zdroj] Praha: Ministerstvo informatiky ČR, 2005 [cit. 2006-10-25]. Dostupný z WWW: <http://www.micr.cz/files/3597/ro_n_zpr_va_MI_2005_1_.st.pdf>
- 88) SEDLÁKOVÁ, E. Knihy a Čtení 1994. *Čtenář*. 1994, roč. 46, č. 5, s. 151. ISSN 0011-2321
- 89) SEDLÁKOVÁ, E. Knihy a Čtení 1995. *Čtenář*. 1995, roč. 47, č. 9, s. 310-311. ISSN 0011-2321
- 90) SKUČKOVÁ, B. Knihovna 21. století 2000. *Čtenář*. 2000, roč. 52, č. 7-8, s. 204-207. ISSN 0011-2321
- 91) SODOMKOVÁ J. Internet a veřejné knihovny. *Čtenář*. 2001, roč. 53, č. 7-8. s. 192-194. ISSN 0011-2321
- 92) SOUČKOVÁ, A. Celostátní seminář Regionální funkce 2005. *U nás*. 2005. roč. 15, č. 4, s. 12-14. ISSN 0862-9366
- 93) SOUČKOVÁ, A. Internetizace knihoven. *U nás*. 2004. roč. 14, č. 3, s. 12-13. ISSN 0862-9366
- 94) SOUČKOVÁ, A. Počítače do knihoven a připojení k internetu aneb jak vyrovnávat úroveň služeb poskytovaných knihovnami. *U nás*. 2005. roč. 15, č. 1, s. 14-17. ISSN 0862-9366
- 95) STREIT, V. Přehled grantových programů Národní knihovny ČR. *Informační bulletin Národní knihovny ČR*. 2001, č.14, s. 7-10
- 96) SVOBODA, M. Informační technologie v českých knihovnách na přelomu tisíciletí. *IT Lib.Informačné technológie a knižnice*. [online] 2001, roč. 5, č. 1. [cit. 2006-10-13]. Dostupný z WWW: <http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib011/informac.htm>
- 97) ŠKOPÁN, Z. KAVALIER, R. Konektivita regionálních subjektů samosprávy do intranetu veřejné správy, 2005. Interní zdroj Ministerstva informatiky ČR, 50 s.
- 98) ŠKYŘÍK, P. WOLNA, M. Zpráva z konference Knihovny současnosti 2004, *Ikaros*. [online] roč. 8, č. 11 [cit. 2006-09-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1801>>. ISSN 1212-5075
- 99) ŠPERLING, M. Příprava projektů internetizace knihoven a jejich financování ze strukturálních fondů. [elektronický zdroj]. 2004, Ministerstvo informatiky ČR. [cit. 2006-11-08]. Dostupný z WWW:

<<http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=3076>>

- 100) VEJSADOVÁ, J. Grantové projekty veřejných knihoven. *Knihovnický zpravodaj vysočina*. 2005, roč. 5, č.1, s. 18 – 22. [cit. 2006-06-08] ISSN 1213-8231. Dostupný také z WWW:
http://www.knihzdar.cz/kzv/200501/jonesova_grantove_projekty_ver_knih.htm
- 101) Veřejný internet. [elektronický zdroj]. Praha: Ministerstvo informatiky ČR. [cit. 2006-11-10]. Dostupný z WWW:
<<http://www.verejnyinternet.cz>>
- 102) VESELÁ, E. Regionální funkce knihoven / Podle materiálu MK. *Místní kultura*. 2001. roč. 11, č. 6 , s. 39. ISSN: 1211-7994
- 103) VISK – Program MK ČR. [elektronický zdroj]. Praha: Národní knihovna ČR, [cit. 2006-10-26]. Dostupný z WWW:
<<http://visk.nkp.cz/>>
- 104) VOJTÁŠEK, F. Lobování programu VISK se soustřeďuje na členy rozpočtového výboru. *Ikaros*. [online]. 2001, roč. 5, č. 12. [cit. 2006-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/869>>
ISSN 1212-5075
- 105) VOJTÁŠEK, F. Veřejná soutěž na projekty výzkumu a vývoje zrušena. *Ikaros* [online]. 2001, roč. 5, č. 11 [cit. 2006-11-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/847>>. ISSN 1212-5075.
- 106) VOJTÁŠEK, F. Vláda navrhuje přidělit na VISK 20 miliónů korun. *Ikaros*. [online]. 2002, roč. 6, č. 11 [cit. 2006-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1216>>. ISSN 1212-5075
- 107) Výroční zpráva MK ČR za rok 2000. [online]. Praha: Ministerstvo kultury ČR, [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW:
<<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>>
- 108) Výroční zpráva MK ČR za rok 2001. [online]. Praha: Ministerstvo kultury ČR [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW:
<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>
- 109) Výroční zpráva MK ČR za rok 2002. [online]. Praha: Ministerstvo kultury ČR [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW:
<<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>>
- 110) Výroční zpráva MK ČR za rok 2003. [online]. Praha: Ministerstvo kultury ČR [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW:
<<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>>

- 111) Výroční zpráva MK ČR za rok 2004. [online]. Praha: Ministerstvo kultury ČR [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>>
- 112) Výroční zpráva MK ČR za rok 2005. [online]. Praha: Ministerstvo kultury ČR [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1080>>
- 113) VYTLAČIL, D. Manažerské informační systémy, projektové řízení projektů. 1. vyd. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2001. s. 145. ISBN 80-86249-30-1
- 114) Výzkum a vývoj v České republice. [elektronický zdroj]. Praha: Rada pro výzkum a vývoj [cit. 2006-11-16] Dostupný z WWW: <<http://www.vyzkum.cz/>>
- 115) Výzkumné programy MK ČR na roky 2006 – 2011. [elektronický zdroj]. Praha: MK ČR, [cit. 2006-06-12] Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=399>>
- 116) WINTER, J. Veřejný internet očima statistiky. *Čtenář*. 2006, roč. 58. č. 7-8, s. 241. ISSN 0011-2321
- 117) WINTER, J. Knihovny a veřejný internet. *Bulletin SKIP*. [online]. 2005, č. 4. [cit. 2006-11-12]. Dostupný z WWW: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull05_428.htm>. ISSN 1210-0927
- 118) Zápis z jednání hodnotitelské komise programu VISK 3 konaného dne 2.3. 2006. VISK- Program MK ČR. VISK 3. Informační centra veřejných knihoven. [elektronický zdroj]. Národní knihovna České republiky. [cit. 2006-11-02]. Dostupný z WWW: <<http://visk.nkp.cz/VISK3.htm>>
- 119) ZEMÁNKOVÁ, L. Bilance druhé etapy regionálních funkcí. *Čtenář*. 2005, roč. 57, č. 9, s. 282 - 286. ISSN 0011-2321
- 120) ZEMÁNKOVÁ, L. Regionální funkce českých knihoven v ohrožení. *Bulletin SKIP*. 2001. roč. 10, č. 1, s. 8 - 12. ISSN 1210-0927.
- 121) ZEMÁNKOVÁ, L. Regionální funkce- služby pro knihovny obcí, tedy pro občany. *U nás*. 2003. roč. 13, č. 2. s. 52-54. ISSN 0862-9366.
- 122) Zpráva o plnění cílů projektu VISK 8/B v roce 2002. Interní zdroj NK ČR. 7 s.
- 123) Zpráva o plnění regionálních funkcí v roce 2004. [elektronický zdroj]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2004. [cit. 2006-08-16] Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFce>

Rozc.htm>

- 124) Zpráva o plnění regionálních funkcí v roce 2005. [elektronický zdroj]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2004. [cit. 2006-08-17] Dostupný z WWW:
<http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/10_RegFceRozc.htm>
- 125) ŽÍTEK, K. PIK: Příležitost pro menší knihovny. *Moderní obec*. 2005, roč. 11, č. 5, s. 34–35. ISSN 1211-0507

Legislativa, doporučení, strategie:

- 126) KONCEPCE rozvoje knihoven na léta 2004- 2010.
- 127) KONCEPCE rozvoje výzkumu a vývoje v působnosti MK ČR na léta 2004 – 2008.
- 128) KONCEPCE trvalého uchování knihovních sbírek tradičních a elektronických dokumentů v knihovnách ČR do roku 2010.
- 129) METODICKÝ POKYN Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky podle zákona č. 257/ 2001 Sb.
- 130) NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 288/ 2002 ze dne 29. května, kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven.
- 131) NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 461/2002 Sb., o účelové podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji.
- 132) NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 462/2002 Sb., o institucionální podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o hodnocení výzkumných záměrů.
- 133) PŘÍKAZ MINISTRA KULTURY č. 14/1999 o jednacích řádech grantových komisí a subkomisí.
- 134) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 7. února 2001 č. 114. Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy.
- 135) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 31. května 1999 č. 525 k návrhu státní informační politiky.
- 136) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 10. dubna 2000 č. 351 o Koncepci státní informační politiky ve vzdělávání.

- 137) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 8. října 2003 č. 992 o plnění plánu realizace Státní informační politiky ve vzdělávání a o Aktualizovaném plánu II. etapy realizace Státní informační politiky ve vzdělávání.
- 138) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 24. března 2004 č. 265 o Státní informační a komunikační politice.
- 139) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 10. ledna 2001 č. 40 Strategie účinnější podpory kultury. (Kulturní politika)
- 140) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 26. února 2001 č. 195 k zajištění regionálních funkcí knihoven a podpory regionálních kulturních aktivit.
- 141) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 16. ledna 2002 č. 68 o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven.
- 142) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 7. ledna 2004 č. 5. Národní politika výzkumu a vývoje ČR na léta 2004-2010.
- 143) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 16. března 2005 č. 312 na jehož základě jsou definovány výzkumné programy MK ČR na roky 2006 –2011.
- 144) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 15. září 2004 č. 877 o Projektu internetizace knihoven a účasti státního rozpočtu ČR na financování tohoto projektu.
- 145) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 14. ledna 2004 č. 44 o Koncepti Projektu internetizace knihoven.
- 146) USNESENÍ VLÁDY České republiky ze dne 30. srpna 2006 č. 1032 o pokračování Projektu internetizace knihoven.
- 147) ZÁKON ze dne 27. června 2000 č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.
- 148) ZÁKON č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů.
- 149) ZÁKON č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů.
- 150) ZÁKON ze dne 29. června 2001 č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb. (knihovní zákon)

- 151) ZÁKON ze dne 3. ledna 2005 č. 1/2005 Sb., o rozpočtovém určení daní. (změna knihovního zákona)
- 152) ZÁKON ze dne 24. května 2006 č. 341/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění zákona č.1/2005 Sb.

5. Evidence vypůjček

Prohlášení:

Dávám svolení k půjčování této diplomové práce. Uživatel potvrzuje svým podpisem, že bude tuto práci řádně citovat v seznamu použité literatury.

V Praze, 15.12.2006

Helena Mrázová

Jméno	Katedra / Pracoviště	Datum	Podpis